

**T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**İLKOKUL 1. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL YETERLİK VE
HAZIRBULUNUŞLUK BECERİLERİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

MUHAMMED İKBAL TÜRKYILMAZ

**AMASYA
Temmuz, 2018**

**T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**İLKOKUL 1. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL YETERLİK VE
HAZIRBULUNUŞLUK BECERİLERİNİN İNCELENMESİ**

**Hazırlayan
Muhammed İkbal TÜRKYILMAZ**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Serpil PEKDOĞAN**

AMASYA-2018

ETİK BEYAN

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve ünvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksinin ortaya çıkması durumunda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.
...../...../.....

İmza

Muhammed İkbâl TÜRKYLMAZ

TEZ ONAY SAYFASI

Muhammed İkbal TÜRKYILMAZ tarafından hazırlanan İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Yeterlik ve Hazırbulunuşluk Becerilerinin İncelenmesi başlıklı bu çalışma, 20/07/2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jürimiz tarafından Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Sınıf Eğitimi Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak **oy birliği/oy çokluğu** ile başarılı bulunarak kabul edilmiştir.

Jüri

İmza

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Serpil PEKDOĞAN

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Rumiye ARSLAN

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KANAK

ONAY

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum. .../.../....

.....

Doç. Dr. Meltem AKIN KÖSTERELİOĞLU
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

İLKOKUL 1. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL YETERLİK VE HAZIRBULUNUŞLUK BECERİLERİNİN İNCELENMESİ

Muhammed İkbal TÜRKYILMAZ
Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Temel Eğitim Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans, Temmuz/2018
Dr. Öğr. Üyesi Serpil PEKDOĞAN

Bu çalışmanın amacı ilkokul 1. sınıf öğrencilerinin sosyal yeterlikleri, olumsuz sosyal davranışları ve hazırbulunuşluk becerilerinin bazı değişkenlikler açısından incelemesidir. Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modelinde ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini basit seçkisiz örneklem yöntemiyle belirlenmiş ve örneklem grubunu 249 ilkokul 1. sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Çalışmanın verileri 2016-2017 eğitim öğretim yılında toplanmıştır. Verilerin toplanmasında öğrencilerin demografik bilgilerinin elde edilebilmesi için “Kişisel bilgi formu” sosyal yeterlik ve olumsuz sosyal davranışlarını incelemek ölçmek için “Okul sosyal davranış ölçeği” ve hazırbulunuşluk becerilerini ölçmek için ise “Hazırbulunuşluk ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin analizi için SPSS 20 programı kullanılmıştır. Veriler normal dağılmadığı için, verilerin analizinde Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis testleri yapılmıştır. Ayrıca değişkenler arasında var olan ilişkinin durumunu tespit etmek için Spearman’s Brown sıra farkları korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Çalışma sonucunda okul öncesi eğitim, cinsiyet ve anne- baba öğrenim düzeylerinin 1. sınıf öğrencilerinin sosyal yeterlik, olumsuz sosyal davranış ve hazırbulunuşlukları üzerinde anlamlı farklılık oluşturduğu görülmüştür. İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin sosyal yeterlik ve hazırbulunuşluk becerileri arasında ise pozitif yönlü bir ilişkiye rastlanmıştır. Araştırmanın sonucunda bulgular, ilgili araştırmalar ve literatür ışığında tartışılarak bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal yeterlik, Olumsuz sosyal davranış, Hazırbulunuşluk, İlkokul, Öğrenci

ABSTRACT

Examining Primary School First Graders' Social Competence and Readiness

Muhammed İkbal Türkyılmaz
Amasya University, Institute of Social Science
Primary School Education Master's Degree Program
Assist. Prof. Serpil PEKDOĞAN

The purpose of this study is to examine primary school first graders' social competence, negative social behavior, and readiness based on certain variables. The study employed the quantitative research method and used the relational survey model, which is a descriptive survey model. The research sample consists of 249 primary school first graders determined through simple random sampling. The research data were collected in the 2016-2017 academic year. For data collection, "Personal Information Form" was used for obtaining demographic information about the students; "School Social Behavior Scale" was used for measuring the students' social competence and negative social behaviors; and "Readiness Scale" was used for measuring their readiness. The data were analyzed through SPSS 20. As the data did not have a normal distribution, Mann-Whitney U and Kruskal Wallis tests were carried out. Also, Spearman-Brown rank order correlation coefficient was used for identifying the relationship existing between the variables. The study found out that pre-school education, gender, and parental educational level have significant effects on first graders' social competence, negative social behavior, and readiness. The study also determined a positive relationship between primary school first graders' social competence and readiness. In the end, the findings were discussed in light of the related studies and literature, and some recommendations were put forward.

Keywords: Social competence, Negative social behavior, Readiness, Primary school, student

ÖNSÖZ

Araştırmam boyunca bana yardımcı olan, güleryüzü, sabrı ve yapıcı tavırları ile beni sürekli motive eden çok değerli tez danışmanım ve saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Serpil PEKDOĞAN'a;

Eğitim hayatım boyunca büyük titizlik ve ilgi ile bana destek olan çok sevdiğim babam İlhami TÜRKYILMAZ ve annem Yasemin TÜRKYILMAZ'a

ve bu çalışmamın gerçekleşmesine katkı sağlayan değerli sınıf öğretmenlerine teşekkür ederim.

Muhammed İkbâl TÜRKYILMAZ

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN.....	i
TEZ ONAY SAYFASI.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	x

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.3. Araştırmanın Önemi.....	6
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.5. Araştırmanın Varsayımlar	6
1.6. Tanımlar	7
İlkokula Hazırbulunuşluk: Okul öncesi yaş grubunda bulunan bir çocuğun bireysel ve sosyal becerilerinin desteklenerek ilkokul düzeyi için gerekli becerileri yeterli ölçüde kazandırılması ile ilkokul düzeyinde beklenen davranışları yapabilme olgunluğu “ilkokula hazırbulunuşluk” olarak tanımlanmıştır (Oktay ve Polat Unutkan, 2003).	7

II. BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1. Sosyal Yeterlik.....	8
2.1.1. Sosyal Yeterlik ve Sosyal Beceri	8
2.1.2. Sosyal Yeterliği Etkileyen Faktörler	9
2.1.2.1. Çocuğun yaşı	9
2.1.2.2. Aile	9
2.1.2.3. Kardeş İlişkileri	10
2.1.2.4. Akran Grubu	11
2.1.2.5. Çocuk ve Öğretmen İlişkisi	12
2.1.4. Sosyal Yeterlik Düzeyinin Ölçülmesi.....	13
2.1.5. Sosyal Beceri.....	15
2.2. Hazırbulunuşluk.....	17
2.2.1. İlkokulda Hazırbulunuşluk	17
2.2.2. İlkokulda Hazırbulunuşluğu Etkileyen Faktörler	18

2.2.3. İlkokulda Hazırbulunuşluğun Ölçütleri	20
2.2.4. İlkokula Hazırbulunuşluğun Değerlendirilmesi	22
2.3. Olumsuz Sosyal Davranışlar	23
2.3.1. Saldırgan-Sinirli davranışlar	25
2.3.1.1. Saldırgan Çocukların Özellikleri	26
2.3.1.2. Saldırgan/ Sinirli Davranışların Gelişmesi	26
2.3.2. Antisosyal-Agresif Davranışlar	26
2.3.2.1. Antisosyal-Agresif Davranışlara Sahip Olan Çocukların Özellikleri	27
2.3.3. Yıkıcı-Talepkar Davranışlar	27
2.4. İlgili Araştırmalar	28
2.4.1. Sosyal Yeterlik İle İlgili Yapılan Çalışmalar	28
2.4.1.1. Ülkemizde Yapılan Çalışmalar	28
2.4.1.2. Yurt dışında Yapılan Çalışmalar	31
2.4.2. Olumsuz Sosyal Davranışlar İle İlgili Yapılan Çalışmalar	32
2.4.3. Hazırbulunuşluk İle İlgili Yapılan Çalışmalar	34
2.4.3.1. Ülkemizde Yapılan Çalışmalar	34
2.4.3.2. Yurtdışında Yapılan Çalışmalar	38
III. BÖLÜM	
3. YÖNTEM	40
3.1. Araştırmanın Modeli	40
3.2. Örneklem ve Çalışma Grubu	41
3.2.1. Araştırma Örneklemi	41
3.3. Verilerin Toplanması	42
3.3.1. Veri Toplama Araçları	42
3.3.1.1. Okul Sosyal Davranış Ölçekleri:	42
3.3.1.2. İlkokula Hazır Bulunuşluk Ölçeği:	43
3.3.2. Verilerin Toplama Süreci	44
3.4. Verilerin Analizi	44
IV. BÖLÜM	
4. BULGULAR	46
4.1. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Yeterlilik becerilerine İlişkin Bulgular	46
4.2. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Olumsuz Sosyal Davranışlarına İlişkin Betimsel İstatistikler	47
4.3. İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin hazırbulunuşluk becerilerine ilişkin bulgular	47

4.4. İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin sosyal yeterlilik becerilerinin okul öncesi eğitim alma durumuna göre incelenmesi	48
4.5. İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin olumsuz sosyal davranış becerilerinin okul öncesi eğitim alma durumuna göre incelenmesi	49
4.6. İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin hazır bulunuşluk becerilerinin okul öncesi eğitim alma durumuna göre incelenmesi	50
4.7. İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin olumsuz sosyal davranış becerilerinin cinsiyet değişkeni açısından incelenmesi	51
4.8. İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin sosyal yeterlilik becerilerinin anne öğrenim düzeyine göre incelenmesi	52
4.9. İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin olumsuz sosyal davranış becerilerinin anne öğrenim düzeyi açısından incelenmesi.....	53
4.10. İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin hazırbulunuşluk becerilerinin anne öğrenim düzeyine göre incelenmesi	54
4.11. İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin sosyal yeterlilik becerilerinin öğrenim düzeyine göre incelenmesi	56
4.12. İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin olumsuz sosyal davranış becerilerinin baba öğrenim düzeyi açısından incelenmesi.....	57
4.13. İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin hazırbulunuşluk becerilerinin baba öğrenim düzeyine göre incelenmesi	58
4.14. İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin hazırbulunuşluk becerileri ile sosyal Yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik bulgular	59
4.15. İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin Hazır bulunuşluk düzeyleri ile Olumsuz Sosyal Davranış Düzeyleri arasındaki Spearman Brown Sıra Farkları Korelasyon Dağılımları.	61
V. BÖLÜM	
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	62
5.1. Tartışma ve Sonuç	62
5.2. Öneriler	68
KAYNAKLAR	69
EKLER.....	84
EK 1. OKUL SOSYAL DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ.....	85
EK 2. OLUMSUZ SOSYAL DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ	86
EK 3. KİŞİSEL BİLGİ FORMU	87
EK 4. HAZIRBULUNUŞLUK ÖLÇEĞİ	88
EK 5. ÖLÇEK KULLANIM İZİNİ.....	89

EK 6. ÖZGEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ.....90

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 3.1. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerine İlişkin Demografik Özelliklerin Dağılımı	41
Tablo 4.1. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Yeterliliklerine İlişkin Betimsel İstatistikler	46
Tablo 4.2. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Olumsuz Sosyal Davranışlarına İlişkin Betimsel İstatistikler.....	47
Tablo 4.3. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Hazırbulunuşluk Becerilerine İlişkin Betimsel İstatistikler.....	47
Tablo 4.4. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Yeterlilik Puanlarının Okul Öncesi Eğitim Alma Durumuna Göre Farklılığını Gösteren Mann-Whitney U Testi Tablosu.....	48
Tablo 4. 5. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Olumsuz Sosyal Davranış becerileri puanlarının Okul Öncesi Eğitim Alma Durumuna Göre Farklılığını Gösteren Mann-Whitney U Testi Tablosu.....	50
Tablo 4.6. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Hazırbulunuşluk Puanlarının Okul Öncesi Eğitim Alma Durumuna Göre Farklılığını Gösteren Mann-Whitney U Testi Tablosu.....	50
Tablo 4.7. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Olumsuz Sosyal Davranış Becerileri Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılığını Gösteren Mann-Whitney U Testi Tablosu	51
Tablo 4.8. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Yeterlilik Puanlarının Anne Öğrenim Düzeyine Göre Farklılığını Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları	52
Tablo 4.9. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Olumsuz Sosyal Davranış Beceri Puanlarının Anne Öğrenim Düzeyine Göre Farklılığını Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	54
Tablo 4.10. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Hazırbulunuşluk Puanlarının Anne Öğrenim Düzeyine Göre Farklılığını Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları	54
Tablo 4.11. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Yeterlilik Puanlarının Baba Öğrenim Düzeyine Göre Farklılığını Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları	56
Tablo 4.12. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Olumsuz Sosyal Davranış Beceri Puanlarının Anne Öğrenim Düzeyine Göre Farklılığını Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	57
Tablo 4.13. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Hazırbulunuşluk Puanlarının Baba Öğrenim Düzeyine Göre Farklılığını Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları	58
Tablo 4.14. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Hazır Bulunuşlukları ile Sosyal Yeterlilikleri Arasındaki Spearman Brown Sıra Farkları Korelasyon Dağılımları	59

Tablo 4.15. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Hazır Bulunuşluk Düzeyleri ile Olumsuz Sosyal Davranışları Arasındaki Spearman Brown Sıra Farkları Korelasyon Dağılımları 61

I. BÖLÜM

1.GİRİŞ

Araştırmanın giriş bölümünde sırasıyla araştırmanın ana problem durumu, alt problemleri, çalışmanın bilim dünyası açısından önemi ve sınırlılıkları, çalışma esnasında doğruluğunu kayıtsız şartsız kabul ettiğimiz varsayımlar ve tanımlar kısmı bulunmaktadır.

1.1. Araştırmanın Problem Durumu

Eğitim sistemi hiyerarşik bir sıra ile çeşitli kademelerden oluşmaktadır. Bu sistemin temelini okul öncesi eğitimi ve ilkökul süreci oluşturmaktadır. Sosyal bir yapı olan okullar, eğitim ve öğretimin hedefleri doğrultusunda önceden belirlenen bir program dâhilinde bireyleri eğiterek hem bireysel hem de toplumsal anlamda gelişme sağlamaktadır. Okullar toplumun refah ve kültür seviyesini artıran ve toplumun gelişim düzeyini yükselten önemli faktörlerdendir. Bireyin ilkökul düzeyinden başlayarak eğitim ve öğretim adı altında bireysel ve sosyal beceriler kazanarak istenilen nitelik ve yeterlilikler ile donatılmasında okullar oldukça önemli bir role sahiptir. Bireyin küçük yaşlardan itibaren bireysel ve sosyal açıdan gelişmesi, toplumda etkin bir birey olabilmesi için bireysel ve sosyal beceriler kazanarak yeterli düzeye ulaşması gerekmektedir.

McFall'a (1982) göre sosyal yeterlik bireyin toplum içerisinde sergilemesi gereken, toplum tarafından verilen rollerin görevlerin birey tarafından yeterli düzeyde yerine getirilme düzeyidir. Bireyin sosyal hayatta sergilediği davranışlar ile yaşadığı topluma adapte olma durumuna da sosyal yeterlik denir. Öğrenciler ilkökul düzeyinde gerek akranlarıyla gerek ise öğretmenleriyle sağlıklı iletişim kurmakta zorluk çekerler. Çocukların yaşadıkları bu durum sosyal yeterlik kapsamı altındadır (Gresham, 1997). Bireyin sosyal yeterlik düzeyinin yüksek olması sadece çocukluk dönemi için değil bireyin toplumla beraber olduğu her yaşta ve her süreçte kendisine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca sosyal yeterliği yüksek olan bireylerin akranlarıyla daha iyi birliktelik kurduğu ve akademik anlamda daha başarılı olduğu yapılan çalışmalarda da belirtilmiştir (Asher & Taylor, 1981). Bununla birlikte bireyin çocuk yaşta sosyal açıdan gelişmemesi yani sosyal yeterlik düzeyinin düşük olması durumunda bu bireyin gelecek yaşamında olumsuz davranışlar sergilemesi ve zihinsel gelişiminde sorunlar meydana gelmesine sebep olması muhtemeldir (Loeber, 1985). Bireylerin sosyalleşme durumunu olumsuz yönde etkileyen ve sosyal ilişkilerde problemler ortaya çıkaran sosyal davranışlar olumsuz sosyal

davranışlar olarak belirtilmektedir (Merrell, 1993). Olumsuz sosyal davranışlar sosyal yeterlik düzeylerinin düşük olan bireylerin topluma dâhil olması sonucu ortaya çıkar. Bireyin sosyal ortamlara girdiğinde sahip olması gereken sosyal becerilere sahip olmadığı durumlarda ya da gerekli sosyal becerilere sahip olmasına rağmen bu becerileri ortaya koyamaması durumunda sosyal yetersizlik durumu ortaya çıkmaktadır. Eğer birey beceriyi ortaya çıkaramıyorsa o beceriyi öğrenememiş olabilir. Bu duruma öğrenme eksikliğinin sebep olduğu söylenebilir (Bandura, 1969). Konu ile ilgili yapılan araştırmalarda bireylerin sosyal yeterlik düzeyi düşük olması saldırganlık (Verduyn & Forrest, 1990), madde bağımlılığı, mesleki sorunlar vb olumsuz davranışlara sebep olduğu görülmüştür (Hansen, Nangle & Meyer, 1998). Sosyal yeterlik düzeyi yüksek olan bireylerde ise sosyal uyumun yüksek olduğu (Dubovv & Tisak, 1989), akademik başarı düzeyinde artış ve akran kabulü (Parke, Harsman & Robert, 1998) gibi olumlu durumlar ortaya çıkarmaktadır.

Bireyin çocukluktan başlayarak sonraki yaşamına kadar yaşadığı süreçte sosyal anlamda yeterli duruma gelmesinde pek çok faktör etkilidir. Bunlar yaş, sosyo ekonomik durum, çevre, kalıtsal özellikler gibi faktörlerdir. Çocukların yaşları ilerledikçe kendini ifade etme noktasında değişik yöntemler öğrenirler (Herbert, 1996). Yapılan çalışmalar yaş ile sosyal yeterlik durumunun doğru orantılı değiştiğini ortaya koymaktadır (Tüy, 1999). Cinsiyetin sosyal yeterlik düzeyi ile ilişkisine bakıldığında kız öğrencilerin sosyal yeterlik düzeyinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür (Riggio, 1986). Ayrıca sosyo ekonomik durumun bireylerin sosyal yeterlik düzeyine etki ettiği yapılan araştırmalarda görülmüştür (Erdoğan, 2002).

Sosyal ortamda bir birey olduğunu hissetmek, mutlu olmak ve sosyal çevre tarafından kabul edilmek için sosyal yeterlik düzeyinin yüksek olması gerekir. Bunun için en temel faktörlerden biri yaşıdır. Çocuk büyüdükçe sosyal beceri gelişimi artar. Bu süreç çocukların bazılarında olumlu sosyal gelişim ile tamamlanırken bazı çocuklar bu süreci problemlili geçirdiğinden olumsuz sosyal davranışlar edinirler. Bu olumsuz durumun önüne geçilebilmesi için çocuğun sosyal gelişim sürecinde sosyal beceriler kazandırılmalı ve olumlu sosyal davranışları pekiştirilmeli olumsuz sosyal davranışları düzeltilmelidir. Çocuğun sosyal yeterlik düzeyinin gelişmesinde olumlu sosyal davranışlar sergilemeyi öğrenmesi yani sosyal beceri sahibi olması gerekmektedir. Bu noktada sosyal becerilere değinecek olursak bireyin toplumla olumlu ve etkili bir iletişim kurmasını çevresinden olumlu tepkiler almasını sağlayan davranışlar sosyal beceri olarak adlandırılmaktadır (Bacanlı, 2014).

Sosyal yeterlik düzeyi düşük olan çocukların günlük yaşamlarında sosyal çevre ile iletişimlerinde, akademik kariyerlerinde vb. durumlarda birçok sorun ile karşılaştığı

görülmektedir (Polat, 2014). Bu yetersizlik durumu, çocuğu bireysel ve sosyal açıdan olumsuz etkileyerek çocukta psikolojik sorunların meydana gelmesine sebep olabilir. Çocuk sosyal yetersizlikten doğan bir takım sonuçlar karşısında çözümsüz kaldığında bu durum depresyon, içe kapanıklık, kendisini ifade edememe, zihinsel olarak gerilik vs durumlar ortaya çıkabilir. Bu sebeple çocuğa küçük yaşta rehber olması açısından okula başlayacağı zamana kadar ailesinin, okul süreci başladığında ise sınıf öğretmenin aile kontrolü ile çocuğa sosyal destek çıkması gerekmektedir. Çocuk küçük yaştan itibaren öncelik aile bireyleri ile etkileşime girerken daha sonraki süreçte okul öncesi sosyal çevresinde bulunan birçok kişi ile iletişim ve etkileşimde bulunur. Çocuğun sosyal gelişim açısından en kritik dönemleri okul öncesi ve ilkokul çağlarıdır. Bu sebeple ailenin çocuğun sosyal çevresini düzenlemesi ve olumsuz dış etkilerden korunması için çocuğa sosyal destek sağlaması çok önemlidir. Bunun dışında ailenin çocuğa etkisi olacağından dolayı ailenin de çocuğun sosyal gelişimini olumlu yönde pekiştirmesi gerekmektedir. Ayrıca çocuğun okul sürecine hazır olması için gerekli çalışmalar okul öncesi süreçte tamamlanması gerekir. Çocuğun okul sürecine başladığında oryantasyon ve sosyal uyum sorunları gibi problemler yaşamaması için çocuğun okul öncesi eğitim alması gereklidir. Bu noktada hazırbulunuşluk kavramından söz etmek gerekir. Hazırbulunuşluk eğitim ve öğretim faaliyetlerinin gerçekleşmesi esnasında verimin artırılması için gerekli ön koşul becerilerin kazanılmış olması anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle; okul için, öğretim faaliyetleri için bireyin psikomotor becerilerinin, bilişsel ve duyuşsal becerilerinin ihtiyaç duyulacağı düzeye gelerek bireyin okula hazır olması durumu hazırbulunuşluk olarak tanımlanmaktadır (Yenilmez ve Kakmacı, 2008). Okul sürecine gelindiği zaman burada çocuk akranlarıyla iletişim kurma şansı bulacağından öğretmenin olumlu iletişim kurma noktasında çocukların hepsine rehber olması gerekmektedir. Böylelikle okulda kazanılabilecek olumlu davranışlar olumlu sosyal beceriler kazanılarak çocuğun sosyal yeterlik düzeyinin artması sağlanabilir. Çocukların hazırbulunuşluk düzeyinin yüksek olması sosyal becerileri kazanmasını kolaylaştıran bir etmendir. Bu noktada eğitim ve öğretimin sınıf yönetiminin öğretmen açısından kolaylaştırdığını da söylemek mümkündür. Çocukların yetişkin bir birey haline gelene kadar hayatının önemli bir yerinde okul bulunacağı için bu uzun süreçte öğretmenlere sosyal gelişim noktasında önemli vazifeler düşmektedir. Çocukların okulda alacağı eğitim ve öğretim sayesinde bireysel ve sosyal açıdan gelişerek topluma faydalı bir haline gelmeleri toplumun geleceği açısından oldukça büyük önem taşımaktadır.

Konu ile ilgili araştırmalara bakıldığında ilkokula başlayan öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri ile Sosyal Yeterlilik düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir

çalışmanın bulunmadığı görülmüştür. Bu çalışma sayesinde ilkokula başlayan öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri ile Sosyal Yeterlilik düzeyleri çeşitli demografik değişkenler açısından incelenerek bu ilişkinin ortaya konulması açısından önem taşımaktadır. Çalışmada ilkokul birinci sınıf öğrencilerinin hazırbulunuşluk düzeyleri ile Sosyal Yeterlilik düzeyleri bazı değişkenler açısından incelenerek aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1) İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin sosyal yeterlik becerileri ne düzeydedir?
- 2) İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin olumsuz sosyal davranış becerileri ne düzeydedir?
- 3) İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin hazırbulunuşluk becerileri ne düzeydedir?
- 4) İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin sosyal yeterlik becerileri okul öncesi eğitim alma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
- 5) İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin olumsuz sosyal davranış becerileri okul öncesi eğitim alma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
- 6) İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin hazırbulunuşluk becerileri okul öncesi eğitim alma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
- 7) İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin sosyal yeterlik becerileri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
- 8) İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin olumsuz sosyal davranış becerileri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
- 9) İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin hazırbulunuşluk becerileri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
- 10) İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin sosyal yeterlik becerileri anne öğrenim düzeyi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
- 11) İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin olumsuz sosyal davranış becerileri anne öğrenim düzeyi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
- 12) İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin hazırbulunuşluk becerileri anne öğrenim düzeyi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
- 13) İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin sosyal yeterlik becerileri baba öğrenim düzeyi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
- 14) İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin olumsuz sosyal davranış becerileri baba öğrenim düzeyi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
- 15) İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin hazırbulunuşluk becerileri baba öğrenim düzeyi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
- 16) İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin sosyal yeterlik ve hazırbulunuşluk becerileri ilişkili midir?
- 17) İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin olumsuz sosyal davranış ve hazırbulunuşluk becerileri ilişkili midir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Çocuklar sosyalleşme sürecinde yaşadığı toplumun kurallarını ve kültürünü öğrenir. Öğrendikleri bu kurallar ve kültür sayesinde yaşadıkları toplumda nasıl davranmaları gerektiğini öğrenirler ve bu sayede toplumun bir üyesi olarak kabul edilirler. Kısacası bireyin yaşadığı toplumda varlığını sürdürebilmesi ve sosyal açıdan kendini topluma kabul ettirebilmesi için sosyal yeterlik düzeyinin yüksek olması gerekir (Hops, 1983; Sukerman, 2000).

Sosyal yeterlik düzeyi yüksek olan bireyler girdikleri sosyal ortamlarda kendilerine verilen sosyal görevleri yerine getirebilirler. Bu sayede toplum tarafından beğenilen ve kabul edilen bir birey haline gelirler. Bu durumun aksine bir bireyin sosyal yeterlik düzeyi düşük ise birey sosyal ve psikolojik açıdan zarar görebilir. Bunların sonucu olarak depresyon, toplumdaki dışlanma, aşağılık kompleksi gibi durumlar meydana gelebilir. Bu sebeple bireylerin küçük yaşlardan itibaren sosyal yeterliklerinin yüksek olması için onlara imkân verilmeli ve sosyal olarak destek verilmelidir.

Çocukların ailesinden sonra topluma karıştığı ve akranlarıyla beraber olma, arkadaş edinme imkânının olduğu ve bu sayede sosyal açıdan gelişme fırsatı bulunduğu en önemli yerlerin başında okul gelmektedir. Çocuk ilkokuldan itibaren aldığı eğitim, öğretmenin yönlendirmeleri ve akran ilişkileri ile sosyal açıdan gelişmesi ve toplumda etkin bir birey olabilmesi için okul şartları çok önemlidir. Bu sebeple çocuğun sosyal gelişiminde önemli roller oynayan aile ve okul faktörlerini ele aldığımızda çocuğun okul ve aile durumunu incelemek, çocuğun okuldaki sosyal gelişimin en çok gözlemlenebileceği sınıf öğretmenin fikirleri doğrultusunda bir çalışma yürütmenin araştırmayı gerçeğe yakın bir sonuca götüreceği açıktır. Bu sebeple araştırmanın temeli ilkokul öğrencilerinin sosyal yeterlik durumlarının öğretmenler açısından değerlendirilmesi ve çocuğun hazırbulunuşluk düzeyinin bu süreçte çocuğa sosyal açıdan neler kattığını görmek üzerine oluşturulmuştur. Bu sayede ilkokula yeni başlayan bir öğrencinin hem hazırbulunuşluk düzeyleri hem de sosyal yeterlik düzeyleri hakkında literatüre yeni bir katkı yapmak üzere çalışma planlanmıştır.

Araştırmanın temel amacı, ilkokul 1. sınıf öğrencilerinin sosyal yeterlik, olumsuz sosyal davranış ve hazırbulunuşluk becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesidir. Bu doğrultuda ilkokul 1. sınıf öğrencilerinin sosyal yeterlik, olumsuz sosyal davranış ve hazırbulunuşluk becerilerini, okul öncesi eğitim alma, cinsiyet, anne-baba öğrenim düzeyi açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Ayrıca

öğrencilerin sosyal yeterlik ve hazırbulunuşluk becerileri ile olumsuz sosyal davranış ve hazırbulunuşluk becerileri arasındaki ilişki de incelenmiştir.

1.3. Araştırmanın Önemi

İlkokul düzeyindeki öğrencilerin ve ergenlerin sosyal açıdan yetersiz olmaları durumunda bu yetersizliğin düzeltilmesi için çocuklara sosyal beceri eğitimi verilerek sosyal yeterlik becerilerinin geliştirilmesi sağlanmalıdır. Çocukların sosyal yeterlik düzeylerinin yükselmesi sayesinde yaşadığı olaylar karşısında nasıl davranması gerektiğinin bireylere öğretilmesi temel amaçtır. Bu kapsamda çocukların toplumun geleceğini oluşturacağı gerçeği göz önüne alındığında toplumda etkin bireylerin yetiştirilmesi açısından sosyal beceri eğitimi ve sosyal yeterlik gibi hususlar oldukça önemlidir. Çocukların sosyal gelişiminin aileden sonra en çok etkilendiği yer okul olduğu için çocuğun okul ortamında sergilemiş olduğu davranışların tespit edilerek okul çağına yeni başlayan öğrencilerin sosyal ve hazırbulunuşluk açısından ne düzeyde olduklarını tespit etmek bu bağlamdaki varsa eğer sorunların çözülmesinde eğitimcileri bilgi sahibi yapacaktır.

Yapmış olduğumuz çalışma ile ilkokula yeni başlayan öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri, sosyal yeterlik düzeyleri ve bu iki değişken arasındaki ilişki farklı demografik değişkenlerde eklenerek yeni bir ürün ortaya konulması ve bu bağlamda çocuklara gerek okul öncesinde gerek ise okul sürecinde yapılması gereken katkı ve eksikliklere yönelik düzeltme ve düzenleme faaliyetlerine yön vermesi ve eğitimci, aile ve araştırmacıların bilgilendirilmesi açısından ilgili literatüre önemli bir katkı sağlayacaktır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu araştırma, 2016-2017 eğitim öğretim yılları ile sınırlıdır.
- Bu araştırma, ilkokul 1.sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.
- Bu araştırmada öğrencilerin sadece sosyal yeterlik, olumsuz sosyal davranış ve hazırbulunuşluk becerileri incelenmiştir.
- Araştırma 249 1. sınıf öğrencisinin öğretmeni ile sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Varsayımlar

- Araştırma süresince, katılımcılar kişisel görüşlerini samimi ve doğru olarak dile getirdikleri varsayılmıştır.
- Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin öğrencilerini tanıdıkları varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

Sosyal Yeterlik: Bireyin sosyal davranışları becerikli bir şekilde ortaya koyabilme yeteneği sosyal yeterlik olarak tanımlanmaktadır (Trower 1982; Bacanlı, 2014).

Olumsuz Sosyal Davranış: Bireylerin sosyalleşmesini engelleyen akranları tarafından kabul edilmeme ve akranlarıyla anlaşamama gibi olumsuz sosyal çıktılarına sebep olan davranışlardır (Merrell, 1993).

Hazır bulunuşluk: Hazır bulunuşluk kavramı genel anlamda bireyin istenen davranışları yeterli düzeyde yapabilmesi için fiziksel ve zihinsel bileşenlere sahip olması durumudur (Topses'ten aktaran Özgan ve Tekin, 2011: 422).

İlkokula Hazır bulunuşluk: Okul öncesi yaş grubunda bulunan bir çocuğun bireysel ve sosyal becerilerinin desteklenerek ilkokul düzeyi için gerekli becerileri yeterli ölçüde kazandırılması ile ilkokul düzeyinde beklenen davranışları yapabilme olgunluğu "ilkokula hazır bulunuşluk" olarak tanımlanmıştır (Oktay ve Polat Unutkan, 2003).

II. BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sosyal Yeterlik

2.1.1. Sosyal Yeterlik ve Sosyal Beceri

Sosyal Yeterlik genel anlamda bireyin toplum içerisinde sergilemiş olduğu davranışlara toplum tarafından verilen tepkidir. Çocukların gerek okul hayatında gerekse özel hayatında özgüven ve kişilik algısının yerleşmesi ileriki yaşamında çocuğu sosyal ve bireysel olarak geliştiren ve destekleyen önemli bir unsurdur (Taylor, 1991). Johns, Crowley & Guetzboe'e (2005) göre bireyin sosyal gelişimi için gerekli olan sosyal davranışların öğrenilerek uygulanması sosyal yeterlik olarak ifade edilir. Bacanlı'ya (2014) göre sosyal yeterlik düzeyinin belirlenebilmesi için bireyin sosyal becerilerinin değerlendirilmesi gerekir.

Avcioğlu'na (2007) göre sosyal beceriler hem gözlenebilen hem de gözlenemeyen davranışlardan oluşan karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu karmaşık yapı içerisindeki sosyal beceri çocukların akranlarıyla olan iletişimlerini ve etkileşimlerini önemli ölçüde etkilemektedir. Sosyal becerileri gelişmemiş olan bireylerin akran guruplarıyla olan iletişim ve etkileşimleri azalarak çocuğun sosyal yeterlilik düzeyini düşürür.

Sosyal beceri, bireylerin toplum içerisinde yapması gereken görevleri, üstlenmesi gereken rolleri yerine getirebilmesi için sergilemesi gereken davranışlardır. Mcfall'a (1982) göre kişilerin toplum içerisindeki rollerini yapabilme düzeyini sosyal yeterlilik olarak tanımlamıştır. Akkök'e (1999) göre sosyal becerinin gelişmesi bireyin sosyal yeterliliği ile doğrudan ilişkilidir. Trower'a (1982) göre ise sosyal yeterliliğe sahip bireyler, sosyal beceri davranışlarını başarılı bir şekilde ortaya koymaktadırlar.

Çocuklar henüz okula başlamadan önce sosyal yeterlik düzeylerinin düşük kalması durumunda depresyon, kendini ifade edememe, çevresiyle iletişim kopukluğu yaşamaları ve akademik başarısızlık gibi birçok problem ile karşı karşıya kalabilmektedirler (Gülay ve Akman, 2009). Sosyal yeterlik, öğrencilerin eğitim hayatlarındaki performansın ve akademik başarının belirleyici bir faktördür (Karinek & Popp, 1997).

Burger'a (2006) göre sosyal açıdan yetersiz olan bireylerin akran ilişkilerinin zayıf olması, onlarla iletişim ve etkileşime giremeyişi çocuğun yalnız kalmasına sebep olmaktadır. Yalnız kalan bireyin sosyal açıdan gelişmesi için gerekli ortamın oluşmaması çocuğu sosyal anlamda daha kötü bir duruma getirebilir.

Çocukların sosyal açıdan yetersiz düzeyde olması onlarda çocuk yaşta iletişim ve davranış bozukluklarının ortaya çıkmasına sebep olurken uyku düzensizliği, akademik başarısızlık, şiddete yönelme ve bağımlılık yapan zararlı maddelere yönelmesine sebep olmaktadır (Ersanlı, 2012). Burke'e (2002) göre sosyal yetersizlikten kaynaklanan olumsuz sosyal davranışların gün geçtikçe alışkanlık haline geldiği ve ileriki yaşlarda bu olumsuz davranışların daha ciddi boyutlara geldiği görülmüştür. Netice itibariyle öğrencilerin sosyal açıdan gelişmesi, bir yandan bireysel açıdan gelişmelerine katkı sağlarken bir yandan da toplumun yapısının korunması, toplum kalitesinin artması ve toplum etkin ve faydalı bireylerin sayısının çoğalarak toplumun gelişmesi açısından hayati bir önem arz etmektedir.

2.1.2. Sosyal Yeterliği Etkileyen Faktörler

Çocukların sosyal yeterlik düzeylerini etkileyen en temel unsurlar çocuğun yaşı, arkadaş ilişkileri, öğretmen, aile ve kardeş ilişkileridir.

2.1.2.1. Çocuğun yaşı

Çocukların yaşları ilerledikçe fiziksel, zihinsel ve ahlaki açıdan geliştiği görülür. Bunların yanı sıra tabiki çocuğun sosyal yeterlik düzeylerinin de istenildiği ölçüde gelişmesi beklenir. İnsan sosyal bir varlıktır ve bu sebeple sosyal açıdan gelişerek toplumdaki yerini almak zorundadır. Ayrıca yaş ilerledikçe çocukların sosyal sorumlulukları artmakta ve bununla başa çıkabilecek yeterlikte olması gerektiği sosyal gelişim açısından bir realitedir. Merrell (1994) bir çalışmasında çocuklar büyüdükçe sosyal açıdan geliştiğini ve gerek sosyal etkileşim gerekse sosyal iş birliktelikleri artarken sosyal davranış problemlerinde de bir azalma görüldüğünü tespit etmiştir. Netice itibariyle çocuğun yaşla birlikte sosyal davranışlarının geliştiği bu sebeple yaş unsurunun çocuğun sosyal gelişimi ile doğrudan bir ilişkisi olduğu görülmektedir.

2.1.2.2. Aile

Günümüzde toplumsal yapının değişmesi insanların yaşayış tarzlarının farklılaşması ve aile ilişkilerinin azalması sonucunda insanların sosyalleşme süreci zarar görmüş, çocukların sosyal gelişimleri büyük ölçüde engellenmiş ve bunların neticesinde sosyal açıdan yetersiz, anti sosyal davranışlara sahip bireyler ortaya çıkmıştır.

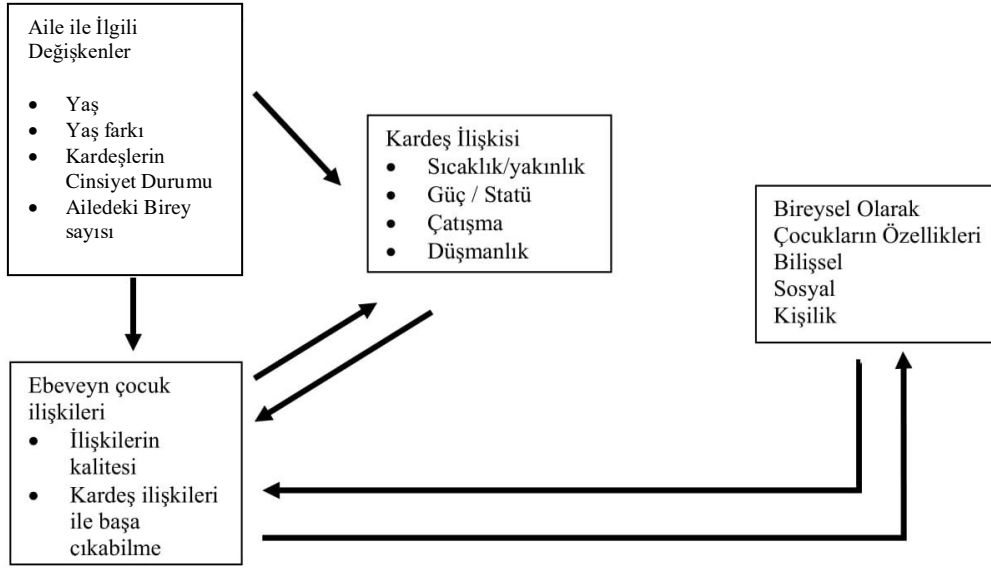
İnsanların sosyal gelişimlerini etkileyen pek çok unsur vardır. Bunlardan en önemlisinin aile olduğu belirtilmektedir (Hetherington & Parke, 1986). Aile toplumun en

temel yapıtaşdır. Çocuklara henüz küçük yaşlarda ruh sağlığı ve beden sağlığı için gerekli maddi ve manevi destek en doğal haliyle aile tarafından sağlanmaktadır. Bireyin yaşadığı topluma hazır bir kişi olması ve bu toplumda yaşamını idame ettirebilmesi için gerekli sosyal davranışlar ailede kazanılır (Topçugil, 2002). Aile sayesinde çocuk sosyal yeterlik seviyesinin gelişmesinde ilk önemli desteği almış olur. Aile çocuğun sosyal gelişimine önemli ölçüde katkı sağlar. Henüz çocuk dünyaya gelmeden önce ailenin çocuk üzerindeki etkisi başlar. Ailenin çocuk konusunda istekli oluşu, annenin hamilelik sürecinde yaşadığı psikolojik süreçler, beslenme şekli ve bunların yanında baba ve ailenin diğer fertlerinin bu süreçte anneye vermiş oldukları destek ve diğer sosyal çevrenin etkisi çocuğu henüz doğmadan önce etkileyen önemli bir faktördür (Çağdaş ve Seçer, 2002).

Ailenin sosyal gelişim noktasında olumlu etkisi olacağı gibi olumsuz etkileri de olabilir. Ailenin çocuğa sosyal davranışının gelişimi açısından olumsuz etki edip etmeyeceği ailenin durumuna bağlı bir durumdur. Sosyal açıdan yetersiz, duygusal açıdan dengesizliği olan, davranış bozukluğu olan anne ve babaların çocukları olumsuz sosyal davranışlar sergilemeye yönelttiği belirtilmektedir (Hetherington & Parke, 1986).

2.1.2.3. Kardeş İlişkileri

Çocukların sosyal gelişimini etkileyen faktörlerden biri de kardeş ilişkileridir. Diğer ilişkilerden farklı olarak kardeş ilişkileri, çocuğun sosyal rollerini öğrenme sürecince ailenin diğer fertlerinden ya da diğer sosyal çevresinden elde edemeyeceği birçok deneyimi kazandıran çok önemli bir unsurdur. Kardeş ilişkileri çocuğun sosyal yeterlik düzeyinin gelişmesinde son derece önemli bir faktördür. Çocuğun sosyal gelişimine bir temel oluşturan kardeş ilişkileri çocuğun sonraki hayatındaki davranışlarına etki edecek niteliktedir. Kardeş, çocuğun hayatında kimi zaman bir arkadaş, kimi zaman bir dost, kimi zaman model, kimi zaman öğretmen ve rehber niteliği taşıyabilmektedir (Lavoie'den aktaran Gülay, 2004). Furman & Buhrmester'a (1985) göre ailenin durumu ve özellikleri, anne-baba ve çocuk ilişkisi ve çocuğun bireysel özellikleri, kardeş ilişkilerini etkileyen temel unsurlardandır. Bununla ilgili aşağıda verilen ilişkişel tablo Furman W. Ve Buhrmester D. (1985)'e aittir.

Şekil 1. Furman W. ve Buhrmester D. (1985)'e ait kardeş ilişkileri tablosu

2.1.2.4. Akran Grubu

Çocukların sosyalleşmesi sürecinde kendisine eşlik eden ve bu süreçte çocuğa etki eden bir diğer faktörde akran grubu ile iletişimidir (Aydın, 1997). İnsanda arkadaş edinme isteği henüz bebek yaşta başlar. Ağlayan bir bebeğin yanına bir başka bebek getirildiğinde susma davranışını gösterir. Her ne kadar akran grubunun etkisi okul öncesi süreçte az olsa da bu faktörün etkisinin olmadığı söylenemez. Çocuklar arkadaşları ile girmiş oldukları etkileşim sırasında birçok sosyal davranışları öğrenir ve sosyal davranışları pekiştirilir. Kazanılan bu sosyal davranışlar genellikle olumlu etki yapsa da bazen olumsuz davranışların pekişmesi sonucu çocuğun olumsuz sosyal davranışlar kazandığıda görülmektedir. Buna karşın bazı çocuklar daha sosyal ve olumlu sosyal davranışlar sergileyebilir (Çimen, 2000).

Çocukların sosyal yeterlik düzeylerinin yüksek olması açısından akran ilişkileri oldukça büyük önem taşımaktadır. Çocuklar her ne kadar okul öncesi süreçte aile kontrolünde daha çok aile fertleri ile etkileşimde bulunurken okul süreci başladığında çocuğun sosyal çevresine arkadaş grubu da dâhil olur. Hem okul ve arkadaş faktörü hem de yaşın ilerlemesi ile çocuğun sosyal gelişimi oldukça karmaşık bir hale gelir. Özellikle gençlik dönemlerinde sosyal ilişkiler açısından aileyi ikinci plana atarak akran grubu ile olan sosyalleşme sürecine önem vermesi akran grubunun sosyal açıdan önemi artmaktadır. Akran grubu diğer faktörlerden farklı olarak çocuğun sosyalleşme sürecinde farklı sosyal davranışların gelişmesini sağlamaktadır. Bu davranışların bazıları olumlu, bazıları ise olumsuz olabilir. Her ne kadar çocuğun sosyal gelişiminin temelini aile

oluştursa da akran grubunun etkisiyle hepsi olmasada aile tarafından öğretilen birçok sosyal davranışların değişmesi söz konusu olabilir (Elkin, 1995). Burada özellikle arkadaş grubunun nitelikleri oldukça önem arz etmektedir. Akran grubunda en etkin en popüler olan bireyin o gruptaki diğer bireyler üzerinde oldukça etkili olacağı ve o bireyin sergilemiş olduğu sosyal davranışların diğer bireyler açısından örnek alınacağı kaçınılmaz bir gerçektir. Bunun aksine akran grubu içerisinde en pasif olan bireyin etkisi ise oldukça az olacaktır (Kulaksızoğlu, 2001). Bu sebeple çocuğun dâhil olduğu akran grubu çocuğun sosyal gelişim sürecinde etkili olan önemli bir faktördür.

2.1.2.5. Çocuk ve Öğretmen İlişkisi

Çocukların sosyal yeterlik düzeylerinin gelişmesinde etkili olan faktörlerden biri de öğretmendir. Öğretmenlerin çocukların sosyalleşme sürecinde önemli sorumlulukları vardır (Berry & O'Connor, 2010). Genel anlamda öğretmen, çocukların gelişim özelliklerini tespit ederek bu süreçte çocukların gelişimine rehberlik eden, onların öğrenmelerine fırsat tanıyan, onlara müfredat kapsamındaki dersler dışında birçok sosyal ve bireysel özellikler kazandıran çocuk gelişiminde önemli ölçüde destek vermesi gereken eğitim insanlarıdır (Özcan, 2011). Ertuğrul'a (2011) göre ideal bir öğretmen öğrencilerinin gelişimlerini ders içinde, ders dışında, okul içinde, okul dışında gözlemlemeli ve çocukların gelişim özellikleri hakkında tespitlerde bulunarak varsa sorunlu bir durum bunun çözümünde öğrenciye destek olmalı aynı zamanda çocuğun akran çevresiyle olan iletişimini iyi takip ederek olumsuz davranışların öğrenilmesine engel olmalıdır.

Sosyal yeterlik noktasında yeterli farkındalığa sahip olan bir öğretmen çocukların olumsuz sosyal davranışlar kazanmasına engel olmaya çalışmasının yanı sıra çocukların diğer çevre unsurlarıyla olan ilişkilerinin düzenlenmesine yardımcı olur. Öğretmenin çocuğa rehber olması, sosyal ilişkilerini yönlendirme noktasında destek olması sayesinde çocuk birden çok sosyal çevre ile ilişkilerini nasıl ayarlanması gerektiğini öğrenir. Öğretmenin desteği olmaz ise çocuk akran grubu ile ailesi arasında kalarak sosyal açıdan zorluk çekebilir (Dökmen, 2001). Öğretmenler çocuğun gerek bireysel gerekse sosyal ve psikolojik açıdan gelişmesine destek olur.

Çocukların ailede sosyalleşme imkânı olmadığı durumlarda sosyal açıdan gelişim gösteremez. Ancak okul içerisinde öğretmenleriyle ve arkadaşları ile kurmuş olduğu sağlıklı ilişkiler sayesinde olumsuz sosyal davranışları öğrenmesi engellenebilir (Baker, Grant & Morlock, 2008). Öğretmenin kontrolü ve denetimi altında olan çocuk gerek okulda gerekse ailenin desteği ile diğer sosyal ortamlarda olumsuz sosyal davranışlarını

terkederken bir yanda da olumlu sosyal davranışlar kazanır. Bu sayede çocuğun sosyal yeterlik düzeyinin gelişmesi sağlanır.

2.1.4. Sosyal Yeterlik Düzeyinin Ölçülmesi

Sosyometri: Bu değerlendirme tekniği öğrencilerin aynı ortamda beraber vakit geçirdiği akranlarının davranışlarını değerlendirmesi şeklinde ifade edilebilir.

Görüşme: Bu teknikte ise araştırılan birey hakkında bilgi toplamak için bireyin yakın çevresini oluşturan aile fertleri, arkadaş çevresi, okuldaki öğretmenleri ve buna benzer yakın bireyler ve kişinin kendisi ile yapılan görüşmeler sonucunda bireyin sosyal davranışları hakkında bilgi toplanmasıdır. Bu teknik sayesinde kişiden ve yakın çevresinden yapılan gözlemlerden alınan bilgilerin tanımlanması sağlanır (Gülay ve Akman, 2009).

Gülay ve Akman'a (2009) göre incelenen bireyin sosyal davranışları hakkında bilgi sahibi olabilmek için çevresindeki kişilerin (öğretmen, anne ve baba, kardeşler, sınıf arkadaşları vs) bireyi değerlendirmesi istenebilir. Bu noktada dikkat alınması gereken önemli husus ise birden fazla kişiden birey hakkında bilgi alınarak daha doğru bir sonuç çıkarmaktır.

Bireyin kendisini değerlendirdiği ölçekler: Bu ölçek çeşidinde ise araştırmaya konu olan bireyin kendi davranışlarını değerlendirmesidir. Yani bir bakıma birey kendi hakkında öz eleştiri yaparak davranışlarının doğru ve yanlışlığını kendisi tespit eder ve bu sayede incelenen örneklemin doğrudan kendisinden bilgi alınması sağlanmış olur. Bu teknik uygulanabilirlik açısından oldukça ekonomiktir. Yalnızca bireyin ikna edilmesi gereklidir. Bireyin sosyal açıdan içine kapanık, kaygı düzeyinin yüksek olduğu ya da iletişim noktasında sıkıntı yaşadığı durumlarda bu teknik kullanılabilir (Gülay ve Akman, 2009).

Gözlem Tekniği: bireylerin sosyal davranışları incelenirken kullanılacak tekniklerden biri de gözlem tekniğidir. Bu teknik ile inceleme yapmaya başlanmadan önce bireyin hangi ortamda ve hangi süreçte izleneceği önceden planlanmalıdır (Gülay ve Akman, 2009). Daha sonra ise birey hakkında gözlem yapılarak bireyin sosyal davranışları hakkında bilgi toplanarak rapor haline getirilmesi gözlem tekniğidir.

Anekdotalar: Anekdotalar tekniğinde araştırılan kişiye özgü tek bir sosyal davranışının detaylı olarak incelenmesi ve bu karakteristik davranış özelliği hakkında bilgi edinilmesidir. Burada ayırıcı nokta bireyin sadece tek bir davranışının araştırılmasıdır (Gülay ve Akman, 2009).

Ev Ziyaretleri: Bu teknikte çalışmaya bireyin ailesi de dâhil edilir. Bu sayede çocuğun ev ve aile ortamı hakkında daha detaylı bilgi edinmek amaçlanmıştır (Gülay ve Akman, 2009).

Bu tekniklerin yanı sıra bireylerin sosyal yeterlik düzeyinin ölçülmesinde kullanılan birçok veri toplama aracı mevcuttur. Bunlardan bir kaçına değinecek olursak:

Okul Sosyal Davranış Ölçekleri (OSDÖ): Öncelikle araştırmamızda da kullanmış olduğumuz Kenneth W. Merrell'in 1993 yılında geliştirmiş olduğu ve Yukay-Yüksel tarafından 2009 yılında Türkçeye uyarlaması yapılan Okul Sosyal Davranış Ölçekleri (OSDÖ), okul öncesi ve ilkokul düzeyindeki öğrencilerin sosyal yeterlik düzeylerinin ölçülmesinde kullanılan beşli likert olarak hazırlanmış bir veri toplama aracıdır. Okul Sosyal Davranış Ölçekleri 32 madde sosyal yeterlik ve 33 madde Olumsuz Sosyal Davranışlar Ölçeği olmak üzere iki başlık altında toplam 65 maddeden oluşturulmuştur. İlgili istatistiksel incelemeler yapıldıktan sonra Olumsuz Sosyal Davranışlar Ölçeklerinin okul öncesi ve ilkokul düzeyi öğrencileri için kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu sonucuna varılmıştır.

Walker-McConnell Sosyal Yeterlik ve Okul Uyum Ölçeği: Walker-McConnell tarafından 1995 yılında geliştirilen bu ölçek ile ilkokul öğrencilerinin sosyal yeterlik düzeylerini ölçmek üzere tasarlanmıştır. Ölçek 3 alt bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerden ilki akran ilişkilerini ele alan 16 maddeden oluşmaktadır. İkinci bölüm ise Öğrencinin akranları tarafından değer gören davranışların değerlendirildiği 17 maddeden oluşmaktadır. Üçüncü bölüm ise öğrencinin okuldaki genel durumu ve öğretmenin dikkate aldığı eğitimsel önceliklerden oluşan 10 maddeden oluşmaktadır. Beşli likert tipi şeklinde düzenlenen ölçek toplamda 43 maddeden oluşmaktadır. İlköğretim öğrencilerinin sosyal yeterlik düzeylerinin ölçülmesi açısından geçerli ve güvenilir bir ölçme aracıdır.

Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentileri Ölçeği (SYSSBÖ): Wright vd. (2013) tarafından geliştirilmiş olan ölçek Akın ve Akkaya (2015) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Beşli likert tipi şeklinde düzenlenen ölçek toplamda 18 maddeden oluşmaktadır. Ölçek sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentileri olarak 2 alt boyuttan oluşmaktadır. Yapılan istatistiksel incelemelerde ölçeğin Türkçe formunun öğrencilerin sosyal yeterlik düzeylerinin belirlenmesi açısından geçerli ve güvenilir olduğu sonucunda ulaşılmıştır.

Çocukların Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği: Achenbach (1966) tarafından geliştirilen ölçek Akçakın (1985) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılmıştır. Ölçek davranış belirtileri boyutu ve sosyal yeterlilik boyutu olmak üzere iki alt boyuttan

oluşmaktadır. Ölçek üçlü likert tipi toplamda 138 maddeden oluşmaktadır. İlköğretim öğrencilerinin sosyal davranışlarının ölçülmesinde kullanılmak üzere geliştirilmiştir.

Yukarıda bahsetmiş olduğumuz teknikler ve veri toplama araçlarına genel anlamda baktığımızda bireyin sosyal yeterlik düzeyinin incelenmesi aşamasında çoğunlukla bireyin yakın çevresindeki insanların değerlendirmesi dikkate alınmıştır. Yani birey hakkında doğrudan kendisinden bilgi almak yerine bireyin yakın sosyal çevresinin sosyal açıdan yaptığı değerlendirme sonucunda alınan verilerin dikkate alındığı görülmektedir.

2.1.5. Sosyal Beceri

Sosyal Beceri

İnsan yaşadığı yerde güvenlik ve fiziksel ihtiyaçların karşılanmasına ihtiyaç duyduğu gibi yaşadığı toplumda değer görmek, sevilmek, diğer insanlarla ilişkiler kurmak gibi sosyal ögelere ihtiyaç duymaktadır. Bunun içi çevresiyle iyi ilişkiler içinde olması önemlidir(Okumuş, 2011). Bireyin sosyal ihtiyaçlarını karşılayabilmesi ve çevresi ile olumlu ilişkiler kurabilmesi için küçük yaşlardan itibaren sağlıklı bir sosyal gelişim sürecine sahip olması gerekmektedir. Sosyal gelişim, çocukluk evresinden itibaren başladığı için çocuk yaşta birçok çevresel faktör çocuğun sosyal gelişimine etki etmektedir. Bunlar çocuğun ilk sosyal ortamı olan aile, psikososyal çevre, ekonomik durumu vb. faktörlerdir (Durualp, 2014).

Sosyal beceri, sosyal gelişim ile ilişkili bir kavramdır. Empati kurma ve insanların düşüncelerini kestirebilme gibi beceriler, sosyal anlamda başlangıç olarak iyi gibi görünse de bu sosyal becerilerin uygulanacağı sosyal ortamların olması gereklidir. Bireyin sağlıklı ve iyi ilişkiler kurabilmesi için sahip olması gereken beceriler sosyal becerilerdir (Goleman, 2016). Sosyal becerileri iyi olan bireyler sosyal ilişkiler kurmakta zorlanmazlar. Kendi düşüncelerini ifade edebilme, sosyal olay ve olguları anlamlandırabilme, toplum içerisindeki rollerini gerçekleştirebilme ve yaşadığı sorunları çözüme ulaştırabilme gibi beceriler sosyal beceri kapsamındadır (Riggio & Reichard, 2008).

Bireyin sosyal farkındalık sahibi olması ve bu sayede topluma karşı bakış açısının oluşmasında temel etken sosyal becerilerdir (Goleman, 2016). Gresham'a (2016) göre sosyal beceri, toplum tarafından bireye verilen sosyal görevler ve rollerin başarı ile gerçekleştirilme durumudur. Bacanlı'ya (2014) göre ise sosyal beceri, bireyin çevresi ile etkili iletişim kurması ve bu iletişimin devamlılığın olmasını sağlayan özelliklerdir.

Burger (2006) bireylerin birbirleri ile keyifli ve anlamlı vakit geçirebilmesini sosyal beceri olarak belirtmiştir. Aktif sosyal ilişkiler kurmak, sosyal beceriyi geliştirmektedir. Bireyin sosyal ilişkileri başlatabilme, etkin bir biçimde sürdürülebilme ve kurmuş olduğu

sosyal ilişkilerden olumlu tepkiler alabilmesi sosyal becerinin varlığını göstermektedir (Gülay ve Akman, 2009).

Doğumdan itibaren, bireyin yaşadığı toplumdaki insanlarla iletişim ve etkileşime girme, etkileşimi sürdürebilmeyi sağlayan faktörler sosyal beceridir. Sosyal beceriler; kendini ifade edebilme, arkadaş çevresi ile pozitif ilişkiler kurabilme, çevreden alınan olumsuz dönütlere karşı makul tepkiler gösterebilme, çevresindeki bireylere uygun şekilde evet veya hayır diyebilme, öfkelenilen durumlarda kontrollü hareket edebilme ve kendini hakları doğrultusunda savunabilme becerileridir (Ersanlı, 2012).

Genel olarak ifade edecek olursak sosyal beceri, bireylerin toplum içerisindeki üstlenmiş oldukları rolleri ve sorumlulukları doğru bir şekilde yerine getirebilmesi, çevresindeki insanlarla iletişim kurabilmesi ve bu sayede sosyalleşmesini sağlayan bireyde bulunması gereken özelliklerdir.

Bireylere henüz çocuk yaşta sosyal beceri eğitimi verilmesi gerekmektedir (Dereli-İman, 2014). Çünkü çocuk yaştan itibaren bireyin sosyal becerilerinin gelişmesi neticesinde sosyal açıdan yeterli bireyler ortaya çıkar. Sosyal becerileri gelişmiş olan çocuklarda olumsuz sosyal davranışlar daha az görülür ve olumlu sosyal davranışlar ise artış gösterir (Durualp, 2014).

Sosyal Becerinin Önemi

Sosyal beceri düzeyi yüksek olan bireylerin çevresi tarafından kabul gördüğü, arkadaş edinmekte zorlanmadığı, sıkıntı ve stres yaratan durumlar ile başa çıkmayı başarabilmesi ve problem çözme becerilerinin yüksek olduğu bilinmektedir (Gülay ve Akman, 2009). Sosyal beceri düzeyi yüksek olan bireyler toplumsal sorunlara karşı duyarlı ve etkin bir birey olarak toplumdaki yerini korur.

Metin'e (2011) göre sosyal beceri düzeyi yüksek olan bireyler karşısındaki insanların düşüncelerini anlayabilme ve duruma göre doğru davranışlar gösterebilme özelliğine sahiptirler. Aynı zamanda bireyler arası iletişimi sağlamakta zorluk çekmezler.

Eğitim açısından sosyal beceriyi değerlendirecek olursak, öğrencilerin eğitim ortamında iletişim ve etkileşimde bulunması, bu sayede eğitimin kalitesinin artması için sosyal becerilerin gelişmiş olması gerekmektedir (Väyrynen vd., 2016). Sosyal becerilere sahip olan öğrencilerin ve öğretmenlerin artması eğitim ve öğretimin daha verimli olmasını sağlar.

Öğretmenlerin monoton bir anlatım şekliyle dersini anlatması yerine öğrencileriyle etkileşime girmesi ve öğrencilerin bireysel özelliklerini keşfetmesi bu sayede dersin daha keyifli geçmesi öğrenciler tarafından tercih edilmektedir. Böylelikle öğrenciler

öğretmenleriyle sosyal etkileşime girme şansı elde etmiş olurlar (Kasatura'dan aktaran Tosuntaş ve Karakuş, 2006).

Sosyal becerilerin çocuk yaşta gelişmeye başlaması sebebiyle çocuğun sosyal çevresinin oluşturan aile, arkadaş ve öğretmen faktörlerinin önemi büyüktür. Bu açıdan öğretmen ve ailenin çocuğun sosyal gelişimini dikkate alması ve çocuğu desteklemesi gerekmektedir (Özabacı, 2004).

Toplumların geleceğini oluşturacak olan günümüz çocuklarının sosyal becerilerinin gelişmesi ve toplumda etkin bireyler olarak yerini alması, gerek toplum gerekse ülkenin kalkınmasına ve nitelikli insanların artmasına fayda sağlayacaktır.

2.2. Hazırbulunuşluk

2.2.1. İlkokulda Hazırbulunuşluk

Hazırbulunuşluğun geniş bir alanı kapsamına alması ve birçok faktörden etkilenmesi sebebiyle bu kavramın tam olarak tanımını yapmak oldukça zordur (California Child Care Health Program, 2006). Hazırbulunuşluk kavramı önceden bir ilkokul öğrencisinin okuma ve yazmayı öğrenmesi veya okula başlamak üzere hazır olma olarak düşünülse de günümüzde öğrencinin dâhil olacağı öğrenim kademesine hazır olması anlamında kullanılmaktadır (Oktay, 2010). Okula hazırbulunuşluk genel anlamda öğrencinin, ailenin ve çevrenin eğitim ve öğretime hazır olması anlamına gelmektedir. Çocuğun okula hazır olması için pek çok şartın bir araya gelerek birbirini tamamlaması gerekmektedir. Mesela bir öğrencinin dil becerileri iyi olmasına karşın sosyal yeterlik düzeyi düşük ya da sosyal yeterlik düzeyi yüksek olmasına karşın dil becerileri zayıf olabilir.

Başaran'a (1996) göre bir öğrencinin zihinsel ve fiziksel olarak bir işi yapabilecek olgunluğa gelmesi hazırbulunuşluğu ifade etmektedir. Edwards (1999) ise hazırbulunuşluğu öğrenciye öğretilmek istenen hedef davranışların ve kazanımların okul tarafından öğretilmesine ve öğrenmeye dair beklentilere yönelik bir hazır olma durumudur. Katz (1991) göre çocuğun okumayı öğrenmesinin öğrenmeye hazır hale gelmesine katkı sağladığını belirtmektedir. Tabiki okumayı öğrenmek diğer öğrenmelere katkı sağlayacağı gibi çocuğun sosyal açıdan gelişmesine de katkı sağlaması mümkündür.

Katz (1991) göre çocukların okul ortamına dâhil olmaları durumunda gerek akranlarıyla gerekse öğretmenleriyle iletişim kurmakta zorlanmaması ve bu sayede okula uyum sağlayarak okulda mutlu olduğu söylenebilir. Bu husus doğrultusunda okul öncesi öğretmenin ve ilkokulda ise sınıf öğretmenin çocuğun okula uyumu kolaylaştıracığı ve akranlarıyla iş birliği yapabileceği ve bu sayede kaynaşma sağlanarak okula hazır

olabileceği etkinlikler düzenlemesi çocuğun entelektüel hazırbulunuşluğu açısından çok önemlidir.

Öğretim programına dâhil olan bireylerin zaman geçtikçe bir üst kademeye geçmesi sebebiyle bu kademelere adapte olması gerekir. Bu açıdan baktığımızda hazırbulunuşluk kavramının sadece ilkokula yeni başlayan öğrencileri kapsamadığı aynı zamanda öğretim sürecinin her kademesineki bireyleri kapsadığı bir realitedir. (Oktay, 2010).

2.2.2. İlkokulda Hazırbulunuşluğu Etkileyen Faktörler

Çocukların hazırbulunuşluk düzeyleri pek çok kavramı etkilediği gibi pek çok unsurdan da etkilenmektedir. Hazırbulunuşluğu genel anlamda etkileyen unsurları 4 başlık altında incelemek mümkündür. Bu unsurlar: Fizyolojik faktör, zekâ faktörü, çevresel faktör ve duygusal faktörlerdir (Oktay ve Polat- Unutkan, 2005).

1) Fizyolojik Faktör: Çocuğun yaş durumu, bedensel ve zihinsel sağlık durumunu belirler (Oktay, 2010). Çocuğun genel sağlık durumu, gelişim düzeyi, psikomotor becerileri özellikle çocuğun okuma yazma ve okulda gerçekleştirilen faaliyetleri yapabilmesi açısından oldukça büyük önem taşımaktadır (Oktay, 2007).

Çocuğun görme ve işitme duyularının yetersiz düzeyde olması çocuğun öğrenmesini etkileyen önemli bir unsurdur. Çocuğun görme ve işitme duyularının sağlıklı olması ailesiyle, arkadaşlarıyla ve diğer bireyler olan iletişimine önemli ölçüde katkı sağlamaktadır. Çocuk harflerin şekillerini görerek sembolleştirerek öğrenirken ses ile pekiştirmesi sayesinde okuma yazma öğrenimi kolaylaşmaktadır. Çocuğun el göz koordinasyonunun gelişmesi, yazı yazma faaliyeti açısından çok önemlidir (Oktay, 2010). Çocuğun belirli bir yaşa kadar her iki elini de aktif olarak kullanırken özellikle ilkokul çağından itibaren bir elini tercihen daha aktif kullanmayı seçmesi ve beyin yapının bu seçimi yapmasında belirleyici bir faktördür. Bu açıdan çocuğun genel anlamda zihinsel ve fiziksel olarak sağlıklı olması çok önemlidir (Oktay, 2010). Bunların yanı sıra çocuğun cinsiyetinin bireyin toplumsal görevleri açısından hazırbulunuşluğu etkilediğini söylemek mümkündür.

2) Zihinsel Faktör: Bireyin zihinsel becerilerini, bir işi başarma iç güdüsü, motivasyon, davranış mizacı vs özelliklerin tamamını kapsamaktadır (Zaslow vd., 2000). Zekâ kavramı, genel anlamda bireyin öğrendiklerini hayata geçirebilmesi, farklı durumlarda bu bilgiyi uyarlayarak kullanabilmesi ve adapte olabilme yeteneğidir (Yörükoğlu, 2004). Bireyin anlama, anladığını yorumlama, sorunu tespit edebilme, problem çözmedeki başarısı, farklı çözümler üretebilme becerisi vb davranışları zekâ ile doğrudan ilişkilidir. Zekâ her ne kadar çevreden bağımsız olarak var olsa da gelişiminde

çevrenin önemli ölçüde etkisi vardır (Oktay, 2010). Okuma olgunluğunun çocuğun zekâ durumu ile ilişkili olduğunu ve okuma yazma öğrenimi esnasında kullanılan öğretim tekniklerinin de bu sürece etkisi olduğunu belirtmiştir (Thackray, 1972'den akt., Oktay ve Polat-Unutkan, 2005). Oktay ve Polat-Unutkan'a (2005) göre ise çocuklar erken yaşta okuma yazmayı öğrenebilecek zihinsel yapıda olduklarını belirtmiştir.

3) Sosyal ve çevresel faktör: Sosyal gelişim doğum ile başlayan ve ömür boyu devam eden bir süreçtir. Çocuk her ne kadar okul öncesi süreçte birçok sosyal beceriyi edinse de bu sosyal davranışlarının okul sürecinde geçerli olmadığını farkettiğinde yeni sosyal beceriler öğrenmeye yönelmek zorunda kalırlar. Bu sayede çocuklar yeni katıldıkları sosyal ortama dahil olma sürecinde sosyal açıdan gelişim gösterirler ve böylelikle çocukların sosyal yeterlik düzeyleri artarken bir yandan da hazırbulunuşlukları artar (Senemoğlu, 1994).

Çocukların sosyal kabul gördüğü ilk ortam olan ailede çocuk ilk sosyal deneyimini yaşar. Buradan alacağı olumlu dönütler sayesinde sosyal açıdan gelişmektedir. Okul öncesi süreçte birçok uyarıcının etkisinde kalan çocuğun burada alacağı eğitim sonraki yaşantısını etkilemektedir. Çocuğun eğitiminin temeli ailede olduğu düşünüldüğünde ev ortamının ne kadar önemli olduğu görülmektedir (Güler, 2009).

Oktay'a (2007) göre aile ortamı ile ilgili dikkat edilmesi gereken önemli hususlar şunlardır:

- 1) Sosyo ekonomik durum, beslenme vs.
- 2) Sosyal faaliyetler
- 3) Okuma ve yazma öğrenimine yönelik aile tutumlar

4) Ebeveyn ilişkileri: Çocukların çevrelerinden edindiği tecrübenin niteliğinin yüksek olması niteliksiz bir tecrübeden daha değerli ve daha faydalıdır (Chazan vd.,1971; Oktay, 2007). Zor şartlarda yetiştirilen bir çocuğun sosyo ekonomik açıdan yetersiz bir ortamda olmasının verdiği bazı olumsuzluklardan dolayı bazı edinmesi gereken tecrübelerden yoksun kalsa da ailesi ile daha yakın bir ilişki kurması yönüyle bu dezavantajı avantaj haline getirmesi mümkündür. Bu açıdan bakıldığında bu çocukların hazır bulunuşluğunun yetersiz olduğu söylenemez.

4) Duygusal faktör: Çocuklar sosyal gelişimlerini çevresindeki insanlar ile kurduğu iletişim ve etkileşim ile sağlarlar. Bu iletişim ve etkileşim sonucunda edindiği olumsuz sosyal davranışlar neticesinde karakteri gelişerek sosyal açıdan belirli bir model olurlar. Bu açıdan çocuğun yaşadığı duygusal olaylar, problemler ve kişilik durumu okuldaki yaşamını etkileyen önemli bir unsurdur (Oktay, 2007).

Senemoğlu'na (1994) göre çocukların okula başlamadan önce edinmesi gereken duygusal özellikler şöyle sıralanmıştır.

1) Her türlü duygusal yaşantıları tespit edebilme ve bu yaşantılar üzerine konuşmayı başarabilme

2) Duyguların sosyal davranışlar ile bir bağlantısı olup olmadığını tespit edebilme

3) evreye karşı duyarlı olabilme ve empati kurabilme

İlkokula yeni başlayan öğrencilerin okula uyum sağlamalarını zorlaştıran en önemli faktörlerden biri de duygusal faktördür. ocuk fiziksel ve zihinsel açıdan ne kadar sağlıklı olursa olsun ailesine aşırı bağlı olması sebebiyle okula hazır olma noktasında sorun yaşamaktadır. Özellikle okulun ilk günlerinde aileleriyle beraber okulda vakit geçiren çocuklar düşünüldüğü zaman bu çocukların okul çevresine ve derslere adapte olması oldukça zordur (Oktay, 1983). Bu sebeple çocukların duygusal durumları ilkokula hazırbulunuşluklarını önemli ölçüde etkileyen bir unsurdur.

2.2.3. İlkokulda Hazırbulunuşluğun ltleri

Çocuklar okul öncesi süreçte ailesiyle beraber vakit geçirerek ailesine bağlı ve güven duygusu içerisinde yaşamlarını sürdürürler. Ancak okul sürecinin başlamasıyla birlikte artık hayatlarına aile dışındaki birçok birey dâhil olur. ocuk çevresindeki gerek akran grupları olsun gerekse öğretmenlerinden okulun diğer çalışanlarına kadar birçok birey ile iletişim kurması gerekebilir. Bu sayede iletişim ve etkileşime girerek hem sosyal hem de zihinsel ve duygusal olarak gelişim sağlar. Diğer bir tarafta ise okul içi etkinlikler, grup çalışmaları, sosyal faaliyetler vb çalışmalar ile çocuğun akranlarıyla kaynaşması ile dil gelişimi sağlarken yapılan fiziksel aktiviteler ile psikomotor açıdan gelişimi sağlanmaktadır (Dodge & Bickart, 2000). İlkokul ağındaki bir öğrencinin her alanda yeterli düzeyde gelişim sağlayabilmesi için belirli bir düzende karışık becerilerin öğretilmesi gerekmektedir (Senemoğlu, 1994). Bu ise ilgili alanda yeterli bilgi ve deneyime sahip bireyler tarafından hazırlanan bir program ile mümkün olabilir.

Dodge ve Bickart'a (2000) göre çocuğa uygun bir program hazırlanabilmesi için öncelikle çocuğun neyi nasıl öğrendiği, ne düzeyde hangi şartlarda öğrendiği ve öğretmenin etkisi gibi faktörler göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Morrison (2003) tarafından hazırbulunuşluğun bağlı olduğu ölçütler şu şekilde ifade edilmiştir:

*Çocuğun dil kullanma becerisinin yeterli düzeyde olması

*Çocuğun kimseden yardım almadan yapması gerekenleri yapabilmesi, sorumluluklarını kendiliğinden yerine getirebilmesi

*İş birlikçi çalışma ve koordine olabilme becerisine sahip olması

*Bulunduğu kademe itibariyle sosyal açıdan yeterlilik gösterebilme

*Zihinsel ve fiziksel açıdan pozitif tutumlara sahip olabilme

*Çocuğun öğrendiği bilgiyi yapılandırabilme becerisine sahip olması gerekmektedir.

Gökçen (2007)'ye göre aşağıda belirtilen özelliklere sahip olması onun okula hazırbulunuşluğunun yeterli seviyede olduğunu göstermektedir:

* Çocuğun öncelikle iletişimin en önemli ögesi olan dinleme becerisine sahip olması gerekmektedir.

*Dikkat ve konsantrasyon süresinin olabildiğince uzun süreli olması önemlidir.

*Kendisini ve anladıklarını ifade edebilecek kadar dil becerisinin gelişmiş olması gerekir.

*Öğrenmeye açık ve nasıl öğrenebileceğini bilen ve öğrendikleri hakkında genelleme yapabilme becerisine sahip olması gerekir.

*Çocuğun el göz koordinasyonunun gelişmiş olması gerekir.

*Sorumluluk bilincine sahip olması

*Başladığı işi tamamlayabilme ve zaman yönetimini sağlayabilme

*Özgüvennin gelişmiş olması

*Eleştiriye açık ve yeri geldiğinde özeleştiri yapabilmesi

*Öz bakım becerilerine sahip olması vb özellikler çocuğun okula ve öğrenmeye hazır olduğunu göstermektedir.

Meb (2006) okul öncesi eğitim ve öğretim programı kapsamında öğretmenlerin, çocukları okula hazırbulunuşlukları kapsamında hazırladığı planda şu özelliklerin çocuklara kazandırılması hedeflenmektedir:

*Öğrencinin özbakım becerilerini geliştirme ve kendi sorumluluklarını yerine getirebilmesini sağlama

*Kendini tanıma, ifade etme, öz eleştiri yapabilme ve empati kurma becerilerinin kazandırılması

*Etkili ve doğru iletişim kurabilme, toplumsal kurallara uyma, toplum bilinci oluşturma, yardımlaşma ve dayanışma gibi sosyal becerileri kazandırma

*Psikomotor becerilerin öğretilmesi

*Zihinsel becerilerin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılması

*Türkçeyi akıcı ve düzgün kullanabilme gibi becerilerin kazandırılması hazırbulunuşluğunun gelişmesi açısından önemlidir.

2.2.4. İlkokula Hazırbulunuşluğun Değerlendirilmesi

İlkokula başlayacak olan bir çocuğun gelişim ve değişim özellikler hızla ilerlemekte olduğundan bu dönemde olan bir çocuğun en temel özelliği dinamik olmasıdır. Çocuklar yaşları hemen hemen aynı olmasına rağmen pek çok farklı sebepten farklı duyu ve düşüncelere farklı kişiliklere sahiptirler. Bu açıdan çocukların gelişim süreçleri değerlendirilirken pek çok boyut dikkate alınmalıdır (Tuğrul, 2005).

Kids Count, (2005) çocukların hazırbulunuşluklarını birbiri ile bağlantılı 5 başlıkta incelemiştir:

- 1)Psikomotor gelişim
- 2)Psikososyal Gelişim
- 3)Çocuğun öğrenmeye yönelik tutumları
- 4)Dil Gelişimi
- 5)Zihinsel açıdan gelişim durumu

İlgili literatür incelendiğinde hazırbulunuşluğun değerlendirilmesi için pek çok ölçek geliştirilmiştir. Bu alanda geliştirilen ilk ölçek 1925 yılında geliştirilmiş olan Gesell Gelişim Ölçeğidir.

2,5 - 6 yaş aralığındaki çocukların değerlendirilmesi amacıyla tasarlanmıştır. Bu ölçek daha sonra 1974 yılında yenilenecek psikomotor beceriler, adaptasyon, bireysel, sosyal ve dilsel becerileri kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Bu ölçek ile çocuğun gelişiminin daha doğru incelenebilmesi için ölçek, bir çocuk için on kez uygulanarak değerlendirme yapılmaktadır (Özgüven, 2000).

Bir diğer ölçek ise 1949 yılında Hildert ve arkadaşlarının geliştirmiş olduğu Metropolitan Olgunluk Testi'dir. Bu ölçek Oktay (1983) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Bu ölçek okuma öncesi süreçte yer alan öğrencilerin okul olgunluğu düzeyinin ölçülmesi amacıyla tasarlanmıştır (Oktay, 1983).

Polat-Unutkan (2003) tarafından tasarlanan "Marmara İlköğretime Hazıroluş Ölçeği, çocukların gelişim süreçlerini ve ilkokula hazırbulunuşluk düzeylerini tespit etmek amacıyla tasarlanmıştır.

Hazırbulunuşluk ölçekleri 4 temel değerlendirme kapsamında oluşturulmuştur. Bunlardan ilki beceri testleridir. Metropolitan Olgunluk Testi, bir beceri testidir. İkincisi ise yaşı belli olan bir çocuğu değerlendirmek amacıyla uygulanan Gelişimsel Değerlendirme testleridir. Gesell Gelişim Ölçeği buna bir örnektir. Üçüncü kapsam ise hızlı örneklemidir. Bu kapsamda çocuğun dilsel ve psikomotor becerilerinin yanı sıra görsel ve işitsel farkındalık, bedenini tanıma, sayı becerisi vb becerilerin değerlendirilmesi yapılmaktadır.

Dördüncü olarak ise çocukların eğitim öğretim yılı içerisinde hazırladığı portfolyolar bu tip değerlendirmeler ise performans testlerine örnektir (Mehaffe & McCall,2002).

Hazırbulunuşluk kavramı kompleks bir yapıya sahip olması sebebiyle değerlendirmesi oldukça güçtür. Bir çocuğun okula hangi yaşta hazır olacağı değişkenlik göstermesine karşın yasalar gereği okula başlama yaşı belirlenmiştir. Bununla birlikte hazırbulunuşluğun öğeleri bilinse bile bu bileşenlerin değerlendirilmesi ise ayrı bir güçlüktür. Çocukların hazırbulunuşluk düzeylerinin değerlendirilmesi noktasında yeterli düzeyde bilgi olmamasına karşın ülkemizde okul öncesi eğitim bütünsel bir yaklaşımla ele alınmaktadır (Uyanık ve Balat, 2010).

Çocuğu tanımak için öncelikle onu anlamak gerekmektedir. Onları anlamak ise çocuğun ilgi ve tutumlarını, ihtiyaçlarını, isteklerini ve gelişim durumlarını iyi analiz etmek ile mümkün olabilir. Öğretmenler bir yandan eğitim öğretim süreci içerisinde gözlem yaparak ve yapılan çalışmaları inceleyerek süreci devamlı olarak takip ederken gbir yandan da veli toplantıları sayesinde ailelerinde görüşleri alınmaktadır. Bu sayede çocuğu tanımaya yönelik çeşitli yöntemler kullanılmış oluyor. Burada önemli olan çeşitli yöntemlerin tamamından yararlanarak çocuğu birçok kaynaktan faydalanarak tanımaya çalışmaktır (Tuğrul, 2005).

Ailelerin çocuklarının gelişim özelliklerini tarafsız olarak ele almayı başarması, çocuğun ilkokula geçişini kolaylaştırmaktadır. Bunun yanı sıra çocukların gelişim durumları ve okula hazır olma düzeyinin yeterli seviyede olup olmadığı noktaasında ailelerin duygusal davranmayıp çocuğunun durumunu sağlıklı bir şekilde değerlendirmesi çocuğun okula başladıktan sonraki süreçte hazırbulunuşluk düzeyinin yetersiz olmasından kaynaklanan sıkıntıların önüne geçilebilmesi açısından oldukça büyük önem taşımaktadır. Çocukların ilkokula hazırlık aşamasında okul öncesi eğitim almaları ve hazırlık eğitimlerinin ev ortamında pekiştirilmesi çocuğun okula hazırbulunuşluğu açısından büyük önem arz ettiğinden ailelerinde okul öncesi faaliyetlere katılımının sağlanması ve yetişkin eğitimi programlarına dahil edilmesi gerekmektedir (Oktay, 2007). Okul öncesi eğitimin başarılı olabilmesi için ailenin de bu eğitime dahil olması ve bu sayede çocukların okul dışındaki uyarıcılardan olumlu yönde etkilenmesi, öğrenme yeteneklerinin yükselmesi ve okula karşı tutumlarının pozitif yönde gelişmesi gerekmektedir (Polat-Unutkan, 2006a).

2.3. Olumsuz Sosyal Davranışlar

Toplum içerisinde sorun yaratan ve toplumun huzurunu bozan istenmeyen davranışlar pekçok araştırmada değişik kavramlarla ifade edilmiştir. Olumsuz sosyal davranışlar: Abay ve Tuğlu'ya (2000) göre saldırganlık, Ünal'a (2006) göre davranım

bozukluğu, Yavuzer'e (2001) göre uyum ve davranış bozuklukları ve Donovan & Jessor'a (1985) göre problem davranış gibi farklı çalışmalarda farklı şekilde ifade edilmiştir. Bu sebeple olumsuz sosyal davranışların genel bir kavramla ifade edilmesi zorlaşmıştır (Ma, 2005).

Davranış bozukluğu olan çocukların sergilemiş olduğu istenmedik davranışlar, literatürde olumsuz sosyal davranışlar olarak ifade edilmiştir (Connolly, 1983; Merrell, 1993). Merrell'e (1993) göre olumsuz sosyal davranışlar, bireyin akranlarıyla uyum sağlamasını engelleyen diğer bir deyişle sosyalleşmesinin önüne geçen ve bireyin akranları tarafından kabul edilmemesine sebep olan istenmedik davranışlardır. Sosyal yetersizliği bulunan bireyler sosyal etkileşim sırasında yaşadığı bir sorunda gerekli sosyal davranışı sergilese de bu davranışı istenilen sıklıkta ve yerinde kullanmayı beceremeyebilir (King, 2000).

Sosyal yetersizlik Gresham & Elliot (1984) tarafından dört farklı kategoride değerlendirilmiştir. Bunlardan ilki bireyin gerekli sosyal davranışı kazanım haline getirememesi durumudur. Yani birey gerekli sosyal davranışa sahip olmasına rağmen bu davranışı sergileyememesi durumudur. İkincisi ise bireyin kazanması gereken sosyal davranışlara sahip olmaması ve dolayısıyla bu davranışları sergileyememesi durumudur. Burada bireyin istenilen davranışları kazanım haline getirememesinde hiperaktivite ve sosyal kaygı gibi duygusal faktörler etkili olmaktadır. Bu duygusal faktörler sebebiyle birey sosyal açıdan yeterliliğe sahip olma noktasında gerekli performansı gösteremez. Üçüncüsü bireyin olumlu sosyal davranışları kazanım haline getirmesine rağmen kullanmayı tercih etmemesi durumudur. Dördüncü ve son olarak bireyin sahip olduğu olumsuz sosyal davranışların daha baskın çıkması sonucunda olumlu sosyal davranışların sergilenmesine engel olduğu durumlardır.

Bireyin içinde yaşadığı toplumun değerlerini kurallarını sürekli olarak hiçe sayması ve diğer insanların temel haklarına saldırması gibi eylemlerin tamamı olumsuz sosyal davranışlardır. Olumsuz sosyal davranışlara sahip olan bireyler çoğunlukla sinirli, saldırgan, antisosyal ve şiddete eğilimli davranışlar sergilerler. Bu tür davranışlar 5-6 yaşlarda oluşmaya ve sergilenmeye başlar (Aydoğan-Koçak, 2003).

Bu araştırmada olumsuz sosyal davranışlar, araştırmada kullanılmış olan "Okul Sosyal Davranış Ölçekleri" içerisinde yer alan saldırgan/sinirli, antisosyal/agresif ve yıkıcı/talepkar davranışlar olarak sınırlandırılmıştır.

2.3.1. Saldırgan-Sinirli davranışlar

Genel anlamda saldırganlık bir bireyin canlı veya cansız herhangi bir cisime, nesneye zarar vermek amacıyla sergilediği davranışlardır (Kanlıklıçer, 2005). Burada belirtildiği üzere birey tarafından sergilenen davranışlar, diğer insanlara zarar veriyorsa bu saldırgan-sinirli davranışlar kapsamına girmektedir. Aktaş (2000) saldırgan sinirli davranışlar öfke duygularının bir sonucu olarak ortaya çıkar. Bir davranışın saldırganlık kapsamında ele alınabilmesi için bireyin bu davranışı öfke ile yapmış olması gerekmektedir (Aktaran; Karakuş, 2008). Burada ise davranışın hangi duygu sonucunda ortaya çıktığı önemlidir. Saldırganlık doğrudan veya dolaylı olarak bireyin topluma fiziksel veya sözlü olarak zarar verme davranışdır (Can, 2002'den akt., Karakuş, 2008). Ayan'a (2007) göre bireyin diğer insanlara hükmetmek ve onları kontrol altına alabilmek için onlara düşmanca tavırlar sergilemesi ile oluşan davranışlar saldırgan ve sinirli davranışlardır. Yapılan bir eylemin saldırganlık kapsamında değerlendirilebilmesi için bu davranışı gösteren bireyin ya da bireylerin kasıtlı olarak bu davranışı sergiliyor ve neticede karşısındaki bireylere zarar veriyor olması gerekmektedir. Burada amaç belirleyici bir faktördür (Tevrüz, Artan ve Bozkurt, 1999).

Bu tanımlardan anlaşıldığı üzere bazı görüşler, bireyin sergilemiş olduğu zarar verici davranışların saldırganlık kapsamında değerlendirilmesi için davranışı sergileyen kasıtlı olarak bu davranışı sergileyip sergilemediğini tespit etmenin doğru olacağını; eğer kasıt yoksa saldırganlık kapsamında değerlendirilmemesi gerektiğini savunurken diğer bazı görüşlerde ise bilerek veya bilmeyerek bir bireyin karşısındaki insanlara zarar veren bir davranışta bulunmasını saldırganlık olarak nitelendirmiştir. Bu bağlamda ortak payda ise bireyin zarar verici bir davranışta bulunmasıdır.

Bireyin sinirli ve saldırgan davranış göstermesinin temelinde iki amaç yer almaktadır:

- 1) Bireyin istediğini kolaylıkla elde etmek için saldırgan davranışlar gösterebilir. Burada sergilenen davranıştaki amaç hedeflere ulaşmaktır. Bu durum gelişimsel süreçte normal olarak değerlendirilebilir.
- 2) Birey, diğer insanlara engel olmak, onlara zarar vermek için saldırgan ve sinirli davranışlar gösterebilir. Bu davranışlar ise gelişimsel açıdan normal olmayan ve incelenmesi gereken durumlardır (Sevinç, 2003).

İkinci maddede bahsedilen kasıtlı olarak sergilenen olumsuz sosyal davranışların bireyin dahil olduğu her ortamda sergilemesidurumunda saldırganlık kavramının varlığından bahsedilebilir.

Okul öncesi eğitim sürecinde çocuğun saldırgan davranışlar göstermesine, onun arkadaşları tarafından dışlanmasına ve öğretmenleri tarafından sürekli olarak eleştirilmesi

sebepe olacaktır. Bu durum neticesinde öğrenci mutsuz ve huzursuz olacaktır (Sevinç, 2003).

2.3.1.1. Saldırgan Çocukların Özellikleri

- Kendilerini kontrol etmekte güçlük çekerler. Suç işlemeye eğilimleri yüksektir.
- İstediklerini baskı ve zorlayarak kabul ettirmeye çalışırlar.
- Genellikle kendilerini toplumdan dışlanmış ve yalnız olarak hissederler.
- Yaptıkları ve sevdikleri bir faaliyete engel olduğunda çabucak öfkelenirler.
- Öfkelendiklerinde sözlü ve fiziksel olarak çevresindekilere zarar verirler. Söz dinlemezler.
- Davranışlarına sınır koymazlar. Kuralları kendileri belirler ve diğer bireylerin ona uyum sağlamasını isterler (Ergün ve Özsüer, 2006).

2.3.1.2. Saldırgan/ Sinirli Davranışların Gelişmesi

Saldırganlık davranışı, henüz bireyin okul öncesi sürecinde gelişmeye başlar. Çocuklar henüz çocuk yaşta sözlü saldırıdan ziyade fiziksel olarak saldırma ve zarar verme eğilimleri yüksektir. Bunun nedeni ise henüz dil gelişim düzeyinin yetersiz olmasıdır. Bu dönemde çocuklar genellikle istenilen bir hedefe ulaşmak için saldırgan davranışlarda bulunmaktadır. İlerleyen zamanlarda ise çocuğun dilsel ve bilişsel becerilerinin gelişmesi ile birlikte fiziksel saldırıların yerine sözlü saldırıların tercih edildiği söylenebilir. Saldırgan ve yıkıcı davranışlar kronik bir hale gelerek okul öncesi süreçte başlayıp yaşam boyu birçok süreçte problemlere sebep olabilmektedir (Mavi Dervişoğlu, 2007).

Sonuç itibarıyla olumsuz sosyal davranışların kazanılması ve davranış haline gelmesi süreci erken yaşlarda başladığından çocukların eğitiminde bu hususlara dikkat edilmeli ve henüz bu istenmeyen davranışlar kazanılmadan önlem alınması oldukça büyük önem taşımaktadır.

2.3.2. Antisosyal-Agresif Davranışlar

Antisosyal davranışlar hakkında yapılan araştırmalara göre bu davranışların öğrenilmesi ve ortaya çıkması 5-6 yaşlarında görülmeye başlamaktadır. Antisosyal bireyler hiçkimseye karşı bir bağlılık ya da sorumluluk hissetmezken aynı zamanda sadece kendi bireysel zevklerini ön planda tutarlar. Bu tarzdaki insanlar akıllarına gelen herşeyi yapmak isterken bu konuda hiçbir kısıtlamaya tahammül edemezler. Antisosyal davranışlara sahip

olan bireyler, sergilemiş oldukları bu davranışlar sonucunda ortaya çıkan olumsuzluklardan asla suçluluk duymazlar (Cüceloğlu, 2007).

Agresiflik kavramı genel anlamda engellenme, sınırlandırılma, zorundalık, baskı ve tehdit vb. durumlarda ortaya çıkan ve genellikle fiziksel ya da sözlü saldırı davranışının ortaya çıkmasına neden olan olumsuz bir duygudur. Çocuklar küçük yaşta özellikle agresif davranışları ile istediklerini yaptırabiliyorsa ve bu davranışı çevresel faktörler tarafından pekiştirilmişse agresif duygularını kullanmayı tercih etmektedir. Bu tür duygu ve davranışların önüne geçilmediği takdirde yaşamının ilerleyen aşamalarında saldırgan bir birey haline gelmesi muhtemeldir (Şendil ve Kızıldağ, 2005).

Antisosyal ve agresif davranışlar çoğu zaman öfke ve saldırganlık ile ilişkilendirilmektedir. Ebeveynlerin çocuk üzerinde otoriter ve denetleyici tutumu çocukta karşı çıkma davranışının sergilenmesine sebep olabilir. Agresif ve antisosyal yapıya sahip olan bir çocuk, bir ebeveyn tarafından verilen talimat doğrultusunda öfke ve hiddetle karşı çıkma davranışı gösterecektir. Ebeveyn tarafından bu istek ve tutum sürdürülmesi halinde çocuğun öfkesi artacaktır. Özellikle de 3-6 yaş aralığında bulunan bir çocuğun bu ve benzeri durumlarda sıklıkla öfke nöbetleri geçirmesi muhtemeldir. Tabiki bu duruma bitkinlik, açlık ve diğer yan faktörlerde sebep olabilir (Yavuzer, 1999).

2.3.2.1. Antisosyal-Agresif Davranışlara Sahip Olan Çocukların Özellikleri

-Sıklıkla öfkelenir ve huysuzluk yaparlar. Çevrelerine uyum sağlamakta güçlük çekerler.

-Sıklıkla otoriteye karşı çıkma ve büyükleriyle tartışma eğilimindedirler.

-Genellikle çevresindeki insanların kızacağı bir davranışı bilerek ve isteyerek yaparlar.

-Yapmış oldukları yaramazlıkları asla kabul etmedikleri gibi bu konuda suçu başkalarına atarlar.

-Alıngan ve kırılgan bir yapıya sahiptirler. Başkaları tarafından kolayca sinirlendirilebilirler.

-Çoğu zaman iç dünyalarında kızgın ve sitemkardır.

-Genellikle kin tutarlar ve intikam alma istekleri oldukça şiddetlidir (Akman, Yükselen ve Uyanık, 2000)

2.3.3. Yıkıcı-Talepkar Davranışlar

Çocuk yaştaki bireylerin, çevresindeki yetişkinlerin ilgisini sürekli olarak kendi üzerinde tutmaya çalışmasının yanı sıra düşünmeden göstermiş olduğu davranışlar ile

çevresindeki diğer bireyleri rahatsız etmesi ve sürmekte olan etkinlikleri faaliyetleri bozma davranışlar yıkıcı talepkar davranışlar olarak ifade edilmektedir (Merrell, 1993). Çocuklar genellikle çevresine karşı üstünlük kurmaya çalışırlar. Bu noktada ebeveyn ve diğer otoriter bireylerin onun bu davranışını engelledikleri durumda çocukta karşı çıkma, diklenme ve isyan etme davranışları ortaya çıkar.

Yıkıcı ve talepkar davranışlara sahip olan çocuklar gerek aile içerisinde gerekse aile dışında okulda, sokakta bulunan diğer bireylere karşı rahatsız edici davranışlarda bulunabilirler. Özellikle çocuklarının her davranışına boyun eğen ailelerin çocukları evde ailesinde hükmeder ve bu davranış pekiştirilmiş olur. Bunun neticesinde çocuk diğer sosyal ortamlara dahil olduğunda sürekli ilgi odağı olmak ister ve diğer bireylere de aynı davranışı sergilemek ister (Yavuzer, 1999).

Çocukların yıkıcı ve talepkar olmasında birincil faktor ailelerdir. Ailelerin sürekli olarak çocuklarının sırtını sıvazlaması, onların hatalarını görmezden gelmesi ve hiçbir şekilde otoriter davranmaması sonucunda çocuk bencil bir kişiliğe sahip olur. Bu durum her ne kadar küçük yaşlarda sorun gibi gözükme de çocuğun sosyal ortamlara dahil olması ile birlikte çevresine uyum sağlaması noktasında birçok sorun yaşamasına sebep olur. Bu tip çocuklar çevresindeki insanları kırıp incitmekten hiç çekinmezken, aynı zamanda sürekli ilgi odağı olmak isterler. Bu durum çocuğun ilerleyen yaşamında ciddi sorunlar yaşamasına sebep olabilir.

2.4. İlgili Araştırmalar

2.4.1. Sosyal Yeterlik İle İlgili Yapılan Çalışmalar

2.4.1.1. Ülkemizde Yapılan Çalışmalar

Kasuto (2005) tarafından yapılan bir çalışmada okul öncesi düzeyindeki çocukların sosyal ve bilişsel gelişim düzeylerine ailelerin etkisinin olup olmadığını varsa ne ölçüde etkisi olduğunu incelemeyi amaçlamıştır. Yapılan araştırmada annelerini reddeden çocukların sosyal gelişimleri annelerini benimseyen ve kabul eden çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu ailesi ile barışık olan çocukların sosyal açıdan daha yeterli olduğu görülmüştür. Bunun dışında ailenin ekonomik durumu, eğitim durumu, çocuğun okul öncesi eğitim alması, çocuğun cinsiyeti gibi faktörlerinde sosyal gelişime etki ettiği tespit edilmiştir.

Seven (2007) tarafından yapılan çalışmada 6 yaşındaki öğrencilerin sosyal yeterlik düzeylerinin, sosyal anlamda yaşadığı sorunlarının oluşmasında ya da bu sorunların çözülmesinde ailenin etkisini incelemiştir. Yapılan araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

çocuğun cinsiyeti, sahip olduğu kardeş sayısı, ailenin ekonomik durumu gibi faktörler açısından sosyal yeterlik düzeyinde anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Özellikle erkek çocukların sosyal açıdan daha çok problem yaşadığı görülürken kız çocukların sosyal açıdan daha yeterli olduğu tespit edilmiştir.

Çavuş (2009) tarafından yapılan bir çalışmada öğrencilere verilen sosyal desteğin öz yeterlik düzeylerine etkisi incelenmiştir. Çalışmaya 140 kişilik üniversite öğrencisi dâhil edilmiştir. Çalışmada veri toplama aracı olarak geçerli ve güvenilir olan Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ile Genel Öz-yeterlilik ölçekleri kullanılmıştır. Veriler SPSS programı yardımıyla istatistiksel olarak incelenerek ifade edilmiştir. Araştırma sonucunda Öğrencilere verilen sosyal desteğin genel anlamda bireyin öz yeterliğine katkı sağladığı, bu katkının miktarı ele alındığında ise aile desteğinin bireyin öz yeterliğine en çok katkı yapan faktör olduğu arkadaş desteğinin ve diğer önemli kişilerin bu sırayı takip ettiği neticesine varılmıştır.

Serin vd., (2012) tarafından yapılan bir çalışmada zihinsel engelli ve ergenlik çağındaki olan öğrencilerin sosyal yeterlik düzeylerini ve bu öğrencilerin velilerinin öz yeterlik durumlarını ilişkilendirerek incelemek amaçlanmıştır. Bu itibarla öğrencilere sosyal davranışlar ölçeği uygulanırken ailelere öz yeterlik ölçeği uygulanmıştır. Ayrıca öğrenci veli bilgi formu ile demografik özellikler hakkında bilgi sağlanmıştır. Araştırma sonucunda zihinsel engelli öğrencilerin sosyal yeterlik durumları ile velilerin öz yeterlik düzeyleri arasında doğrudan pozitif yönlü bir ilişki mevcuttur. Ayrıca zihinsel engellik öğrencilerin davranış bozukluklarının artması ile velilerin öz yeterlik düzeylerinin azalması arasında doğru bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Yükselen ve Yaban (2014) tarafından hazırlanan bir çalışmada zihinsel engelli öğrencilerin henüz kaynaştırma eğitiminin devam ettiği süreçte sosyal yeterlik düzeylerinin incelenmesi yapılmıştır. Ayrıca bu öğrencilerin yaşları, cinsiyet durumları, alınan eğitim türü ve süresi ile sosyal yeterlik durumları arasındaki ilişki de incelenmiştir. Araştırmaya 4-18 yaş Aralığındaki 106 öğrenci dâhil edilmiştir. Çocukların sosyal yeterlik durumlarını değişen süreç içerisinde ann ve babalarının yanı sıra öğretmenleri de değerlendirmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bilgilere göre öğrencilerin yaşlarının büyümesi sonucunda olumsuz sosyal davranışlarının bazılarının azaldığı ve olumlu sosyal davranışlarında artış görüldüğü tespit edilmiştir. Bunların yanı sıra anne ve babalara göre eğitim süresinin ve şeklinin çocukların aşırı duyarlı ve hiperaktiflik durumlarını etkilerken öğretmenlere göre eğitimin süresinin güvensizlik ve kendini izole etme davranışlarını etkilediği, eğitimin şeklinin ise sadece kendini izole etme davranışını etkilediği tespit edilmiştir.

Önalın (2016) tarafından yapılan bir çalışmada sosyal yeterlik, sosyal beceri ve yaratıcı drama kavramlarını ve bu kavramlar arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan çalışmada sosyal beceri kavramının, bireyin sosyal ortamlarda sergilemiş olduğu olumlu sosyal davranışlar olarak belirtirken sosyal yeterlik kavramının ise bireyin sosyal becerilerinin ne düzeyde olduğu ya da sergilediği davranışların olumlu olma düzeyi topluma ilişki kurma becerisi olarak tanımlanması gerektiği sonucuna varılmıştır. Yaratıcı drama tekniğinin ise bireylere olumlu sosyal becerileri kazandırarak sosyal yeterlik düzeylerini yükseltmek amacıyla kullanılacak bir araç olduğu sonucuna varılmıştır.

Ateş (2016) tarafından yapılan bir çalışmada öğrencilerin psikolojik durumların ve sosyal yeterlik düzeyinin yüksek olmasının akademik başarıya etkisi incelenmiştir. Çalışmaya 343 kız ve 292 erkek öğrenci olmak üzere toplamda 635 üniversite öğrencisi katılmıştır. Çalışmada verileri toplamak için psikolojik iyi oluş ölçeğinin yanı sıra sosyal öz yeterlik ölçekleri ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmada regresyon analizleri yapılarak incelemeler tamamlanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin sosyal yeterlik düzeylerinin ve psikolojik durumlarının iyi olması akademik başarı durumlarını etkilediği sonucuna varılmıştır.

Özgönenel ve Girli (2016) tarafından yapılan bir çalışmada otizmlili olan ilkököl birinci sınıf öğrencilerinin sosyal yeterlik düzeylerini geliştirmek, okula uyumlarını artırmak ve akranlarıyla olan ilişkilerini iyileştirmek amacıyla geliştirilen ve bu öğrencilere verilmesi planlanan eğitimin faydalı olup olmayacağını tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Verilerin toplanması aşamasında sosyometri, sosyal kabul ölçeği ve öğretmenlere görüş formu uygulanmıştır. Çalışma hem nicel hem de nitel verilerden oluşmaktadır. Yapılan çalışma sonucunda verilen eğitimin otizmlili öğrencilerin sosyal yeterlik düzeylerini arttırdığı, çocukların akranları ile olan ilişkilerini olumlu yönde geliştirdiği ve okula uyum sorunlarının azaldığı dolayısıyla verilen eğitimin istenilen noktalarda faydalı olduğu tespit edilmiştir.

Özbay, Palancı, Kandemir ve Çakır (2012) tarafından yapılan bir çalışmada stresle başa çıkma, sosyal yeterlik, mizah ve duygusal düzenleme kavramlarını açıklayarak ifade etmeyi amaçlamıştır. Bu çalışmada örneklem olarak 248 kız 171 erkek öğrenci olmak üzere 419 üniversite öğrencisi çalışmaya dâhil edilmiştir. Çalışmada tarama yöntemi kullanılmış olup veri toplama araçları olarak Sosyal yeterlik ölçeği, duygusal düzenleme ölçeğinin yanı sıra stresle başa çıkma yolları envanteri kullanılmıştır. Yapılan istatistik analizler sonucunda sosyal yeterlik, duygusal ve mizah düzenleme ve başa çıkma yöntemleri gibi faktörler bireyin psikolojik durumunu ortaya koyan önemli faktörler olduğu sonucuna varılmıştır.

Acar (2017) tarafından yapılan bir çalışmada ilkökul öğrencilerinin mizaç durumları ile sosyal yeterlik düzeyleri arasındaki ilişki durumu incelenmiştir. Ayrıca öğrencilerin öz denetim dışı dönüklük durumları ile sosyal yeterlik durumları arasındaki ilişki ve negatif duygular ile sosyal yeterlik arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmaya 56 erkek, 38 kız öğrenci olmak üzere toplamda 94 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin yaş ortalaması 7.05'dir. Çalışmadoğrultusunda çocuk mizaç formu ve sosyal yeterlik formu kullanılmıştır. Sosyal yeterlik formu öğretmenler tarafından doldurulurken, çocuk mizaç formuda aileler tarafından doldurulmuştur. Yapılan istatistiksel incelemeler sonucunda sosyal yeterlik durumları ile özdenetim durumları arasında olumlu bir ilişki tespit edilmiştir. Düzenleyici mizacın, sosyal yeterlik durumu ile dışı dönüklük durumu arasındaki ilişkiyi anlamlı bir şekilde yordadığı tespit edilmiştir. Netice itibariyle düzenleyici mizaç ve dışı dönüklük durumlarının düşük seviyede olmasının sosyal yeterlik düzeyini olumsuz etkilediği yani orantılı bir şekilde değiştiği sonucuna varılmıştır.

2.4.1.2. Yurt dışında Yapılan Çalışmalar

Webster & Lindsay (1999), tarafından yapılan bir çalışmada 120 kişilik öğrenci grubunun sosyal yeterlik düzeyleri ve davranış problemleri açısından incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini 4-7 yaş aralığında bulunan 60 saldırgan davranışlar gösteren çocuğun yanı sıra 60 normal davranış gösteren öğrenci katılmıştır. Bu iki öğrenci grubu sosyal yeterliğin 4 alt grubu açısından incelenmiştir. Bu karşılaştırma sonucunda elde edilen verilere göre davranış bozukluğu bulunan çocukların sosyal bilgi yorumlama ve işleme noktasında eksikliklerinin olduğu tespit edilmiştir. Çocukların sosyal yeterlik düzeylerini abartarak ifade ettiği ve çevresindeki diğer insanların davranışlarını gerçeğin dışında çarpıtarak yorumladıkları görülmüştür. Ayrıca çocukların akranlarıyla olan etkileşimleri oyun esnasında göstermiş olduğu davranışları sayesinde olumlu ve olumsuz problem çözme yöntemleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Krantz, Webb & Andrews (1984), tarafından yapılan bir çalışmada anaokulu öğrencilerinin ebeveynlerinin sosyal katılım davranışlarının çocukların sosyal yeterlik düzeylerinin gelişimi ile olan ilişkisi incelenmiştir. Yapılan ilişki analizinde annelerin sosyal katılımlarının babalara göre daha yeterli ve tutarlı olduğu görülürken anne ve babaların sosyal katılım durumları ile çocuğun sosyal yeterlik düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

McDowell, Kim, O'Neil & Parke (2002), yapmış olduğu bir çalışmada babanın sergilemiş olduğu davranışlar ile çocuğun duygusal reaksiyon durumu ve çocuğun sosyal

yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda babanın etkileşimsel davranış şekli ile çocukların sosyal yeterlik durumları ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Engels, Dekovic & Meeus (2002), tarafından yapılan bir çalışmada ergenlik çağındaki çocukların gerek ebeveyn ilişkileri gerekse akran ilişkileri arasındaki ilişki durumu incelenmiştir. Bu amaçla çocukların sosyal davranışları incelenmiştir. 508 farklı kesitsel çalışmadan yararlanılmıştır. Araştırmalardan elde edilen veriler ebeveynlerin bazı davranışları ile sosyal yeterlikleri arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Genel olarak bakıldığında ergen bireylerin sosyal yeterli durumları ebeveyn faktörleri ve arkadaş ilişkilerinin kalitesine ve aktifliği ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Rhule, McMahon & Spieker (2004) tarafından yapılan bir çalışmada ilkökul çağındaki bir öğrencinin annesinin anti sosyal davranış durumu ile çocuğun sosyal yeterliğini, yönlendirme sorunlarını ve annenin ebeveynlik durumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın neticesinde ilkökul çağındaki bir çocuğun annesinin yapmış olduğu anti sosyal davranışlar ile çocuk yönlendirme davranışları ve çocuğun sosyal yeterlilik düzeyi arasında bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Matson vd. (2006), tarafından yapılan çalışmada çalışmada zekâ geriliği üst düzeyde olan 36 kişinin sosyal davranış durumları ile depresyon durumu arasındaki etki durumunu incelemiştir. Araştırmaya katılan bireylere Matson tarafından geliştirilen sosyal beceri envanteri uygulanmıştır. Bu envanter aşırı zeka geriliği görülen bireylere yönelik bir envanteredir. Araştırma sonucunda deney ve kontrol grupları arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

Macintosh & Dissanayake (2006), hazırlamış olduğu bir çalışmada asperger sendromu ve otizm teşhisi olan çocukların sosyal becerileri ile davranış bozuklukları; öğretmen ve ebeveyn raporları kullanılarak sosyal yeterlik düzeyleri incelenmiştir. Çalışmaya 20 otizmlili, 19 asperger sendromu olan ve 17 tipik gelişim gösteren çocuk dâhil edilmiştir. Alınan raporlara doğrultusunda otizmlili çocuklar ile aspergersendromu olan çocukların sosyal yeterli durumları ve davranış bozuklukları açısından bir farklılık olmadığı görülmüşürken tipik gelişim gösteren çocuklara göre sosyal yeterlik düzeylerinin daha düşük olduğu görülmüştür. Ayrıca otizm ile aspergersendromu problemlerinin aynı bozukluk ayarında olduğu tespit edilmiştir.

2.4.2. Olumsuz Sosyal Davranışlar İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Frick vd., (1992) tarafından yapılan bir çalışmada davranış bozukluğu ve karşı gelme davranışları incelenmiştir. Çalışmada 7-13 yaş aralığında bulunan ve belirtilen kriterlere uyan 177 çocuğun ailesi örnekleme oluşturmuştur. Çalışma neticesinde aile

içerisindeki sorunlar ve aile içerisindeki tutumlar ile aile içerisindeki kişilerin anti sosyal davranış durumları, madde kullanımları ve karşı çıkma davranışları arasında ilişkinin olduğu gözlenmiştir.

Chang vd.,(2003) tarafından Çinde yapılan bir çalışmada 325 çocuğu örneklem grubuna dahil etmiştir. Çocuklara uygulanan anketler ile ebeveynlerine karşı tutumları, değerlendirmeleri ile bu değerlendirmeye sebep olan unsurlar arasındaki ilişki ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışma neticesinde Annelerin babalara göre uygulamış oldukları disiplin şekilleri ile çocukların duyguları üzerinde daha belirleyici olduğu ve otoriter ve sert ebeveyn tavırlar ile çocuklardaki saldırgan davranışların pozitif yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Kılıç ve Aysev (2005), tarafından yapılan çalışmada dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu ve kişiler arası uyum incelenmiştir. Hiperaktivite bozukluğu ve dikkaet eksikliği bulunan aile bireylerininarasındaki uyum incelenmiştir. Otoriter yapıya sahip olan aile bireylerinin tutarlı olmayan davranışlarının var olması onların hiperaktivite bozukluğunu ve dikkat sorunları olduğu ihtimalinin yüksek olma ihtimali olduğu belirtilmiştir. Depresyon ve endişe duygularını yoğun yaşayan bir anne ve dikkat sorunları ve hiperaktivite bozukluğunu bulunan bir babanın çocuklarında da aynı sorunların bulunması muhtemel olduğu sonucuna varılmıştır.,

Jokela, Ferrie & Kivimaki (2009), tarafından yapılan bir çalışmada ise bireylerin ergenlik dönemleri, bu dönemde yaşadığı sorunlar ve bireyin sonraki yaşamına yönelik durumlarını incelemiştir. Yapılan çalışmada ergenlik çağında bireyin yaşadığı içsel sorunlar, uyumsuzluklar kalıcı izler bırakarak bireyin ilerleyen yaşamında davranış bozukluklarına sebep olduğu sonucuna varılmıştır.

Balay ve Sağlam (2008), tarafından yapılan bir çalışmada ilkökul öğrencilerinin yapmış olduğu olumsuz davranışlar hakkında öğretmenlerin görüşleri alınmıştır. Çalışma kapsamında örnekleme dahil olan 321 öğretmene "sınıf içi olumsuz davranışlar anketi" uygulanmıştır. Yapılan çalışma neticesinde öğrencilerin sınıf içerisinde en çok yapmış olduğu olumsuz davranışlar izinsiz konuşma, izinsiz ayağa kalkma ve oturma şeklindeki bozukluklar olarak belirlenmiştir.

Gülay (2009), tarafından yapılan bir çalışmada çocukların fiziksel, zihinsel ve duygusal yönden gelişimleri açısından okul öncesi süreçte sosyal ilişkilerinin etkileri incelenmiştir. Araştırmaya okul öncesi yaş grubunda olan 400 çocuk dahil edilmiştir. Yapılan çalışma neticesinde çocukların olumsuz sosyal davranışlara maruz kalma durumları ile sosyal konum kazanmaları arasında negatif yönlü bir ilişki

bulunmaktadır. Ayrıca olumsuz sosyal davranışlara sahip olmanın akran grubu tarafından reddedilmeye sebep olabileceği görülmüştür.

Hilooğluve Cenkseven-Önder (2010), tarafından yapılan bir çalışmada zorba davranışlara eğilimli olan öğrencilerin bu davranışlara olan yönelimleri ile sosyal beceri ve yaşam doyumu durumlarının alt ögeleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya 935 kişilik orta okul öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda olumsuz sosyal davranışların zorba davranışlar, çevreden alınan doyum açısından anlamlı bir yordayıcı olduğu tespit edilmiştir.

2.4.3. Hazırbulunuşluk İle İlgili Yapılan Çalışmalar

2.4.3.1. Ülkemizde Yapılan Çalışmalar

Tuna ve Kaçar (2005), tarafından yapılan çalışmada ilkökul matematik öğretmeliği bölümünde eğitim gören öğretmen adaylarının hazırbulunuşluk düzeylerini tespit etmek amacıyla uzman görüşlerini de alarak 7 adet açık uçlu mülakat sorusu hazırlamıştır. Bu mülakat soruları öncelikle 6 öğrenciye deneme amaçlı olarak uygulanmıştır. Güvenirlik düzeyinin 0,81 olduğu sonucuna varıldıktan sonra çalışmada kullanılarak çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin lise 2 sınıftaki matematik dersi hazırbulunuşluk düzeyleri kontrol edilmiştir. Araştırma sonucunda çalışma grubundaki öğrencilerin lise 2. Sınıf düzeyi matematik dersi hazırbulunuşluk düzeylerinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin mezun oldukları liselerin türleri, Üniversite sınavı sonucunda yaptıkları tercihlerdeki matematik öğretmenliği tercihlerinin sıraları ve şu anki öğrenim gördükleri fakültelerin hazırbulunuşluk düzeyleri ile farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ünal (2005), tarafından hazırlanan bir çalışmada ise yabancı dil derslerinin ortak ders olarak verildiği eğitim fakültelerinde öğrencilerin yabancı dile ilişkin bilişsel hazırbulunuşluk düzeylerinin genel olarak akademik başarılarına katkısı ya da zararı olup olmadığı incelenmiştir. Bu çalışmada veri toplama aracı olarak kullanılan “Yabancı Dil Bilişsel Hazırbulunuşluk Testi” araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Test ilk etapta 50 madde olarak hazırlanmış ve yapılan ön uygulamalar sonucu 30 madde olarak asıl halini almıştır. Testin güvenilirlik katsayısı 0,87 yani güvenilirliği yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırma sonucunda; cinsiyet faktörü ile hazırbulunuşluk arasında bir ilişki olduğu kızların hazırbulunuşluk düzeyinde olumlu yönde anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin üniversiteki bölümleri ile hazırbulunuşluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu da tespit edilmiştir.

Unutkan (2007), yapmış olduğu bir çalışmada anaokulu öğrencilerinin matematik dersi becerilerinin ilkökul düzeyine hazırbulunuşluklarını incelemiştir. Bu çalışma için 2003

yılında geliştirmiş olduğu Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeği'nin matematiksel alt bölümü içeren kısmını kullanmıştır. Bu ölçek 5 farklı alt boyuttan oluşmaktadır ve toplamda 74 maddedir. Araştırmacı bizzat kendisi ölçeği bireysel olarak öğrencilere uygulamıştır. Testin iç tutarlık katsayısı ve güvenirliği her ikisinde 0,93 olarak bulunduğundan çalışma için uygun olduğu görülmüştür. Yapılan araştırma sonucunda öğrencilerin cinsiyet durumlarının hazırbulunuşluk düzeyleri ile herhangi bir anlamlı ilişkisinin olmadığı görülürken, çocukların okul öncesi eğitim alma durumları, yaşları ve sosyo ekonomik açıdan hazırbulunuşlukları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Yenilmez ve Kakmacı (2008), tarafından yapılan bir çalışmada ilkokul 7. Sınıf düzeyindeki öğrencilerin matematik dersine yönelik hazırbulunuşluk düzeyinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmacı bu çalışma için 25 adet çoktan seçmeli olan bir ölçek hazırlayarak çalışmasında kullanmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen ölçeğin güvenirlik katsayısı 0,84 olarak bulunmuştur. Araştırmanın neticesinde öğrencilerin matematik dersi hazırbulunuşlukları ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunmazken; matematik dersi hazırbulunuşluk düzeyleri ile matematik dersindeki başarı durumları, matematik dersine duyulan ilgi ve bu dersteki özgüven durumları ile aralarında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

İnan vd.,(2006) tarafından yapılan bir çalışmada öğrencilerin İlkokul düzeyine ilişkin hazırbulunuşluk düzeylerinin okul öncesi eğitimine dahil olmuş olma durumları ile okul öncesi eğitime dahil olmamış öğrenciler açısından farklılık gösterip göstermediğini araştırmıştır. Bu araştırma için öğretmenlere görüşme formu uygulanmıştır. Bu formun içeriği öğretmenlerin derslerde gerçekleştirilen etkinliklerde ve diğer faaliyetlerde gözlemlemiş oldukları bazı öğrenci davranışları (Özgüven-el ayak koordinasyonu gibi) hakkında bilgi sağlayacak 8 alt ölçekten oluşmaktadır. Toplamda 81 maddeden oluşan bu görüşme formu öğretmenlere uygulanarak çalışmanın bulguları tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda Öğrencilerin okul öncesi eğitim almalarının hazırbulunuşluk düzeyini geliştirdiği görülürken okul öncesi eğitim almayan öğrencilerin bu konuda diğer öğrencilere göre yetersiz kaldıkları tespit edilmiştir. Fakat psikomotor beceriler açısından bakıldığında okul öncesi eğitimin fark yaratan bir etkisi olmadığı sonucuna varılmıştır.

Esaspehlivan (2006), tarafından yapılan bir çalışmada resmi ve özel olmak üzere 17 farklı ilkokul okulunda birinci sınıfta eğitim gören bir kısmı okul öncesi eğitim almış bir kısmı ise okul öncesi eğitim almamış yaşları 78 aylık ve 68 aylık olan toplam 300 öğrenci çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Yapılan bu çalışmada 78 aylık olan öğrencilerin 68 aylık olan öğrencilere göre hazırbulunuşluk düzeylerinin daha yüksek olduğu ve okul

öncesi eğitim alan öğrencilerin okul öncesi eğitim almayan öğrencilere göre hazırbulunuşluklarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Koçyiğit (2009), hazırlanmış bir çalışmada 14 sınıf öğretmeni ve 13 ebeveyn den oluşan 27 kişinin görüşlerini alarak ilkökul öğrencilerinin hazırbulunuşluk düzeyleri, okul öncesi eğitimi almalarına göre incelemiştir. Hazırbulunuşluk kavramı öğretmenler tarafından birinci sınıf düzeyinde gerekli becerilere sahip olma olarak açıklarken ebeveynler ise çocuğun biyolojik yaşının uygun olması şeklinde ifade etmiştir. Çalışma sonucunda ilkökul öğretmenleri ile ebeveynlerin ortak görüş olarak hazırbulunuşluğu ortaya koyan beceri ve özelliklerin sosyal ve duygusal beceriler, fiziksel ve zihinsel beceriler, biyolojik yaşın uygunluğu, sağlık durumu ve öz bakım becerileri olarak nitelediği tespit edilmiştir.

Kılıç (2008), tarafından yapılan bir çalışmada okul öncesi eğitimi almış olan birinci sınıf öğrencilerinin bu sınıf düzeyine ilişkin becerilerinin gelişim durumlarını incelemiştir. Araştırmacı bu çalışmada birinci sınıf öğrencilerinin okul öncesi eğitim alıp almama durumlarının öğrencilerin dil gelişimleri, okuma yazma becerisi, matematik becerisi, sosyal, psikomotor, duygusal dil gelişimine etkisini araştırmıştır. Çalışma neticesinde öğrencilerin okul öncesi eğitim almaları belirtilmiş olan becerilerin hepsinin gelişmesinde anlamlı oranlarda katkı sağladığı tespit edilmiştir.

Kırca (2007), tarafından yapılan bir çalışmada ilkökul birinci sınıf öğrencilerinin okuma ve yazma becerilerinin gelişmesinde okul öncesi eğitimi alma durumlarının etkisi olup olmadığını incelemiştir. Çalışmaya 88 erkek ve 82 kız öğrenci olmak üzere toplamda 170 öğrenci dâhil edilmiştir. Bu çalışma kapsamında öğrencilere Metropolitan Okul Olgunluğu Testi ve Aile Anket Formu uygulanarak öğrenciler hakkında ailelerin demografik durumları, sosyo ekonomik ve sosyo kültürel çevrenin durumu ve çocuğun çevresinden etkilenme durumları hakkında bilgi edinmenin yanı sıra çocukların okuma ve yazma becerileri hakkında da bilgi edinilmiştir. Çalışma sonucunda öğrencilerin okul öncesi eğitim almaları ilkökul okuma ve yazma becerilerini olumlu yönde etkilediği ve okul öncesi eğitimi almayan öğrencilere göre bu öğrencilerin okuma yazma becerilerinin daha iyi olduğu tespit edilmiştir.

Teke (2010), tarafından yapılan çalışmada ilkökul birinci sınıf öğrencilerinin okul öncesi eğitim almalarının hazırbulunuşluk düzeyine etkisinin olup olmadığını incelemiştir. Bu çalışmada uygulanan anket 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlarda tanımlayıcı bilgiler, tüm öğrencilerin hazırbulunuşluğuna yönelik bilgiler ve sadece okul öncesi eğitimi alan öğrencilerin hazırbulunuşluklarına yönelik bilgiler bulunmaktadır. Çalışma sonucunda

okul öncesi eğitimi alan öğrencilerin ilkokul düzeyine hazırbulunuşluk larının yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Cinkılıç (2009), tarafından yapılan bir çalışmada ilkokul birinci ve ikinc sınıf öğrencilerinin okul olgunluklarının okul öncesi eğitim alma durumları, okul öncesi eğitim süreleri ve diğer birçok demografik değişkenler tarafından etkilenip etkilenmediğini tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışmaya 112 erkek ve 112 kız öğrenci olmak üzere toplamda 224 öğrenci katılmış ve bu öğrencilere Metropolitan Okul Olgunluğu Testi uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda okul öncesi eğitimi alan öğrencilerin diğer öğrencilere göre okul olgunluk düzeylerinin daha yüksek olduğu, kardeşi olan öğrencilerin olmayanlara göre okul olgunluğunun yüksek olduğu ve kız öğrencilerin okul olgunluğunun daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Diğer değişkenler açısından anlamlı bir fark gözlenmemiştir.

Oktay (2010), tarafından yapılan bir çalışmada ilkokul öğrencilerinin okula hazırbulunuşluğunun okul öncesi eğitim alıp almama durumunun yanı sıra eğitim veren öğretmenlerin mesleki yeterliliklerinin yeterli olup olmamasının da hazırbulunuşluğa etkisini araştırmıştır. Çalışmanın amaçları doğrultusunda çocuklara Marmara Sosyal-Duygusal Uyum Ölçeği, Eğitim Ortamları için Fiziksel Gözlem Formu, Boehm Temel Kavramlar Ölçeği, İlköğretim Birinci Sınıf Programları Öğretmen Uygulama Ölçeği, Program için Kişisel Bilgi Formu, Okula Hazırlık Yeterlilikleri Ölçeği ve Okul Hazırlık Etkinlikleri Ölçeği kullanılırken öğretmenler için ise tutum ölçeği, meslek motivasyon ölçeği okulöncesinden ilkokula geçişte yaşanan sorunlar ölçeği ve okul öncesi eğitime verilen önem ölçeği çalışmada kullanılmıştır. Çalışmanın neticesinde öğrencilere verilen okul öncesi eğitimin çocuğun bilişsel ve sosyal-duygusal gelişimlerine katkı sağladığı ayrıca anne ve babanın eğitim seviyesinin ve ailedeki birey sayısının çocuğun gelişimini etkilediği tespit edilmiştir. Bu bilgilerin yanı sıra okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin çocuğun hazırbulunuşluk düzeyini yükseltme noktasında yetersiz kaldıklarını ve bu durumun sınıf öğretmenlerince, okul öncesi öğretmenlerinden kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Kayılı (2010), tarafından yapılan bir çalışmada Montessori adlı yöntemin kullanılmasının çocukların hazırbulunuşluk düzeylerini etkileme durumunu incelemek istemiştir. Bu çalışma deneysel bir çalışma olup; 5-6 yaşlarındaki 25'i deney 25'i kontrol grubunu oluşturan 50 kişilik örneklem çalışmaya dâhil edilmiştir. Araştırmanın başında ve sonunda olmak üzere Metropolitan Olgunluk testi, PKSB Anasınıfı ve Anaokulu Davranış Ölçeği B Formu ve FTF-K Beş Yaş Çocukları için Dikkat Toplama Testi kullanılmış ve 6 haftalık bir süreç gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda Montessori adlı yöntemin kullanıldığı deney grubu ile kontrol grubu arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir.

2.4.3.2. Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Faver vd.,(2006), tarafından yapılan bir çalışmada çocukların ev ortamı ile dil gelişimi ve sosyal gelişimi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmaya 57 erkek 65 kız öğretnci olmak üzere 122 çocuk dâhil edilmiştir. Bu çocukların aile, sosyal çevre ve demografik durumları hakkında bilgi almak için çocukların annelerine anketler uygulanmıştır. Çocuğun sosyal ve dilsel gelişimi hakkında bilgi edinmek için öğretmenleri tarafından Peabody Dil Gelişim Envanteri kullanılmıştır. Çalışma sonucunda Annenin stres düzeyindeki değişim çocuğun dilsel ve sosyal gelişimine etki ettiği tespit edilmiştir. Ayrıca çocuğun dilsel gelişimi ile sosyal gelişimi arasında anlamlı ilişkiye rastlanılmıştır. Ailenin okuryazarlık durumunun çocuğun dilsel ve sosyal gelişimi arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Magnuson, Ruhm & Waldfoger (2004), tarafından yapılan bir çalışmada öğrencilerin okul öncesi eğitimi aldıktan sonra ilkökule başlamalarının okula hazırbulunuşluk düzeylerine etkisi olup olmadığını araştırmıştır. Araştırmada kullanılan anketlerde çocukların aile, öğretmen, okul ortamı, yöneticiler ve akademik durum değerlendirmeleri hakkında bilgi edinilmiştir. Araştırmanın sonunda Okul öncesi eğitimi alan çocukların matematik becerileri ve okuma becerilerinin gelişmişlik düzeyinin yüksek olduğu ve davranış bozukluklarının düzeldiği tespit edilmiştir. Bu durum aile durumuna göre değişkenlik göstermektedir.

Hojnoski & Missall (2006), tarafından yapılan bir çalışmada okul psikologları tarafından ailelere ve ilkökul öğrencilerinin tamamına okula hazırbulunuşluk ve okul olgunluğu hususlarında eğitimler verilmiştir. Bu sayede okula yeni başlayan çocukların yaşadığı sorunlar için önleyici ve sonraki süreç için hazırlayıcı bir etki ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda okul psikoloğları tarafından verilen bu eğitimlerin hem çocukların eğitim hayatlarına katkı sağlayacağı gözlenirken hem de ailelerin eğitim noktasında bilinçli olmasını sağlaması açısından önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

Sullivan & McDonough (2006), tarafından yapılan bir çalışmada öğrencilerin matematik dersi ilgilerini ve duyuşsal hazırbulunuşluklarını tespit ederek öğrencilerin derse etkin katılımlarını engelleyen unsurları ortaya çıkarmak ve bu unsurları ortadan kaldırmaya yönelik öğretmenlere çözüm önerisinde bulunmaktır. Araştırma ilkökul sekizinci sınıf öğrencilerine uygulanmış ve bu öğrencilerin derse ilgileri , tutumları, çabaları ve gelecekteki hedefleri vs hakkında bilgi toplanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin derse yönelik tutumlarının yüksek olduğu ve bu dersteki başarılarının meslek bulmalarında etkili olacağı kanısında oldukları ortaya çıkmıştır.

Duncan vd.,(2007), tarafından yapılan bir çalışmada öğrencilerin okul hazırbulunuşluğunun gelecekteki başarısına olan etkisi araştıran 6 farklı boylamsal çalışmadan yola çıkarak bir meta analiz yöntemi ile bir çalışma hazırlamıştır. Yapmış olduğu bu incelemede okul öncesinde öğrencilerin almış olduğu eğitimlerin ilkokul düzeyindeki derslere temel oluşturduğu görülmüştür. Ancak öğrencilerin sosyal becerilerinin gelişimine yönelik sonraki eğitim hayatında başarı getireceği noktasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

Johnson (2008), tarafından yapılan bir çalışmada okul öncesi eğitim sürecinde bulunan öğrencilerin ilkokula hazırbulunuşluklarının aile faktörü açısından etkilerini incelemiştir. Bu kapsamda araştırmaya 171 öğrenci ve bu öğrencilerin velileri dahil edilmiştir. Araştırma sonucunda çocukların hazırbulunuşluk düzeylerinin aileler tarafından ciddi anlamda etkilendiği gözlemlenirken diğer yandan ailelerin kişisel yeterlilik durumlarının yine çocukların hazırbulunuşluklarını etkilediği tespit edilmiştir.

Lin, Lawrence & Gorrel (2003), hazırladığı bir çalışmada çocukların hazırbulunuşluk düzeyleri, ilgi ve tercihlerini incelemek için okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Çalışmaya 3305 öğretmen katılmıştır. Öğretmenlere uygulanan anketlerde hazırbulunuşluk, okul ortamı, çevre, sınıf içi etkinlikler ve faaliyetler, çocuğun akademik başarı durumu gibi konular hakkında bilgi toplanmıştır. Araştırmanın sonunda öğretmenlerin, öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin yüksek olması için sosyal becerilerin öğrenilmesinin önemli olduğu ve hazırbulunuşluk düzeylerinin cinsiyet , yaş ve bölgeye göre değişiklik gösterdiği görüşünde oldukları ayrıca akademik başarının okul öncesi öğretmenleri için oldukça önemli olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde hazırbulunuşluğun cinsiyet, aile, sosyal çevre, okul ortamı, kişisel özellikler, sosyo ekonomik durum, öğretmenlerin yeterlik durumları, öğrencilerin okul öncesi eğitim alma durumları ve velilerin eğitime bakış açıları gibi pek çok faktör tarafından etkilendiği bu durumların dikkate alınması durumunda ilkokula başlayacak olan öğrencilerin yaşadıkları uyum, öğrenme vb sorunlarının en aza indirilebileceği görülmektedir.

III. BÖLÜM

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama yönteminde ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Betimsel ve ilişkisel araştırma, iki ya da daha çok değişken arasındaki ilişkinin herhangi bir şekilde bu değişkenlere müdahale edilmeden incelendiği araştırmalardır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008).

Betimsel ve ilişkisel tarama yöntemi ile hem değişkenlerin durumu genel olarak ortaya koyulurken hem de bu değişkenler arasında ilişki olup olmadığı hakkında bilgi toplanması ve eğer ilişki varsa bu ilişkinin boyutu hakkında bilgi toplanması mümkündür. Ayrıca belirlenen değişkenler arasındaki ilişkinin tespit edilmesi durumunda aynı değişkenlerin farklı örneklem gurupları içinde nasıl sonuçlar vereceği noktasında tahmin yürütme imkânı vermektedir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013).

İlişkisel tarama yönteminin kullanımı sonucunda elde edilen verilerin analizinde ilgileşim katsayısı için belirlenen kriterlerdikkate alınmalıdır. Eğer korelasyon katsayısının 0,30'dan fazla olduğu ve +1 veya -1 değerlerinde yaklaşması halinde tespit edilmesi halinde değişkenler arasında anlamlı bir ilişkinin varlığından söz etmek mümkündür. Korelasyon katsayısı 0,30'dan küçük olması durumunda yani 0 değerine yaklaşırsa değişkenler arasında bir ilişki olmadığı sonucuna varılır (Sönmez ve Alacapınar, 2014).

İlişkisel tarama yöntemi, iki veya ikiden fazla değişkenin arasındaki benzerlikler, değişimleri, bu benzerlik ve değişkenliklerin yönünü, miktarını ve birlikte değişip değişmediği noktasında bilgi sahibi olmamızı sağlayan araştırma stildir (Karasar, 1995: 81-82).

Bu model doğrultusunda çalışmanın değişkenleri olan sosyal yeterlik, olumsuz sosyal davranış ve hazırbulunuşluk becerilerinin ilkökul 1. sınıf öğrencilerinde okul öncesi eğitim alma, cinsiyet, anne-baba öğrenim düzeyi açısından istatistiksel olarak farklılığını ortaya koymak ve değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlandığından tarama modeli kullanılmıştır.

3.2. Örneklem ve Çalışma Grubu

3.2.1. Araştırma Örnekleme

Araştırmanın evrenini 2016 - 2017 eğitim öğretim yılında Amasya İlinde bulunan 3 farklı ilkokulda öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Amasya ilinin genel düzeyine uygun olan bu okullardaki 1. sınıf öğrencileri basit seçkisiz örneklem yöntemiyle (129 kız, 120 erkek) 249 öğrenci oluşturulmuştur. Her bir örnekleme birimine eşit seçilme olasılığı vererek seçilen birimlerin örnekleme alındığı yönteme basit seçkisiz örneklem yöntemi denir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008). Taloda araştırma grubuna yönelik demografik özellikler sunulmuştur.

Tablo 3.1. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerine İlişkin Demografik Özelliklerin Dağılımı

Değişkenler	Alt Kategoriler	f	%
Cinsiyet	Kız	129	51,8
	Erkek	120	48,2
Okul Öncesi Eğitim Alma Durumu	Almadı	78	31,3
	Aldı	171	68,7
Anne Öğrenim Düzeyi	İlköğretim	41	16,5
	Lise	150	60,2
	Üniversite	58	23,3
Baba Öğrenim Düzeyi	İlköğretim	57	22,9
	Lise	134	53,8
	Üniversite	58	23,3

Tablo 3.1. incelendiği zaman çalışmaya katılan ilkokul öğrencilerinin 129'unun (%51,8) kız, 120'sinin (%48,2) erkek olduğu toplamda 249 öğrencinin çalışmanın örneklem grubunu oluşturduğu görülmektedir. Burada cinsiyet yönünden öğrenci sayılarının birbirlerine yakın olduğu görülmektedir.

İlkokul öğrencilerinin okul öncesi eğitim alıp almadıkları noktasında ise öğrencilerin 78 tanesinin (%31,3) okul öncesi eğitim almadığı; 171 tanesinin (68,7) ise okul öncesi eğitimi aldığı görülmektedir. Burada her ne kadar öğrencilerinin çoğunluğunun okul öncesi eğitimi aldıktan sonra ilkokula başladığı görülse de okul öncesi eğitimi almadan ilkokula başlayan öğrencilerin sayısı da azımsanmayacak düzeydedir.

Öğrencilerin anne ve babalarının öğrenim durumlarına bakıldığında; ilkokul mezunu annelerin sayısının 41 (%16,5) olduğu, lise mezunu annelerin sayısının 150 (%60,2) olduğu ve üniversite mezunu olan annelerin sayısının ise 58 (%23,3) olduğu görülmektedir. İlköğretim mezunu babaların sayısının 57 (%22,9) olduğu, lise mezunu babaların sayısının 134 (%53,8) olduğu ve üniversite mezunu olan babaların sayısının ise 58 (%23,3) olduğu görülmektedir. Çocukların anne ve babalarının öğrenim durumu karşılaştırıldığında öğrencilerin annelerinin öğrenim durumunun babaların öğrenim durumundan küçük bir

farkla da olsa daha iyi oldukları; özellikle bu farkın ilkokul ve lise düzeyleri kıyaslandığında lise mezunu annelerin lise mezunu babalardan daha fazla olduğu bununla birlikte ilkokul mezunu babaların sayısının ilkokul mezunu annelerden daha fazla olduğu görülmektedir. Üniversite mezunu anne ve babaların sayıları ise birbirine denk olduğu tespit görülmektedir.

3.3. Verilerin Toplanması

3.3.1. Veri Toplama Araçları

Sosyal yeterlilik, olumsuz sosyal davranış, hazırbulunuşluk ve demografik bilgiler ile ilgili verilere ilişkin ölçme araçları örnekleme oluşturan öğrencilerin sınıf öğretmenleri tarafından doldurulmuştur. Araştırmada 1993 yılında Kenneth W. Merrell tarafından geliştirilmiş olan ve Yukay-Yüksel (2009) tarafından Türkçeye uyarlanan Okul Sosyal Davranış Ölçekleri ve Canbulat ve Kırıktaş (2016) tarafından geliştirilen İlkokula Hazır Bulunuşluk Ölçeği kullanılmıştır.

3.3.1.1. Okul Sosyal Davranış Ölçekleri:

Kenneth W. Merrell tarafından 1993 yılında tasarlanmış olan ölçek Müge YUKAY-YÜKSEL tarafından 2003 yılında Türkçeye uyarlanmıştır. Bu ölçek okulöncesi sürecin başından ergenlik döneminin bitimine kadar tüm öğrencilere uygulanabilmektedir. Bu ölçek örnekleme oluşturan öğrenci grubunun öğretmenleri tarafından doldurulması yolu ile bu öğrencilerin sosyal yeterlik düzeylerini ve olumsuz sosyal davranış durumlarını tespit etmeyi mümkün kılan geçerli ve güvenilir bir ölçektir. Merrell ve Gill (1994) tarafından ölçeğin geçerlik çalışması yapılmış ve ölçek farklı gruplara uygulanmıştır. Bu geçerlik çalışması sonucunda ölçeğin, uygulandığı grupların sosyal yeterlik düzeylerini ölçmede yeterli olduğu tespit edilmiştir. Henüz ülkemizde ilkokul düzeyindeki öğrencilerin sosyal yeterlik düzeylerini ölçecek ölçeklere pek fazla rastlanmaması sebebiyle böyle bir ölçeğin uyarlanmasına ihtiyaç duyulmuştur (Yukay Yüksel. 2009).

Ölçek iki bölümden oluşmaktadır. Beşli likert tarzında olan ölçek sosyal yeterlik ve olumsuz sosyal davranışlar olarak iki bölümden oluşmaktadır. Sosyal yeterlik kısmı; Kişiler Arası İlişkiler(14 madde), Öz Denetim Becerisi (10 madde) ve Akademik Beceriler (8 madde) olmak üzere toplamda 32 madde üç alt boyuttan oluşmaktadır. Bununla birlikte ölçeğin ikinci kısmını oluşturan olumsuz sosyal davranışlar ölçeği; Saldırgan-Sinirli(14 madde), AntisosyalAgresif (10 madde) , Yıkıcı-Talepkâr (9 madde) toplamda 33 madde olarak oluşturulmuştur (Yukay Yüksel. 2009).

Ölçek öncelikle Türkçeye çevrilmiş daha sonra dilsel uyarlamalar, madde analizleri, geçerlik güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Okul Sosyal Davranışları Ölçeği ilgili alanda akademik çalışmalar yapan kişiler tarafından Türkçeye çevirisi yapılmıştır. Çeviri esnasında uyuşmazlıklar tespit edilerek düzeltilmiştir. Daha sonra ölçeğin önce İngilizce formu sonra ise Türkçe formu İngilizce öğretmenlerine uygulanarak karşılaştırmalar yapılmıştır. Ortaya çıkan veriler neticesinde gerek sosyal yeterlik ve olumsuz sosyal beceriler arasındaki ilişki gerekse maddelerin birbirleri ile olan ilişkileri değerlendirilmiştir. Ölçekteki maddelerin birbiriyle eşdeğer olarak kabul edilebilmesi için her bir maddenin birbiri ile ilişkili olması ve birbirinden farkının olmaması gereklidir. Yapılan analizler neticesinde ölçekteki maddelerin birbirleriyle anlamlı olacak şekilde ($p < .001$) ilişkili olduğu ve herhangi bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu itibarla ölçeğin İngilizce formu ile Türkçe formu eşdeğer olduğu sonucuna varılmış ve bu sonuç desteklenmiştir (Yukay Yüksel, 2009).

Ölçeklerin güvenirlik ve geçerlikleri hakkında sağlıklı bilgi almak için “Madde Toplam” ve “Madde Kalan” katsayılarının $\sim .25$ 'in altında olması gereklidir. Bu kapsamda yapılan “Madde Toplam” ve “Madde Kalan” katsayı analizleri sonucunda orijinal ölçek ile benzer olduğu görülmüştür (Yukay Yüksel, 2009).

Ölçeğin güvenirliğini tespit etmek amacıyla değişmezlik ölçümleri ve test-tekrar test yapılmıştır. Cronbach, Spearman Brown, Guttman Split – Half analizleri kullanılarak ölçeğin iç tutarlığı incelenmiştir (Yukay Yüksel, 2009).

30 öğretmene uygulanan testler tekrar test yöntemi ile tekrar aynı öğretmenlere uygulanmıştır. Öğretmenlerin ölçeklere rumuz yazmaları istenmiştir. İnceleme sonucunda Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı $p < .001$ ve ($r = .83$ ile $.99$ arasında) olduğu görüldüğünden Türkçeye uyarlanan ölçeğin güvenirlik düzeyinin orijinal form ile çok yakın sonuçlar verdiği görülmüştür (Yukay Yüksel, 2009).

Ölçeğin iç tutarlığını tespit etmek için uygulanan Cronbach, Spearman Brown ve Guttman Split – Half yöntemleri ile güvenirlik değerlerinin $r = .91$ ile $.98$ arasında olduğu yani ölçeklerin homojen yapıda olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar orijinal form ile benzer olduğundan ölçeğin Türkçe formunun güvenirlik düzeyinin orijinal formda olduğu gibi yüksek olduğu sonucuna varılmıştır (Yukay-Yüksel, 2009).

3.3.1.2. İlkokula Hazır Bulunuşluk Ölçeği:

Canbulat ve Kırıkaş (2016) tarafından geliştirilen İlkokula Hazır Bulunuşluk Ölçeği ilkokul birinci sınıf öğrencilerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ölçeğin araştırmaya katılan öğrencilerin öğretmenleri tarafından doldurulmasının en uygun sonucu vereceği

belirtilmiştir. Ölçek beşli likert tarzında oluşturulmuştur. Ölçek; Bilişsel Beceriler, Duyuşsal Beceriler, Öz Bakım Becerileri ve Psikomotor Beceriler olmak üzere toplam 4 alt boyut ve 33 maddeden oluşmaktadır. Ölçekteki puanlama ise “tamamen yeterli” den “yeterli değil” e kadar sırasıyla ardışık olarak 5’ten 1’e kadar puanlanmıştır. Ölçekten elde edilebilecek toplam puan 33-165 aralığında bulunmaktadır (Canbulat ve Kırıktaş, 2016).

Ölçek ilk olarak 54 madde olarak hazırlanmış olsa da alınan uzman görüşleri doğrultusunda 42 maddeye düşürülmüş ve 620 öğrenci ve 26 öğretmen araştırmaya dâhil edilmiştir. Toplanan veriler analiz edilerek ölçekteki madde sayısı 34’e düşürülmüştür. Maddelerden bir tanesinin ise alt boyut ile uyumlu olmadığı tespit edildiğinden ölçekteki madde sayısı 33’e düşürülmüş ve ölçek son halini almıştır. 33 madde ve 4 alt boyuttan oluşan bu ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .991 olarak hesaplanmış ve İlkokula Hazır Bulunuşluğu kapsamında geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu sonucuna varılmıştır (Canbulat ve Kırıktaş, 2016).

3.3.2. Verilerin Toplama Süreci

Verilerin toplanma aşamasına geçilmeden önce alan yazın incelenerek seçilmiş olan Okul Sosyal Davranış Ölçekleri ve İlkokula Hazırbulunuşluk Ölçeği’nin kullanımı için izinler alınmıştır. Sonrasında ise ölçeklerin uygulanacağı örneklemin seçilebilmesi için Amasya İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden izin alınmıştır. Gerekli olan izinler alındıktan sonra ilgili okullarda araştırma başlamıştır. Öncelikle sınıf öğretmenleri ile görüşülerek ölçek hakkında bilgi verilmiş ve gönüllülük esası doğrultusunda araştırmaya dahil olmak isteyen öğretmenlerin okutmakta olduğu ilkokul öğrencileri araştırmaya dahil edilmiştir. Ölçeklerin uygulanması esnasında eğitim ve öğretim faaliyetlerinin aksamamasına dikkat edilmiş ve bu noktada öğretmenlerin zaman tercihi dikkate alınmıştır. Öğretmenlere Kişisel Bilgi formu, Okul Sosyal Davranış Ölçekleri ve İlkokula Hazırbulunuşluk Ölçeği birlikte dağıtılmış ve bu ölçeklerin doldurulması istenmiştir. Ölçekler öğrencileri için sınıf öğretmenleri tarafından doldurulmuştur. Ölçeklerin güvenilirliği ve çalışmanın ciddiyeti açısından ölçeklerin uygulanması sürecine anketörde eşlik etmiştir. 2016-2017 eğitim öğretim yılı içerisinde ölçekler sınıf öğretmenlerine uygulanarak veriler toplanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizine başlamadan önce ölçekler incelenerek eksik işaretlenen maddeler ve tamamına yakınının sistematik bir şekilde aynı şıkkın işaretlendiği ölççekler araştırmaya dâhil edilmemiştir. Uygulanan ölçeklerin %5’ten fazlasının ya da önemli bir

kısının boş bırakılması durumunda veya tüm maddelerin aynı şekilde işaretlenmesi durumunda bu anketler devre dışı bırakılır (Kaya, 2015). Toplanan verilerden sağlıklı sonuçlar alınması için eksiksiz ve bilinçli olarak doldurulduğu gözlenen ölçekler analize dâhil edilmiştir.

Toplanan verilerin analizinde SPSS 20 programı kullanılmıştır. Analizlere öncelikle verilerin normallik durumuna bakılarak başlanmıştır. Verilerin normallik durumu için Kolmogorov-Smirnov test sonucu ve çarpıklık basıklık değerleri (-2, +2) dikkate alınış ve bu testlerin sonucunda ($p < 0,05$) verilerin normal dağılmadığı sonucunda varılmıştır. Verilerin normal dağılmaması durumunda iki adet grubun kıyas edilmesi durumunda non-parametrik testlerden olan Mann-Whitney U testi ve Kruskal-Wallis testleri yapılmıştır. Büyüköztürk (2013)'e göre veri analizi yapılırken normal dağılım gösteren durumlarda iki İki grubun karşılaştırılmasında Mann-Whitney U testi ve ikiden fazla grubun karşılaştırılması için ise verilerin normal dağılması durumunda kullanılan tek yönlü varyans analizi ile eş değer olan Kruskal-Wallis testleri kullanılması gerekmektedir. Değişkenlerin alt boyutları arasındaki korelasyonun tespiti için Spearman's Brown sıra farkları korelasyon katsayısı tekniği kullanılmıştır. Spearman's Brown sıra farkları korelasyon katsayısı değişkenlerin normal dağılım göstermiyorlarsa iki değişken arasındaki ilişkiyi açıklamak amacıyla kullanılmaktadır (Büyüköztürk, 2009).

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR

Araştırmanın bu kısmında ilkokul 1. sınıf öğrencilerinin sosyal yeterlik, olumsuz sosyal davranış ve hazırbulunuşluk becerilerinin okul öncesi eğitim alma, cinsiyet ve anne-baba öğrenim düzeyleri açısından anlamlı bir farklılık oluşturup oluşturmadığı ayrıca ilkokul 1. sınıf öğrencilerinin sosyal yeterlik ve hazırbulunuşluk, olumsuz sosyal davranış ve hazırbulunuşluk becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen bulgular tablolaştırılarak verilmiştir.

4.1. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Yeterlilik becerilerine İlişkin Bulgular

Tablo 4.1. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Yeterliliklerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Değişken	N	En Puan	Düşük Puan	En Yüksek Puan	$\bar{X}$	ss
Kişilerarası İlişkiler	249	25	70	70	49,28	12,64
Özdenetim Becerisi	249	15	50	50	35,35	9,11
Akademik Beceriler	249	14	75	75	29,14	8,85
Sosyal Yeterlilik Ölçeği Toplamı	249	58	178	178	113,71	29,17

İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin sosyal yeterlilik becerilerine ilişkin betimsel istatistikler incelendiğinde, öğrencilerin kişilerarası ilişkiler alt boyutunda aldıkları ortalama puanın $\bar{X}=49,28$ olduğu görülmektedir. Kişilerarası ilişkiler alt boyutunda alınan en düşük en yüksek puan aralıkları 14-70 olduğuna göre öğrencilerin kişilerarası ilişkiler becerilerinin yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Özdenetim becerileri alt boyutunda ise öğrencilerin aldıkları ortalama puan $\bar{X}=35,35$, alt boyuttan alınabilecek en düşük en yüksek puan aralıkları ise 10-50 olduğuna göre, öğrencilerin özdenetim becerilerinin yüksek olduğu görülmektedir. Öğrencilerin akademik beceriler alt boyutunda aldıkları ortalama puan $\bar{X} = 29,14$ 'tür. Akademik beceriler alt boyutundan alınabilecek en düşük en yüksek puan aralıkları 8-40 olduğuna göre, öğrencilerin akademik becerilerinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Sosyal yeterlik ölçeği toplamı incelendiğinde ise öğrencilerin ortalama

puanlarının $\bar{X}=113,71$ olduğu görülmektedir, ölçeğin toplamından alınabilecek en düşük en yüksek puan aralıkları 32-160 aralığı olduğuna göre çalışmaya katılan öğrencilerin sosyal yeterliliklerinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

4.2. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Olumsuz Sosyal Davranışlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Tablo 4.2. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Olumsuz Sosyal Davranışlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Değişken	N	En Düşük Puan	En Yüksek Puan	$\bar{X}$	ss
Saldırgan-Sinirli	249	14	70	22,37	12,25
Antisosyal-Agresif	249	10	50	15,26	9,56
Yıkıcı-Talepkar	249	9	45	15,25	8,01
Olumsuz Sosyal Davranışlar Ölçeği Toplamı	249	33	165	52,89	28,51

İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin olumsuz sosyal davranışlarına ilişkin betimsel istatistikler incelendiğinde, saldırgan-sinirli davranışlar alt boyutundan alınan ortalama puanın $\bar{X}= 22,37$ olduğu görülmektedir. Saldırgan-sinirli alt ölçeğinden alınabilecek en düşük en yüksek puan aralıkları 14-70 aralığındadır. Bu bulgular öğrencilerin saldırgan-sinirli davranışlarının düşük düzeyde olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin antisosyal-agresif davranışlara ilişkin ortalama puanlarının $\bar{X}=15,26$ görülmektedir. Antisosyal-agresif alt ölçeğinden alınabilecek en düşük en yüksek puan aralıkları 10-50 olduğuna göre, öğrencilerin bu davranışlarının düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Öğrencilerin yıkıcı-talepkar alt ölçeğinden aldıkları ortalama puan $\bar{X} = 15,25$ 'dir. Yıkıcı talepkar alt ölçeğinden alınabilecek en düşük en yüksek puan aralığı 9-45 olduğuna göre öğrencilerin bu davranışlarının düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Olumsuz sosyal davranışlar ölçeğinin geneli incelendiğinde ise, öğrencilerin aldıkları ortalama puan $\bar{X}= 52, 89$ 'dur. Ölçeğin toplamından alınabilecek en düşük puan 33 en yüksek puan ise 165 olduğuna göre, öğrencilerin olumsuz sosyal davranışlarının düşük düzeyde olduğu söylenebilir.

4.3. İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin hazırbulunuşluk becerilerine ilişkin bulgular

Tablo 4.3. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Hazırbulunuşluk Becerilerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Değişken	N	En Düşük Puan	En Yüksek Puan	$\bar{X}$	ss
----------	---	---------------	----------------	-----------	----

Bilişsel Beceriler	249	22	85	59	19,72
Duyuşsal Beceriler	249	9	40	27,69	9,31
Psikomotor Beceriler	249	3	15	10,48	3,76
Özbakım Becerileri	249	5	25	17,89	37,06
Toplam	249	45	165	115,07	37,60

İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin hazırbulunuşluk becerilerine ilişkin betimsel istatistikler incelendiğinde, bilişsel beceriler alt boyutunda alınan ortalama puanın $\bar{X} = 59$ olduğu görülmektedir. Bilişsel beceriler alt boyutun alınabilecek en düşük puan en yüksek puan aralığı 17-85 arasında olduğuna göre, öğrencilerin bilişsel becerilerini yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Duyuşsal beceriler alt boyutunda ise alınabilecek en düşük puan 8 en yüksek puan ise 40'tır. Tablo incelendiğinde öğrencilerin duyuşsal beceriler alt boyutundan $\bar{X} = 27,69$ puan aldıkları görülmüştür. Bu bulgular öğrencilerin duyuşsal becerilerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Psikomotor beceriler incelendiğinde ise öğrencilerin aldıkları ortalama puanın $\bar{X} = 10,48$ olduğu görülmektedir. Psikomotor beceriler alt boyutunda alınabilecek en düşük en yüksek puan aralığı 3-15 olduğuna göre öğrencilerin psikomotor becerileri yüksek düzeydedir. Öz bakım becerilerine yönelik bulgular incelendiğinde öğrencilerin aldıkları ortalama puan $\bar{X} = 17,89$ 'dur. Özbakım becerileri alt boyutundan alınabilecek en düşük puan 5 en yüksek puan ise 25 olduğuna göre öğrencilerinin özbakım becerilerinin de yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Hazır bulunuşluk becerileri genel olarak incelendiğinde ise öğrencilerin aldıkları ortalama puan $\bar{X} = 115,07$, ölçme aracının genelinden alınabilecek en düşük puan 33 en yüksek puan ise 165'dir. Bu bulgular ışığında öğrencilerin hazır bulunuşluk becerilerinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

4.4. İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin sosyal yeterlilik becerilerinin okul öncesi eğitim alma durumuna göre incelenmesi

Tablo 4.4. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Yeterlilik Puanlarının Okul Öncesi Eğitim Alma Durumuna Göre Farklılığını Gösteren Mann-Whitney U Testi Tablosu

Puan	Okul Öncesi Eğitim Alma Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U Testi	
					U	P
Kişilerarası İlişkiler	Aldı	172	158,44	27252,00	870,000	,000*
	Almadı	77	50,30	3873,00		

Özdenetim Becerisi	Aldı	172	155,01	26351,00	1274,000	,000 *
	Almadı	77	55,55	4277,00		
Akademik beceriler	Aldı	172	156,19	26865,00	1257,000	,000 *
	Almadı	77	55,32	4260,00		
Sosyal Yeterlilik Ölçeği Toplamı	Aldı	172	157,01	26691,00	934,000	,000 *
	Almadı	77	51,13	3937,00		

*p<,001

Tablo 4.4.'de ilkokul 1. Sınıf öğrencilerinin sosyal yeterlilik becerilerinin okul öncesi eğitim alıp almama durumuna göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonuçları verilmiştir. Bu bulgulara göre sosyal yeterlilik ölçeğinin kişilerarası ilişkiler ($\bar{X}=158,44$; $U=870,000$; $p <,001$), Özdenetim Becerisi ($\bar{X}=155,01$; $U=1274,000$; $p <,001$), Akademik beceriler ($\bar{X}=156,19$; $U=1257,000$; $p <,001$) ve Sosyal Yeterlilik Ölçeği Toplamında ise ($\bar{X}=157,01$; $U=934,000$; $p <,001$) anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu veriler doğrultusunda sosyal yeterlilik ölçeğinin alt ölçeklerinde ve ölçeğin toplamında okul öncesi eğitim alan çocukların lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Sonuç olarak ilkokula başlamadan önce okul öncesi eğitim alan çocukların sosyal yeterlilik becerilerinin, okul öncesi eğitim almayanlara göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.5. İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin olumsuz sosyal davranış becerilerinin okul öncesi eğitim alma durumuna göre incelenmesi

Tablo 4. 5. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Olumsuz Sosyal Davranış becerileri puanlarının Okul Öncesi Eğitim Alma Durumuna Göre Farklılığını Gösteren Mann-Whitney U Testi Tablosu

Puan	Okul Öncesi Eğitim Alma Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U Testi	
					U	P
Saldırgan-Sinirli	Aldı	172	118,14	20319,50	5441,500	,023**
	Almadı	77	140,33	10805,50		
Antisosyal-Agresif	Aldı	172	118,51	20383,50	5505,500	,024**
	Almadı	77	139,50	10741,50		
Yıkıcı-Talepkar	Aldı	172	114,72	19731,50	4853,500	,001*
	Almadı	77	147,97	11393,50		
Olumsuz Sosyal Davranışlar Ölçeği Toplamı	Aldı	172	116,09	19967,00	5089,000	,003**
	Almadı	77	144,91	11158,00		

*p<,001;**p<,05

Tablo 4.5.'de ilkököl 1. Sınıf öğrencilerinin olumsuz sosyal davranış becerilerinin okul öncesi eğitim alıp almama durumuna göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonuçları verilmiştir. Bu bulgulara olumsuz sosyal davranış ölçeğinin saldırgan sinirli ($\bar{X}$ =140,33; U=5441,500; p <,05), Antisosyal-Agresif ($\bar{X}$ =139,50; U=5505,500; p <,05), Yıkıcı-Talepkar ($\bar{X}$ =147,97; U=4853,500; p <,05) ve Olumsuz Sosyal Davranışlar Ölçeği Toplamında ($\bar{X}$ =144,91; U=5089,000; p <,05) anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Olumsuz sosyal davranış ölçeğinin alt ölçeklerinde ve ölçeğin toplamında okul öncesi eğitim almayan çocukların lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Sonuç olarak ilkökula başlamadan önce okul öncesi eğitim almayan çocukların olumsuz sosyal davranışlarının, okul öncesi eğitim alanlara göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.6. İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin hazır bulunuşluk becerilerinin okul öncesi eğitim alma durumuna göre incelenmesi

Tablo 4.6. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Hazırbulunuşluk Puanlarının Okul Öncesi Eğitim Alma Durumuna Göre Farklılığını Gösteren Mann-Whitney U Testi Tablosu

Puan	Okul Öncesi Eğitim Alma Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U Testi	
					U	P

Bilişsel Beceriler	Aldı	172	143,34	24654,00	3468,000	,000*
	Almadı	77	84,04	6471,00		
DuyuşsalBeceriler	Aldı	172	145,06	24949,50	3172,500	,000*
	Almadı	77	80,20	6175,50		
Psikomotor Beceriler	Aldı	172	140,56	24177,00	3945,000	,000*
	Almadı	77	90,23	6948,00		
Özbakım Becerileri	Aldı	172	145,96	25104,50	3017,500	,000*
	Almadı	77	78,19	6020,50		
Toplam	Aldı	172	144,00	24768,00	3354,000	,000*
	Almadı	77	82,56	6357,00		

*p<,001

Tablo 4.6.'da ilkokul 1. Sınıf öğrencilerinin hazır bulunuşluk becerilerinin okul öncesi eğitim alıp almama durumuna göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonuçları verilmiştir. Bu bulgulara göre hazır bulunuşluk ölçeğinin bilişsel beceriler ($\bar{X}$ =143,34; U=3468,000; p <,001), duyuşsal beceriler ($\bar{X}$ =145,06; U=3172,500; p <,001), Psikomotor Beceriler ($\bar{X}$ =140,56; U=3945,000; p <,001), Özbakım Becerileri ($\bar{X}$ =145,96; U=3017,500; p <,001), Özbakım Becerileri ($\bar{X}$ =145,96; U=3017,500; p <,001) ve toplamda ise ($\bar{X}$ =144,00; U=3354,000; p <,001) anlamlı bir farklılık olduğu görülmüş olup, bu kapsamda hazır bulunuşluk ölçeğinin alt ölçeklerinde ve ölçeğin toplamında okul öncesi eğitim alan çocukların lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Sonuç olarak ilkokula başlamadan önce okul öncesi eğitim alan çocukların hazır bulunuşluk becerilerinin, okul öncesi eğitim almayanlara göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.7. İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin olumsuz sosyal davranış becerilerinin cinsiyet değişkeni açısından incelenmesi

Tablo 4.7. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Olumsuz Sosyal Davranış Becerileri Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılığını Gösteren Mann-Whitney U Testi Tablosu

Puan	Okul Öncesi Eğitim Alma Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U Testi	
					U	P
Saldırgan-Sinirli	Kız	129	117,73	15187,00	6802,000	,091
	Erkek	120	132,82	15938,00		
Antisosyal-Agresif	Kız	129	114,78	14806,50	6421,500	,013*

	Erkek	120	135,99	16318,50		
	Kız	129	125,86	16236,00		
Yıkıcı- Talepkar	Erkek	120	124,08	14889,00	7629,000	,843
Olumsuz Sosyal Davranışlar Ölçeği Toplamı	Kız	129	121,42	15663,50	7278,500	
	Erkek	120	128,85	15461,50		,415

*p<,05

Tablo 4.7.'de ilkököl 1. Sınıf öğrencilerinin olumsuz sosyal davranış becerilerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonuçları verilmiştir. Bu bulgulara olumsuz sosyal davranış ölçeğinin saldırgan sınırlı alt boyutu ($U=5441,500$; $p >,05$), yıkıcı-talepkar alt boyutu ($U=7629,000$; $p >,05$) ve olumsuz sosyal davranışlar ölçeği toplamında ($U=7278,500$; $p >,05$) kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Antisozyal-agresif alt boyutunda ise ($\bar{X}=135,99$; $U=6421,500$; $p <,05$) erkek öğrencilerin lehine anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Sonuç olarak olumsuz sosyal davranışlardan, antisozyal-agresif davranışların erkek öğrenciler tarafından daha fazla sergilendiği ancak genel anlamda cinsiyet faktörünün öğrencilerin olumsuz sosyal davranışlara sahip olma durumları açısından belirleyici bir etken olmadığı görülmüştür.

4.8. İlköğöl 1. Sınıf öğrencilerinin sosyal yeterlilik becerilerinin anne öğrenim düzeyine göre incelenmesi

Tablo 4.8. İlköğöl 1. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Yeterlilik Puanlarının Anne Öğrenim Düzeyine Göre Farklılığını Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Puan	Anne Eğitim Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Kişilerarası İlişkiler	İlköğretim	41	101,54	2	5,438	,066
	Lise	150	128,17			
	Üniversite	58	133,39			
Özdenetim	İlköğretim	41	99,18	2	6,649	,036*

	Lise	150	126,83			
	Üniversite	58	135,95			
	İlköğretim	41	103,61	2	8,561	,014*
Akademik Beceriler	Lise	150	122,86			
	Üniversite	58	145,66			
	İlköğretim	41	99,64	2	6,530	,038*
Sosyal Yeterlilik Ölçeği Toplamı	Lise	150	126,52			
	Üniversite	58	136,42			
	İlköğretim	41	99,64	2	6,530	,038*

*p<,05

Tablo 4.8'de ilkokul 1. Sınıf öğrencilerinin sosyal yeterlilik becerilerinin annelerin öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis sonuçları verilmiştir. Yapılan analiz sonuçlarına göre kişilerarası ilişkiler alt boyutunda [$X^2(sd=2, n=249)=5,438; p>,05$] anlamlı bir farklılığa rastlanmazken, özdenetim becerisi alt boyutu [$X^2(sd=2, n=249)=6,649; p<,05$], Akademik Beceriler alt boyutu [$X^2(sd=2, n=249)= 8,561; p<,05$] ve Sosyal Yeterlilik Ölçeği toplamında ise [$X^2(sd=2, n=249)= 6,530; p<,05$] şeklinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Tablodaki verilerin incelenmesi sonucunda üniversite mezunu annelerin lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Grup ortalamaları dikkate alındığında kişilerarası ilişkiler alt boyutunda ($\bar{X}=133,38$), özdenetim becerisi alt boyutunda ($\bar{X}=135,95$), akademik beceriler alt boyutunda ($\bar{X}=145,66$) ve sosyal yeterlilik ölçeği toplamında ($\bar{X}=136,42$) üniversite mezunu annelerin, öğrencilerin sosyal yeterlilikleri üzerinde etkili olduklarını göstermektedir.

4.9. İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin olumsuz sosyal davranış becerilerinin anne öğrenim düzeyi açısından incelenmesi

Tablo 4.9. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Olumsuz Sosyal Davranış Beceri Puanlarının Anne Öğrenim Düzeyine Göre Farklılığını Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Puan	Anne Eğitim Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Saldırgan-Sinirli	İlköğretim	41	147,11	2	5,409	,067
	Lise	150	122,94			
	Üniversite	58	114,69			
Antisosyal-Agresif	İlköğretim	41	140,10	2	3,026	,220
	Lise	150	119,79			
	Üniversite	58	127,79			
Yıkıcı-Talepkar	İlköğretim	41	160,46	2	12,489	,002*
	Lise	150	119,83			
	Üniversite	58	113,31			
Olumsuz Sosyal Davranışlar Ölçeği Toplamı	İlköğretim	41	153,20	2	7,576	,023*
	Lise	150	119,64			
	Üniversite	58	118,92			

*p<,05

Tablo 4.9.'da ilkökul 1. Sınıf öğrencilerinin olumsuz sosyal davranış becerilerinin annelerin öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis sonuçları verilmiştir. Yapılan analiz sonuçlarına göre saldırgan sinirli alt boyutunda [$X^2(sd=2, n=249)=5,409; p>,05$] ve antisosyal-agresif alt boyutunda [$X^2(sd=2, n=249)=3,026; p>,05$] anlamlı bir farklılığa rastlanmazken, yıkıcı-talepkar alt boyutunda [$X^2(sd=2, n=249)=12,489; p<,05$] ve olumsuz sosyal davranışlar ölçeği genelinde [$X^2(sd=2, n=249)=7,576; p<,05$] ilkökul mezunu annelerin lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Grup ortalamaları dikkate alındığında saldırgan-sinirli alt boyutunda ($\bar{X}=147,11$), antisosyal agresif alt boyutunda ($\bar{X}=140,10$), yıkıcı talepkar alt boyutunda ($\bar{X}=160,46$) ve olumsuz sosyal davranışlar ölçeği toplamında ($\bar{X}=153,29$) ilkökul mezunu annelerin daha yüksek puanlara sahip oldukları görülmektedir. Bulgular annelerin eğitim seviyesi azaldıkça, öğrencilerin olumsuz sosyal davranışlarının arttığını göstermektedir.

4.10. ilkökul 1. sınıf öğrencilerinin hazırbulunuşluk becerilerinin anne öğrenim düzeyine göre incelenmesi

Tablo 4.10. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Hazırbulunuşluk Puanlarının Anne Öğrenim Düzeyine Göre Farklılığını Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Puan	Anne Eğitim	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
------	-------------	---	-----------------	----	----------------	---

Bilişsel Beceriler	İlköğretim	41	98,98	2	29,883	,000**
	Lise	150	115,11			
	Üniversite	58	168,97			
Duyuşsal Beceriler	İlköğretim	41	95,48	2	29,121	,000**
	Lise	150	116,70			
	Üniversite	58	167,34			
Psikomotor Beceriler	İlköğretim	41	97,11	2	24,797	,000**
	Lise	150	117,90			
	Üniversite	58	163,07			
Özbakım Becerileri	İlköğretim	41	98,80	2	24,997	,000**
	Lise	150	117,05			
	Üniversite	58	164,09			
Toplam	İlköğretim	41	98,01	2	30,697	,000**
	Lise	150	115,18			
	Üniversite	58	169,47			

**p<,001

Tablo 4.10.'da ilkokul 1. Sınıf öğrencilerinin hazır bulunuşluk becerilerinin annelerin öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis sonuçları verilmiştir. Yapılan analiz sonuçlarına göre bilişsel beceriler alt boyutu [$X^2(sd=2, n=249)=29,883; p<,001$], duyuşsal beceriler alt boyutu [$X^2(sd=2, n=249)= 29,121; p<,001$], Psikomotor Beceriler alt boyutu [$X^2(sd=2, n=249)= 24,797; p<,001$], Özbakım becerileri alt boyutu [$X^2(sd=2, n=249)= 24,997; p<,001$] ve

toplamda ise [$X^2(sd=2, n=249)= 30,697; p<,001$] anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Tablodaki veriler genel anlamda değerlendirildiğinde üniversite mezunu annelerin lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Grup ortalamaları dikkate alındığında bilişsel beceriler alt boyutunda ($\bar{X}=168,97$), duyuşsal beceriler alt boyutunda ($\bar{X}=167,34$), psikomotor beceriler alt boyutunda ($\bar{X}=163,07$), özbakım becerileri alt boyutunda ($\bar{X}=164,09$) ve hazır bulunuşluk becerileri ölçeği toplamında ($\bar{X}=169,47$) üniversite mezunu annelerin, öğrencilerin hazır bulunuşluk becerileri üzerinde etkili olduklarını göstermektedir.

4.11. İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin sosyal yeterlilik becerilerinin öğrenim düzeyine göre incelenmesi

Tablo 4.11. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Yeterlilik Puanlarının Baba Öğrenim Düzeyine Göre Farklılığını Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Puan	Baba Eğitim Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	Kruskal Wallis Testi	
					X^2	p
Kişilerarası İlişkiler	İlköğretim	57	121,02	2	18,134	,000**
	Lise	134	111,72			
	Üniversite	58	159,59			
Özdenetim Becerisi	İlköğretim	57	123,15	2	15,608	,000**
	Lise	134	111,40			
	Üniversite	58	155,86			
Akademik Beceriler	İlköğretim	57	125,61	2	14,428	,001**
	Lise	134	111,86			
	Üniversite	58	154,76			
Sosyal Yeterlilik	İlköğretim	57	123,64	2	18,003	,000**

Lise	134	110,22
Üniversite	58	158,09

**p<,001

Tablo 4.11.'de ilkokul 1. Sınıf öğrencilerinin sosyal yeterlilik becerilerinin babaların eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis sonuçları verilmiştir. Yapılan analiz sonuçlarına göre kişilerarası ilişkiler alt boyutunda [$X^2(sd=2, n=249)=18,134; p<,001$], Özdenetim Becerisi alt boyutunda [$X^2(sd=2, n=249)= 15,608; p<,001$], Akademik Beceriler alt boyutunda [$X^2(sd=2, n=249)= 14,428; p<,001$] ve Sosyal Yeterlilik Ölçeği Toplamında ise [$X^2(sd=2, n=249)= 18,003; p<,001$] anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Tablodaki verilerin değerlendirilmesi sonucunda Üniversite mezunu babaların lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Grup ortalamaları dikkate alındığında kişilerarası ilişkiler alt boyutunda ($\bar{x}=159,59$), özdenetim becerisi alt boyutunda ($\bar{x}=155,86$), akademik beceriler alt boyutunda ($\bar{x}=154,76$) ve sosyal yeterlilik ölçeği toplamında ($\bar{x}=158,09$) üniversite mezunu babaların, öğrencilerin sosyal yeterlilikleri üzerinde etkili olduklarını göstermektedir.

4.12. İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin olumsuz sosyal davranış becerilerinin baba öğrenim düzeyi açısından incelenmesi

Tablo 4.12. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Olumsuz Sosyal Davranış Beceri Puanlarının Anne Öğrenim Düzeyine Göre Farklılığını Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Puan	Baba Eğitim Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Saldırgan-Sinirli	İlköğretim	57	109,63	2	7,236	,027*
	Lise	134	136,01			
	Üniversite	58	114,66			
Antisosyal-Agresif	İlköğretim	57	108,92	2	8,280	,016*
	Lise	134	136,29			
	Üniversite	58	114,72			
Yıkıcı-Talepkar	İlköğretim	57	101,18	2	8,733	,013*
	Lise	134	134,42			
	Üniversite	58	126,65			
Olumsuz Sosyal Davranışlar Ölçeği Toplamı	İlköğretim	57	103,11	2	9,038	,011*
	Lise	134	136,51			
	Üniversite	58	119,91			

*p<,05

Tablo 4.12.'de ilkököl 1. Sınıf öğrencilerinin olumsuz sosyal davranış becerilerinin babaların öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis sonuçları verilmiştir. Yapılan analiz sonuçlarına göre saldırgan sınırlı alt boyutunda [$X^2(sd=2, n=249)=7,236; p<,05]$, antisosyal-agresif alt boyutunda [$X^2(sd=2, n=249)=8,280; p<,05]$, yıkıcı-talepkar alt boyutunda [$X^2(sd=2, n=249)=8,733; p<,05]$ ve olumsuz sosyal davranışlar ölçeği genelinde [$X^2(sd=2, n=249)=9,038; p<,05]$ lise mezunu babaların lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Grup ortalamaları dikkate alındığında saldırgan-sınırlı alt boyutunda ($\bar{X}=136,01$), antisosyal agresif alt boyutunda ($\bar{X}=136,29$), yıkıcı talepkar alt boyutunda ($\bar{X}=134,42$) ve olumsuz sosyal davranışlar ölçeği ölçeği toplamında ($\bar{X}=136,51$) lise mezunu babaların daha yüksek puanlara sahip oldukları görülmektedir.

4.13. İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin hazırbulunuşluk becerilerinin baba öğrenim düzeyine göre incelenmesi

Tablo 4.13. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Hazırbulunuşluk Puanlarının Baba Öğrenim Düzeyine Göre Farklılığını Gösteren Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Puan	Baba Eğitim Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	X^2	p
Bilişsel Beceriler	İlköğretim	57	111,64	2	19,329	,000**
	Lise	134	114,98			
	Üniversite	58	161,28			
Duyuşsal Beceriler	İlköğretim	57	112,72	2	24,932	,000**
	Lise	134	112,38			
	Üniversite	58	166,22			
Psikomotor Beceriler	İlköğretim	57	105,11	2	15,903	,000**

DB	,935**	1,000							
ÖBB	,895**	,846**	1,000						
PMB	,865**	,892**	,797**	1,000					
ÖDB	,989**	,966**	,907**	,907**	1,000				
KAI	,535**	,579**	,496**	,547**	,545**	1,000			
AKB	,542**	,570**	,515**	,520**	,546**	,907**	1,000		
HBÖTOP	,660**	,695**	,602**	,659**	,676**	,837**	,818**	1,000	,**
SYÖTOP	,588**	,620**	,550**	,577**	,596**	,958**	,970**	,884*	1,000

**p<,001 (BB: Bilişsel Beceriler; DB: Duyuşsal Beceriler; ÖBB: Özbakım becerisi; PMB: Psikomotor beceriler; ÖDB: Özdenetim becerisi; KAI: Kişiler Arası İlişkiler; AKB: Akademik Beceriler; HBÖTOP: Hazırbulunuşluk Ölçeği Toplamı; SYÖTOP: Sosyal Yeterlik Ölçeği Toplamı)

İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin hazır bulunuşluk ile sosyal yeterlilik becerileri arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan Spearman Brown Sıra Farkları korelasyon katsayısı dağılımları Tablo 4.14.'de verilmiştir. Tablo incelendiğinde öğrencilerin hazır bulunuşluğun alt boyutu olan bilişsel beceri düzeyleri ile sosyal yeterliliğin alt boyutu olan özdenetim becerileri arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu ($r=535$, $p<,001$), kişilerarası becerileri arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu ($r=542$, $p<,001$) ve akademik becerileri arasında ise orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu ($r=660$, $p<,001$) görülmektedir. Öğrencilerin hazır bulunuşluğun alt boyutu olan duyuşsal beceri düzeyleri ile sosyal yeterliliğin alt boyutu olan özdenetim becerileri arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu ($r=579$, $p<,001$), kişilerarası becerileri arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu ($r=572$, $p<,001$) ve akademik becerileri arasında ise orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu ($r=695$, $p<,001$) görülmektedir. Öğrencilerin hazır bulunuşluğun alt boyutu olan öz bakım beceri düzeyleri ile sosyal yeterliliğin alt boyutu olan özdenetim becerileri arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu ($r=547$, $p<,001$), kişilerarası becerileri arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu ($r=520$, $p<,001$) ve akademik becerileri arasında ise orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu ($r=659$, $p<,001$) görülmektedir. Öğrencilerin hazır bulunuşluğun alt boyutu olan psikomotor beceri düzeyleri ile sosyal yeterliliğin alt boyutu olan özdenetim becerileri arasında düşük düzeyde pozitif bir ilişki olduğu ($r=496$, $p<,001$), kişilerarası becerileri arasında düşük düzeyde pozitif bir ilişki olduğu ($r=515$, $p<,001$) ve akademik becerileri arasında ise orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu ($r=602$, $p<,001$) görülmektedir. Öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin toplamı ile sosyal yeterlilik düzeylerinin toplamı arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu ($r=596$, $p<,001$), görülmektedir.

4.15. İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin Hazır bulunuşluk düzeyleri ile Olumsuz Sosyal Davranış Düzeyleri arasındaki Spearman Brown Sıra Farkları Korelasyon Dağılımları

Tablo 4.15. İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Hazır Bulunuşluk Düzeyleri ile Olumsuz Sosyal Davranışları Arasındaki Spearman Brown Sıra Farkları Korelasyon Dağılımları

	BB	DB	PMB	ÖBB	HTOP	SSD	AAD	YTD	OSDTOP
BB	1,000								
DB	,935**	1,000							
PMB	,895**	,846**	1,000						
ÖBB	,865**	,892**	,797**	1,000					
HTOP	,989**	,966**	,907**	,907**	1,000				
SSD	-,126*	-,168**	-,189**	-,218**	-,153*	1,000			
AAD	-,109	-,143*	-,137*	-,185**	-,135*	,805**	1,000		
YTD	-,091	-,130*	-,148*	-,148*	-,113	,747**	,652**	1,000	
OSDTOP	-,134*	-,170**	-,181**	-,209**	-,160*	,913**	,848**	,906**	1,000

**p<,001 , *p<,05 (BB: Bilişsel Beceriler; DB: DuyuşsalBeceriler;ÖBB: Özbakım becerisi; PMB: Psikomotor beceriler; HTOP: Hazırbulunuşluk Ölçeği Toplamı;SSD: Saldırgan-Sinirli Davranışlar; AAD:Antisosyal-Agresif; YTD: Yıkıcı-Talepkar Davranışlar ;OSDTOP: Olumsuz Sosyal Davranış Ölçeği Toplamı;)

İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin hazır bulunuşluk düzeyleri ile Olumsuz Sosyal Davranışları arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan Spearman Brown Sıra Farkları korelasyon katsayısı dağılımları Tablo 4.15.'de verilmiştir. Tablo incelendiğinde öğrencilerin hazır bulunuşluk alt boyutları ile Olumsuz Sosyal Davranışların alt boyutları arasında negatif yönde düşük düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür (p<, 001; p<, 05). Ayrıca öğrencilerin hazırbulunuşluk becerileri ile olumsuz sosyal davranışları arasında da negatif yönde düşük düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür (p<, 05).

V. BÖLÜM

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma ve Sonuç

İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin hazır bulunuşluk becerilerinin okul öncesi eğitim alıp almama durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği yani ilkokula başlamadan önce okul öncesi eğitim alan çocukların hazır bulunuşluk becerilerinin, okul öncesi eğitim almayanlara göre daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Çocukların okul öncesi eğitim alması okul, sınıf, öğretmen ve arkadaş çevresine alışarak ilkokula başladığında kendisini neyin beklediğinin farkında olması ilkokula hazırbulunuşluk becerilerini olumlu yönde etkilemiştir. Okul öncesi eğitime dâhil olan bir öğrenci bu süreçte okul ortamını tanıma fırsatı bulmaktadır. Burada hem el ve göz koordinasyonu gelişirken hem de okulda öğrenme sürecine dâhil olarak bu hususlarda tecrübe sahibi olabilmektedir. Bu durum genel anlamda öğrencinin hazırbulunuşluk becerisine katkı sağlamaktadır. Konu ile ilgili yapılan diğer araştırmalarda okul öncesi eğitim alan öğrencilerin ilkokul düzeyine hazır olduğu, akademik ve sosyal anlamda daha başarılı ve uyumlu olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca okul öncesi eğitimin öğrencilerin gelişim özelliklerini genel anlamda desteklediği ve

öğrencilerin gelişimine katkıda bulunduğu tespit edilmiştir(Cinkılıç, 2009; Dağlı, 2007; Dursun, 2009; Esaspehlivan, 2006; Koçyiğit, 2009).

İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin sosyal yeterlilik becerilerinin okul öncesi eğitim alıp almama durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. İlkokula başlamadan önce okul öncesi eğitim alan çocukların sosyal yeterlilik becerilerinin, okul öncesi eğitim almayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Öğrencinin ilkokula başlamadan önce okul öncesi eğitime dâhil olduğu süreçte ailesi dışında yeni bir sosyal çevreye dâhil olmuş olur. Okul öncesi eğitim sürecinde çocuk akranlarıyla tanışıp sosyal ilişkiler kurma şansı bulurken bir yandan da öğretmeniyle nasıl iletişim kuracağı noktasında fikir sahibi olur. Bu süreçte arkadaş edinmeyi arkadaş ilişkilerini sürdürülebilmeyi, olumlu ve olumsuz sosyal durumlara karşı tepki vermeyi öğrenmiş olur. Öğrencinin okul öncesi süreçte yaşamış olduğu sosyal ilişkiler ve olaylar sosyal açıdan gelişmesini sağlamaktadır. Okul öncesi eğitimi almayan öğrencilerin ise ilkokula başlayana kadar sosyalleşme imkânı daha az olduğundan sosyal yeterlik beceri daha düşüktür. Konu ile ilgili yapılan çalışmalarda öğrencilerin okul öncesi eğitim almalarının sosyal yeterlik becerilerine olumlu yönde etki ettiği tespit edilmiştir (Avcioğlu, 2003). Dinç ve Gültekin (2003), tarafından yapılan bir çalışmada okul öncesi eğitimi alan öğrencilerin almayanlara göre sosyal gelişim düzeylerinin daha iyi olduğunu belirtmiştir. Özbek (2003), tarafından yapılan bir çalışmada ise okul öncesi eğitimi alan öğrencilerin sosyal ilişkiler kurma ve stresle başa çıkma noktasında daha başarılı olduğu tespit edilmiştir. Ekinci (2006), yapmış olduğu çalışmasında okul öncesi eğitimi alan öğrencilerin sosyal açıdan daha yeterli düzeyde olduğunu belirtmiştir. Dereli vd., (2005), tarafından yapılan bir çalışmada okul öncesi eğitimi alan öğrencilerin almayanlara göre gerek dilsel gelişimleri yönünden gerekse sosyal ilişkiler yönünden daha iyi düzeyde olduklarını tespit edilmiştir. Atılğan (2001), yapmış olduğu bir çalışmasında okul öncesi eğitim almış olan birinci sınıf öğrencileri ile okul öncesi eğitim almamış olan birinci sınıf öğrencilerinin sosyal yeterlik durumlarını incelemiştir. Yapılan çalışma sonucunda okul öncesi eğitimi alan öğrencilerin diğer öğrencilere göre bireysel ve sosyal açıdan daha iyi düzeyde oldukları tespit edilmiştir. Bu çalışmalarda elde edilen veriler mevcut çalışmadaki verileri desteklemektedir.

İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin olumsuz sosyal davranış becerilerinin okul öncesi eğitim alıp almama durumuna göre anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. İlkokula başlamadan önce okul öncesi eğitim almayan çocukların olumsuz sosyal davranışlarının, okul öncesi eğitim alanlara göre daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Öğrenciler okul öncesi eğitim sürecinde arkadaş edinmeye ve arkadaşlık ilişkilerini yürütme çalışmaktadır.

Öğrenci bu süreçte gerek öğrencinin kendisinin sergilemiş olduğu sosyal davranışlar gerekse çevresindeki arkadaşlarının sergilemiş olduğu sosyal davranışlar ve bunlara verilen tepkileri tecrübe etme şansı bulur. Öğrencinin okul öncesi eğitim sürecinde hem kendisinin hem de diğer arkadaşlarının sergilemiş olduğu davranışlara öğretmenin verdiği dönütler öğrencinin olumlu davranışlarının pekişmesine katkı sağlarken okulda yapılan diğer eğitsel faaliyetler öğrencilerin olumsuz sosyal davranışlarının düzeltilmesine katkı sağlamaktadır. Öte yandan okul öncesi eğitimi almayan öğrencilerin bu imkânlardan mahrum kaldıkları için ilkokula başladıklarında hazırbulunuşluk yönünden diğer öğrencilere göre zayıf kalmaktadır. Konu ile ilgili yapılan araştırmalarda öğrencilerin farklı ilişki özelliklerine sahip olduğu, çocuğun okul öncesi süreçte akranlarıyla olan ilişkisinin çocuğun sosyal gelişimine etki ettiği ve bu durum ise çocuğun olumlu ve olumsuz tüm davranışların şekillenmesinde önemli rol oynadığını belirtmiştir(Song, 2006). Çocuklar okul öncesi süreçte çevresi ile ilişkiler kurar, sosyal açıdan olgunlaşır ve çocukların sosyal gelişimleri desteklenir(Gülay, 2009). Bu sayede çocuğun olumsuz sosyal davranışlara yönelmesi engellenmiş olur. Okul öncesi eğitimi alan öğrencilerin bu eğitim sürecinde olumlu sosyal davranışlar edindiği ve bu sayede ileriki eğitim hayatlarında daha uyumlu ve sosyal açıdan sorunsuz bireyler haline geldiklerini belirtmiştir (Dinç,2002).

İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin hazırbulunuşluk becerilerinin cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin hazırbulunuşluk becerileri genel olarak çevresel faktörlerden ve sonradan öğrenilen becerilerden etkilenmesi mümkün olup kalıtsal faktörlerin bu bağlamda etkisi pek fazla yoktur. Bu sebeple cinsiyet faktörü öğrencilerin hazırbulunuşluk becerileri açısından belli bir etkiye sahip değildir.

İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin sosyal yeterlilik becerilerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği noktasında ulaşılan sonuçlara göre kişilerarası ilişkiler ve öz denetim becerileri açısından kız öğrencilerin lehine anlamlı farklılık olduğu sonucuna varılırken Akademik beceriler açısından gerek kız öğrenciler gerekse erkek öğrenciler için anlamlı farklılık olmadığı sonucuna varılmıştır. Kız öğrencilerin sosyalleşme noktasında erkek öğrencilere göre daha aktif olması ve çevreye daha duyarlı olması sebebiyle erkek öğrencilere göre bazı sosyal becerilerinin daha iyi olduğu görülmektedir.

İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin olumsuz sosyal davranış becerilerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği hakkında yapılan incelemede saldırgan sınırlı alt boyutu ve yıkıcı-talepkar alt boyutu ve genel olarak olumsuz sosyal davranışlarda arasında anlamlı farklılık olmadığı görülürken Antisosyal-agresif açısından değerlendirildiğinde erkek öğrencilerin lehine anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.

Sonuç itibariyle olumsuz sosyal davranışlardan, antisosyal-agresif davranışların erkek öğrenciler tarafından daha fazla sergilendiği tespit edilmiştir. Her ne kadar ilkökul çağındaki öğrenciler için olumsuz sosyal davranışlar cinsiyet açısından belirleyici faktör olmasa da antisosyal-agresif davranışlar açısından değerlendirildiğinde erkek öğrencilerin bu davranışları gösterme eğiliminin olduğu görülmüştür. Burada erkek öğrencilerin fiziksel veya sözlü olarak şiddete yatkın olmaları ve geleneksel aile yapılarında erkek çocukların şiddet davranışlarının takdir edilmesi ve pekiştirilmesi etkili olmuş olabilir. Kız çocuklarının ise olumlu ve uyumlu davranışları ile ön plan çıkması olumsuz sosyal davranışlar edinmesinin önüne geçmiştir. Konu hakkında yurt dışında yapılan diğer çalışmaların bazılarında öğrencilerin olumsuz sosyal davranışları incelendiğinde antisosyal-agresif ve zorba davranışların erkek öğrenciler tarafından daha çok sergilendiği erkek öğrencilerin olumsuz davranışlara daha çok başvurduğu tespit edilmiştir(Craig, 2004; Rigby, 2002; Olweus, 2005). Aynı şekilde yurt içinde yapılmış olan araştırmalarda da cinsiyete göre antisosyal-agresif davranışların farklılık gösterdiği ve erkek öğrencilerin olumsuz sosyal davranışlara eğiliminin fazla olduğu tespit edilmiştir(Bilgiç, 2007; Kartal, 2009; Kartal ve Bilgin, 2008; Kutlu, 2005; Pekel, 2004; Totan, 2008; Yurtal ve Cenkseven, 2007; Katsurada ve Sugawara, 1998). Buradaki çalışmalarda genel olarak mevcut çalışmamındaki verileri destekler niteliktedir.

İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin hazır bulunuşluk becerilerinin annelerin ve babaların öğrenim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır. Üniversite mezunu annelerin ve babaların, öğrencilerin hazır bulunuşluk becerileri üzerinde daha fazla etki ettiği sonucuna varılmıştır. Eğitimde öğrencilere en büyük destek aileden gelmektedir. Ailenin eğitimi olması, eğitime önem vermesi ve çocukların eğitimi ile ilgili olması çocuğun eğitim hayatı açısından son derece önemlidir. Eğitim seviyesi yüksek olan aileler çocuklarında eğitim seviyesinin yükselmesi için henüz çocuk okula başlamadan çocuklarını eğitim öğretime hazır olması için çabalarlar. Okul öncesi eğitim ve yaz kurslarına göndererek farklı eğitim kurumları ile sürece adapte olması için çocuklarını yönlendirirler. Henüz okula başlamadan okuma ve yazmayı öğrenen çocuklar dahi mevcuttur. Çocuğun okula yeni başladığı süreçte dahi aileler çocuklarının adaptasyon sürecini hızlı atlatması için onlara destek olurlar. Ailelerin çocuklarına sağladıkları imkânlar, ilgi ve alakaları çocukların hazırbulunuşluk becerilerinin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Erkanve Kırca, (2010) tarafından yapılan bir çalışmada annenin öğrenim düzeyinin yüksek olması çocukların hazırbulunuşluk becerilerinin yüksek olmasında etkili olduğu sonucuna varmıştır. Amerika'da yapılan bir araştırmada ise annenin eğitim durumunun lise seviyesinden daha düşük olması çocukların okula hazırbulunuşluk

becerilerinin daha düşük seviyede olma ihtimalini arttırdığı tespit edilmiştir (National Center for Education Statistics 1993-1999). Bununla birlikte Öztürk (1995), tarafından yapılan bir çalışmada anne ve babaların eğitim becerilerinin çocukların dilsel becerilerinin gelişiminde etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Ardila vd., (2005) tarafından yapılmış olan bir çalışmada anne ve babaların öğrenim becerilerinin yüksek olması çocukların bilişsel gelişimlerine olumlu yönde etki ettiği görülmüştür. Çıkrıkçı (1999) tarafından yapılan bir çalışmada yüksek öğrenim düzeyine sahip olan babaların çocuklarının okula hazır bulunuşluklarının diğer öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu çalışmalara istinaden ilkokula hazırbulunuşlukta anne ve babaların eğitim durumunun etkili olduğunu söyleyebiliriz. Söz konusu araştırmalar çalışmayı destekler niteliktedir.

İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin sosyal yeterlik becerilerinin annelerin ve babaların öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır. Üniversite mezunu annelerin ve babaların, öğrencilerin sosyal yeterlik becerileri üzerinde daha fazla etki ettiği sonucuna varılmıştır. Eğitim seviyesi yüksek olan anne ve babalar henüz okul öncesi süreçte bile çocuklarının sosyal açıdan gelişmesi için onları çeşitli faaliyetlere dahil ederler. Onları bir birey gibi görüp onların fikirlerini, hislerini ve davranışlarını daha çok gözlemlerler. Bu sayede çocuklarını henüz küçük yaşta tanıyıp gelişimleri noktasında destek olurlar. Henüz küçük yaşta birey olduğunu hisseden çocuk sosyalleşme sürecine girmekte zorluk çekmez. Öz güveni yüksek olur ve sosyal açıdan daha yeterli düzeyde olur. Yapılan araştırmalarda annelerin öğrenim düzeyinin yüksek olması veya babanın öğrenim düzeyinin yüksek olması ya da her ikisinin birden öğrenim düzeyinin yüksek olması çocukların sosyal yeterlik becerilerine olumlu yönde etki ettiği anne ve babanın öğrenim düzeyi yükseldikçe çocukların da sosyal açıdan daha yeterli olduğu tespit edilmiştir (Dicle, 2006; Akpınar vd., 2015; Avşar ve Öztürk-Kuter, 2007). Aynı şekilde Engels, Dekovic & Meesus(2002) tarafından yapılan bir çalışmada anne ve baba faktörlerinin çocuğun sosyal yeterlik becerilerini etki ettiğini belirtmiştir. Bu çalışmalar mevcut çalışmadaki verileri destekler niteliktedir.

İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin olumsuz sosyal davranış becerilerinin annelerin ve babaların eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Şöyleki ilkokul mezunu annelere ve/veya lise mezunu babalara sahip olan öğrencilerin olumsuz sosyal davranışlarının daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır. Eğitim seviyesi yüksek olan anne ve babalar sosyal açıdan kendini geliştirmiş ve birçok sosyal beceri edinmişlerdir. Anne ve babalar bu olumlu sosyal davranışların çocuklara kazandırılması için gerekli özeni göstermelerinin yanı sıra çocuklarının olumsuz sosyal davranışlar edinmesine de engel olmaları ayrıca bu bağlamda diğer anne ve babalara göre daha hassas olmaları sebebiyle

bu tip ebeveynlerin sahip oldukları çocuklar olumsuz sosyal davranış düzeyinin düşük olması mümkündür. Yapılan birçok araştırmalarda anne ve babanın öğrenim düzeyinin çocuğun sosyal gelişimine etki ettiği gözlenmiştir (Cousins, Power & Olvera-Ezzell, 1993; Fox, Platz & Bentley, 1995). Yapılan bu çalışmalardan elde edilen bulgularda çocukların sosyal davranışlarının ailelerinin öğrenim düzeyi ile ilişkili olduğu, lise veya daha üst düzeyde öğrenim seviyesine sahip olan anne, baba ve bakıcıların yetiştirdiği çocukların olumsuz sosyal davranışlara yönelimlerinin daha az olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmalar mevcut çalışmanın verilerini desteklemektedir. Yapılan diğer bir çalışmada ise çocukların sosyal davranışları, duygusal yaşantıları ve duygusal tepkilerinin oluşmasında ailenin etkili olduğu belirtilmiştir (Kaya ve Siyez, 2008).

İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin hazırbulunuşluk becerileri ile sosyal yeterlilikleri arasındaki ilişkiye bakıldığından ise bu iki değişken arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu yani hazırbulunuşluk becerileri yüksek olan öğrencilerin sosyal yeterlik becerilerinin yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Öğrencinin gerek bilişsel gerek duyuşsal gerekse psikomotor becerileri açısından ilkokula hazır olması, öğrenmeye güdülenmesi ve sınıf ortamında verilecek olan bir eğitime rahatlıkla konsantre olması çocuğun sınıf ve okul ortamında sosyalleşmesi için uygun ortam oluşturmuş olur. Okullarda sadece bireysel değil toplu olarak çalışmalar, etkinlikler ve faaliyetler olur. Öğrencinin okula ve öğrenmeye olan ilgisi bu tip toplu faaliyetlerde sosyalleşmesini ve bu sayede sosyal açıdan gelişmesini sağlamış olur. Bunların yanı sıra ilkokula başladığında sosyal yeterlik becerisi yüksek olan bir öğrencinin sınıf ortamına kolayca adapte olabilmesi, arkadaş edinebilmesi ve bu arkadaşlığı sürdürebilmesi, öğretmeni ya da öğretmenleri ile olumlu ilişkiler kurabilmesi mümkündür. Bu açıdan bakıldığında ise öğrencinin sosyal açıdan yeterli olmasının hazırbulunuşluk becerisine katkı sağlayacağı da görülmektedir. Netice itibarıyla görülüyor ki hazırbulunuşluk ve sosyal yeterlik kavramları hem birbirini desteklemektedir hem de birbirinden destek almaktadır. Bu açıdan sosyal yeterlik ile hazırbulunuşluk arasında ilişkinin tespit edilmiş olması doğal bir sonuçtur. Konu ile ilgili yapılan çalışmalarda ilkokul düzeyi için gerekli sosyal beceriler kazandıktan sonra ilkokula başlayan yani sosyal açıdan yeterli düzeyde olan öğrencilerin okula daha kolay uyum sağladığı, gerek fiziksel gerekse zihinsel olarak okula hazır olduğu ve bu sayede akademik başarısının da yüksek olduğu tespit edilmiştir (Dağlı Yeşil, 2012; Kırca, 2007; Yoleri ve Tanış, 2014). Ayrıca okula uyum sağlayabilen öğrencilerin sosyalleşme noktasında sorun yaşamadığı, akranlarıyla ve öğretmenleriyle kolaylıkla iletişim ve etkileşime girebildikleri, sınıf içi etkinliklere ve faaliyetlere daha etkin katılım gösterdikleri tespit edilmiştir. Aysan ve Uzbaş (2004) tarafından yapılan bir çalışmada

öğrencilerin sosyal yeterlik durumları okula uyum ve depresyon düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmalarda ulaşılan sonuçlar çalışmamız elde edilen sonuçları destekler niteliktedir.

Bu bağlamda çocukların okula hazır bulunuşlukları ile sosyal yeterliklerinin birbirine bağlı olduğu ve ailenin öğrenim düzeyi ve çocuğun ilkokuldan öncesi akademik yaşantısının ileriki akademik becerileri üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

5.2. Öneriler

- Bu çalışma her ne kadar ilkokula başlangıç için hazırbulunuşluğunu ölçmüş olsa da eğitim öğretimin her aşamasında hazırbulunuşluk incelemesi yapılabilir. Öğrencilerin ortaokula, liseye, üniversiteye veya lisansüstü eğitime dair hazırbulunuşlukları incelenebilir. Bunun yanı sıra öğrencilerin yaşları arttıkça sosyal çevresinin genişlemesi sebebiyle yeni çevre ve eğitim ortamlarına yönelik sosyal yetelik becerileri incelenebilir. Özellikle gençlik dönemindeki bireylerin sosyal açıdan yeterli olup olmadığı hakkında incelemeler yapılabilir.
- Çocukların sosyal açıdan gelişmeleri için ailelerin neler yaptığı ve ailelerin sosyal gelişime yönelik bakış açıları mülakat tekniği ile nitel açıdan incelenebilir. Çocukların sosyal yeterlik becerilerinin aileler tarafından değerlendirilmesi ve bu değerlendirmeye istinaden çocukların sosyal yeterlik becerilerine etki eden diğer faktörlerin tespit edilmesi sağlanabilir.
- İlkokula başlayan öğrencilerin sosyal yeterlik becerileri ilkokul süreci tamamlanana kadar boylamsal olarak incelenerek süreç boyu çocuğun sosyal ilişkileri ve sosyal gelişimi detaylı olarak gözlemlenebilir.
- Eğitim süreci, ilkokul, ortaokul, lise üniversite ve lisansüstü olarak ayrıldığında u kademelerin birinci sınıfına başlayan öğrenciler aynı anda incelenerek öğrencilerin hazırbulunuşluk becerileri incelenerek öğrencilerin bir üst kademeye geçerken hazır olma düzeyleri hakkında kesitsel bir çalışma ile ortaya konulabilir.
- Sınıf öğretmenlerine katkı sağlaması açısından öğrencilerin ilkokula hazırbulunuşluğunu pratik bir şekilde ortaya konan bir envanter veya ölçek benzeri bir test oluşturulabilir.
- Sınıf Öğretmenlerine sosyal yeterlik gelişimine ilişkin bilgilerinin artırılması için hizmetiçi eğitim verilebilir.

- İlkokul eğitim programında sosyal becerilerin öğretilmesine yönelik kazanımlar geliştirilebilir ve çocukların tüm gelişim alanlarına göre kazanımlar eklenebilir.
- Çocukların ailelerine sosyal yeterlik ve hazırbulunuşluk hakkında farkındalık oluşturmak için eğitim seminerleri verilebilir.
- Çocukların okul öncesi dönemde sosyal gelişimin desteklenmesi hususunda okul öncesi öğretmenlerine eğitim verilebilir.
- Gerek okul öncesi öğretmenleri gerekse sınıf öğretmenleri sınıf içerisinde çocukların sosyal gelişimlerine katkı sağlayacak etkinlik ve faaliyetler yapabilir.
- Sınıf öğretmenlerinin ilkokula yeni başlayan öğrencilerin hazırbulunuşluk becerilerini ölçerek öğrencilerin hazırbulunuşluk becerilerine göre öğretim yöntem ve teknikleri kullanabilirler.

KAYNAKLAR

- Abay, E. ve Tuğlu, C. (2000). Şiddet ve agresyonun nörobiyolojisi. *Klinik Psikiatri*, 3, 21-26.
- Acar, I. (2017). Özdenetim, dışadönüklük ve olumsuz duygulanımın çocukların sosyal yeterliğine etkisinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (3), 681-698.
- Akçakın, M. (1985). Çocukların davranışlarını değerlendirme ölçeğinin tanıtımı ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 5 (18), 3-6.
- Akın, A. ve Akkaya, O. (2015). Sosyal yeterlik ve sosyal sonuç beklentileri ölçeği' nin Türkçe' ye uyarlanması. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 204-213.
- Akkök, F. (1999). *İlköğretimde sosyal becerilerin geliştirilmesi-Anne-Baba el kitabı*. İstanbul: Özgür yayınlar.
- Akman, B. Yükselen, A.İ. ve Uyanık, G. (2000). *Okul öncesinde matematik etkinlikleri*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Akpınar, S., Akpınar, Ö., Nas, K., Temel, V. ve Birol, S. Ş. (2015). Beden eğitimi ve spor yüksekokulunda okuyan öğrencilerinin bazı değişkenler açısından sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 17(28), 80-84.
- Ardila, A., Rosselli, M. Matute, E. & Guajardo, S. (2005). Ebeveynlerin eğitim düzeylerinin yönetici işlevlerin gelişimi üzerindeki etkisi. *Gelişimsel nöropsikoloji* , 28 (1), 539-560.

- Asher, S. R., & Taylor A. R. (1981). The social outcomes of mainstreaming: Sociometric assessment and beyond. *Exceptional Children Quarterly*, 1, 13-30.
- Ateş, B. (2016). Üniversite öğrencilerinde akademik başarının yordayıcısı olarak psikolojik iyi oluş ve sosyal yetkinlik. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (59), 0-0.
- Atılğan, G. (2001). *Okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden ve etmeyen ilköğretim 1. kademe 1. devre öğrencilerinin sosyal beceri özelliklerinin karşılaştırılması*. Selçuk Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Avcıoğlu, H. (2007). İşitme engelli çocuklara sosyal becerilerin öğretilmesinde işbirlikçi öğrenme yöntemi ile sunulan öğretim programının etkililiğinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt: 7/ Sayı:1.
- Avcıoğlu, H. (2003). Okul öncesi dönemdeki çocuklara sosyal becerilerin öğretilmesinde işbirlikçi öğrenme yöntemi ile sunulan öğretim programının etkililiğinin incelenmesi. *Omep Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı Bildiri Kitabı*, Cilt: 1. Ankara: Ya-pa yayınları.
- Avşar, Z. ve Öztürk-Kuter, F. (2007). Beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin belirlenmesi (Uludağ Üniversitesi örneği). *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 3(2), 197-206.
- Ayan, S. (2007). Aile içinde şiddete uğrayan çocukların saldırganlık eğilimleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 8(3), 206-214.
- Aydın, B. (1997). *Çocuk ve ergen psikolojisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Vakfı Yayınları No:1.
- Aydoğan, Y. ve Koçak N. (2003). Okul öncesi çocukların dil gelişimlerine etki eden faktörlerin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, sayı: 159.
- Aysan, F., ve Uzbaş, A. (2004). İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda okuyan öğrencilerin sosyal becerileri ve okul uyumu ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Bacanlı, H. (2014). *Sosyal beceri eğitimi*. 5. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Baker, J. A., Grant, S. & Morlock, L. (2008). The teacher-student relationship as a developmental context for children with internalizing or externalizing behavior problems. *School Psychology Quarterly*, 23(1), 3-15.
- Balay, R., & Sağlam, M. (2008). Sınıf içi olumsuz davranışlara ilişkin öğretmen görüşleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2).
- Başaran, İ. E. (1996). *Eğitim psikolojisi*. 5. Baskı. Ankara: Yargıcı Matbaası.
- Baykul, Y. ve Güzeller, C. O. (2013). *Sosyal bilimler için istatistik: SPSS uygulamalı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Berry, D. and O'Connor, E. (2010). Behavioral risk, teacher–child relationships, and social skill development across middle childhood: A child-by-environment analysis of change. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 31(1), 1-14.
- Bilgiç, E. (2007). *İlköğretim 1. kademedeki görülen zorba davranışlarının sınıf değişkenleri ve atmosferi algılamalarına göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Bölümü, Adana.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik* (1. Baskı). (çev. Erguvan Sarioğlu, İ.D.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Burke, R. W. (2002). Social and emotional education in the classroom. *Kapa Delta Pi Record*, 38(3), 108-111.
- Büyüköztürk, Ş. (2013). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı istatistik, araştırma deseni SPSS uygulamaları ve yorum*. 18. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi, 177-184.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri* [Research methods]. (15. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- California Childcare Health Program. (2006). School Readiness and Health. First Ed. http://www.ucsfchildcarehealth.org/pdfs/Curricula/CCHC/18_CCHC_SchoolReady_0606.pdf. adresinden 12.04.2018 tarihinde alınmıştır.
- Chang, L., Dodge, A.K., Schwartz, D. & Mcbride-Chang, C., (2003). Harsh parenting in relation to child emotional regulation and aggression. *Journal of Family Psychology*, 17 (4), 598-606.
- Cinkılıç, H. (2009). *Okul öncesi eğitimin ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin okul olgunluğuna etkisinin incelenmesi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Coleman, M. (1992). *Behavior disorders teori and practice*, Allyn and Bacon. USA.
- Connolly, J. (1983). A review of sociometric procedures in the assessment of social competence in children. *Applied Research in Mental Retardation*, 4, 316-317.
- Cousins, J.H., Power, T.G. & Olvera-Ezzell, N. (1993). Mexican-American mothers' socialization strategies: effects of education, acculturation, and health locus of control. *Journal of Experimental Child Psychology*, 55, 258– 276.
- Craig, W. (2004). Bullying and fighting. in william boyce (ed.) young people in canada: their health and wellbeing. health canada, hbsc: health behaviours in school-aged children, a World Health Organization Cross-National Study, 87-96.

- Cüceloğlu, D. (2007). *Yeniden insan insana*, 37. Basım, İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Çağdaş A., Seçer Ş. Z. (2002). *Çocuk ve ergende sosyal ve ahlak gelişimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Çavuş, M.F. (2009). Gençlerde Algılanan Sosyal Desteğin Öz-Yeterlilik İnancına Etkileri .*Cag University Journal of Social Sciences*, Vol. 6 Issue 2, p1-11. 11p.
- Çıkrıkçı, S. (1999). *Ankara il merkezindeki resmi banka okullarına devam eden 5-6 yaş çocuklarının okul olgunluğu ile aile tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Çimen, S. (2000). *Ankara'da üniversite anaokullarına devam eden beş altı yaş çocuklarının psiko-sosyal gelişimlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi.
- Dağlı Yeşil, Ü. (2012). Çocukların ilkökul birinci sınıfa başlama yaşına göre üçüncü sınıf başarılarının incelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 33, 291-302.
- Dağlı, A. (2007). *Okul öncesi eğitimi alan ve almayan ilkökul birinci sınıf öğrencilerinin Türkçe ve matematik derslerindeki akademik başarılarının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Dereli, E. (2003). *Okul öncesi eğitime devam eden 4-6 yaş arasındaki çocukların ifade edici dil düzeylerinin incelenmesi*. Konya İli Örneği Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Dereli-İman, E. (2014). Değerler eğitimi programının 5-6 yaş çocukların sosyal gelişimine etkisi: Sosyal beceri, psiko-sosyal gelişim ve sosyal problem çözme becerisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(1), 249-268.
- Dicle, A. N. (2006). *Üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin duygusal zeka düzeyleri ve bazı kişisel özelliklerine göre incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Dinç, B., Gültekin, M. (2003). Okul öncesi eğitimin 4-5 yaş çocuğunun sosyal gelişimine etkileri konusunda öğretme görüşleri. *Omep 2003 Dünya Konsey Toplantısı Ve Konferansı Bildiri Kitabı*. Ankara:Ya-Pa Yayınları.
- Dodge, D. T ve Bickart, T. S. (2000). How curriculum frameworks respond to developmental stages: birth through age 8. ED470-874, <http://ericee.org/pubs/books/katzsym/dodge.pdf>. adresinden 25.04.2018 tarihinde alınmıştır.

- Donovan, J. E. ve Jessor, R. (1985). Structure of problem behavior in adolescence and young adulthood. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 53, 890-904.
- Dökmen, Ü. (2001). *İletişim çatışmaları ve empati*. İstanbul: Sistem Yayınevi.
- Dubow., E.F., & Tisak, J. (1989). The relation between stressful life events and adjustment in elementary school children: The role of social support and social problem-solving skills. *ChildDevelopment*, 60, 1412-1423.
- Duncan, G.J.; Claessens, A.; Huston, C.A.; Pagani, S.L; Engel, M.; Sexton, H.; Dowsen, C.J.; Magnuscon, K.; Klebanow, P.; Feinstein, L.; Gunn, J.; Duckworth, K.; Japel, C. (2007). School readiness and later achievement. *Developmental Psychology*, 43 (6).
- Dursun, Ş. (2009). A comparison of the mathematical skills of first graders with and without preschool education. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(4), 1705-1715.
- Durualp, E. (2014). Ergenlerin sosyal duygusal öğrenme becerilerinin cinsiyet ve sınıfa göre incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 26(2), 13-25.
- Edwards, D. (1999). Public factors that contribute to school readiness. *Early Childhood Research and Practice*. ED435503. <http://ecrp.uiuc.edu/v1n2/edwards.html> adresinden 12.04.2018 tarihinde alınmıştır.
- Ekinci Vural, D. (2006). Okul öncesi eğitim programındaki duyuşsal ve sosyal becerilere yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katılımlı sosyal beceri eğitimi programının çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisi. *Doctoral dissertation*, DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Elkin, F. (1995). *Çocuk ve toplum çocuğun toplumsallaşması* (Çev. Güngör Nafize), İstanbul: Gündoğan Yayınları.
- Engels M. E., Dekovic M., Meeus, W. (2002). Parenting practices, social skills and peer relationships in adolescence. *Social Behavior and Personality*, 30 (1), 3- 18.
- Engels, R. C., Deković, M., & Meeus, W. (2002). Parenting practices, social skills and peer relationships in adolescence. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 30(1), 3-17.
- Erdoğan, F. (2002). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde sosyal becerilerin sosyo-ekonomik düzey, cinsiyet ve yaş ile ilişkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Ergün, M. ve Özsüer, S. (2006). Vygotsky' nin yeniden değerlendirilmesi. *Afyon Karahisar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. (2) 269-292.

- Erkan, S., ve Kırca, A. (2010). Okul öncesi eğitimin ilkökul birinci sınıf öğrencilerinin okula hazır bulunuşluklarına etkisinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(38).
- Ersanlı, K. (2012). *Davranışlarımız*. Ankara: Birleşik Dağıtım Kitabevi.
- Ersanlı, K. (2012). *Davranışlarımız*. Ankara: Birleşik Dağıtım Kitabevi.
- Ertuğrul, H. (2011). *Her yönüyle örnek öğretmen*. (9. Baskı). İstanbul: Nesil Basım Yayın.
- Esaspehlivan, M. (2006). *Okul öncesi eğitim kurumuna gitmiş ve gitmemiş 78 ve 68 aylık çocukların okula hazır bulunuşluklarının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Farver, J. A. M., Yiyuan, X. , Stefanie, E. & Lonigan, C. J. (2006). Home Environments And Young Latino Children's School Readiness. *Early Childhood Research Quarterly*, 21, 196–212.
- Fox, R. A., Platz, Donald.L. & Bentley, K.S. (1995). Maternal factors related to parenting practices, developmental expectations, and perceptions of child behavior problems. *Journal of Genetic Psychology*, 156, 431-441.
- Frick, P. J., Lahey, B. B., Loeber, R., Stouthamer-Loeber, M., Christ, M. A., & Hanson, K. (1992). Familial risk factors to oppositional defiant disorder and conduct disorder: parental psychopathology and maternal parenting. *Journal Of Consulting And Clinical Psychology*, 60(1), 49-55.
- Furman, W., Buhrmester, D. (1985). Children's perceptions of the qualities of sibling relationship. *Children Development*, 56: 448-461.
- Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1).
- Goleman, D. (2016). *Sosyal zeka* (İnsan ilişkilerin yeni bilimi). İstanbul: Varlık Yayınevi.
- Gökçen, F., Ç. (2007). *Çocuğum okula başlıyor*. İstanbul: Morpa Gelişim ve Kültür Yayınları.
- Gresham, F. (1997). Social competence and students with behavior disorders: Where we've been, where we are, and where we should go. *Education & Treatment of Children*, 20(3), 233-250.
- Gresham, F. M. (2016). Social skills assessment and intervention for children and youth. *Cambridge Journal of Education*, 46(3), 319-332.
- Gresham, F. M. ve Elliot, Sn. N. (1987). The relationship between adaptive behavior and social skills: issues in definition and assesment. *The journal of special education*, 21(1), 167-181.

- Gülay, H. (2004). *Korunmaya muhtaç çocuklarla ailesi ile yaşayan 6 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe üniversitesi.
- Gülay, H. (2009). 5-6 yaş çocuklarının sosyal konumlarını etkileyen çeşitli değişkenler. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1).
- Gülay, H. (2009b). *Okul öncesi dönemde akran ilişkileri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Gülay, H. ve Akman, B. (2009). *Okul öncesi dönemde sosyal beceriler*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Güler, T. (2009). Okul öncesi eğitimde ailenin önemi ve okul-aile işbirliği. *Okul Öncesi Eğitime Giriş içinde*, Yay. Haz. Gelengül Haktanır, 3. Baskı, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Hansen, D. J., Nangle, D. W., & Meyer, K. A. (1998). Enhancing the effectiveness of social skills intervention with adolescence. *Education and Treatment of Children*, 21(4), 489-513. BEDI99011314.
- Hetherington, E. M., Parke, R. D. (1986). *Child psychology a contemporary viewpoint*. Third Edition, Mcgraw-Hill Book Company.
- Hilooğlu, S., ve Cenkseven-Önder, F. (2010). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde zorbalığı yordamada sosyal beceri ve yaşam doyumunun rolü. *İlköğretim Online*,9(3).
- Hojnoski, R.L. ve Missall, K.N. (2006). Addressing school readiness: expanding school psychology in early education. *School Psychology Review*, 35(4).
- Hops, H. (1983). Children's social competence and skills: Current research practices and future directions. *Behavior Therapy*, 14, 3-18.
- İnan, M.,Aşıcı, M., Küçüktepe, C., Tıraş, S., İmşek, Ö. ve Özden, B. (2006). İlköğretim 1. Sınıf öğretmenlerinin okul öncesi eğitim kurumlarına devam etmiş öğrencilerle etmemiş öğrencilerin ilköğretime hazırbulunuşluklarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Kongresi I. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi Bildiri Kitabı*, 1, 398-409.
- Johnson, K. (2008). The role of parent self-efficacy and parenting behaviors on school readiness outcomes. University of South Carolina Degree of Doctor of Philosophy, Coloumbia.
- Jokela, M., Ferrie, J., & Kivimäki, M. (2009). Childhood problem behaviors and death by midlife: the British National Child Development Study. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 48(1), 19-24.

- Kanlıkılıçer, P. (2005). *Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Karakuş, A. (2008). *Okul öncesi sosyal davranış ölçeği-öğretmen formunun güvenilirlik ve geçerlilik çalışması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Bölümü Anabilim Dalı, Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı. İstanbul.
- Karasar, N. (1995). *Bilimsel araştırma yöntemi*, Ankara: Sim Matbaacılık.
- Karinek, L., & Popp, P. A. (1997). Collaborative mainstream integration of social skills with academic instruction. *Preventing School Failure*, 41(4), 148-153.
- Kartal, H. (2009). The ratio of bullying and victimization among Turkish elementary school students and its relationship to gender and grade level. *Social Science*, 20(2), 109-119.
- Kartal, H. ve Bilgin, A. (2007). İlköğretim öğrencilerine yönelik bir zorbalık karşıtı program uygulaması: *Okulu zorbalıktan arındırma programı*. *Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi*, 3(2), 207-227.
- Kasuto, A. S. (2005). *Aile etkileşiminin çocuğun sosyal ve bilişsel gelişimi üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi.
- Katsurada, E., & Sugawara, A. I. (1998). The relationship between hostile attributional bias and aggressive behavior in preschoolers. *Early Childhood Research Quarterly*, 13(4), 623-636.
- Katz, L., G. (1991). Readiness: children and schools. Eric educational resources information center, <http://library.ncrtm.org/pdf/650.044.pdf#page=13> adresinden 10.08.2010 tarihinde alınmıştır.
- Kaya, A. ve Siyez, D.M. (2008). Sociometric status and life satisfaction in Turkish primary and secondary school students. *Eurasian Journal of Educational Research*, 32, 69-82.
- Kaya, İ. (2015). *Ergenlerin çocukluk dönemi istismar yaşantıları ile davranış problemleri ve psikolojik sağlamlıkları arasında ilişkinin incelenmesinde otomatik düşünceler ve bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin aracı rolü*. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Kayılı, G. (2010). *Montessori yönteminin anaokulu çocuklarının ilköğretime hazırlanışlarına etkisinin incelenmesi*. Selçuk Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.

- Kılıç, B. G., ve Aysev, A. (2005). Psychopathology in children with medical diseases comorbid with. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi/Turkish Journal of Child and Adolescent Mental Health*, 12(3), 115-120.
- Kılıç, Z. (2008). *İlköğretim birinci sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre okul öncesi eğitim alan ve almayan öğrencilerin gelişim becerilerinin karşılaştırılması*. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Kırca, A. (2007). *Okul öncesi eğitimin ilköğretim birinci sınıf çocuklarının okula hazır bulunuşluklarına etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı, Ankara.
- Kırca, M. A. (2007). *Okul öncesi eğitimin ilköğretim birinci sınıf çocuklarının okula hazır bulunuşluklarına etkisinin incelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Kırıktaş, H., & Canbulat, T. (2016). İlkokula hazır bulunuşluk ölçeği'nin geliştirilmesi: Kids Count, R. I. (2005). Findings from the National School Readiness Indicators Initiative A 17 State Partnership <http://www.gettingready.org/matriarch/d.asp?ageID=303&PageName2=pdfholdp=&PageName=Getting+Ready+%2D+Full+Report%2Epdf> adresinden 23.04.2018 tarihinde alınmıştır.
- King, R. (2000). Classroom-based social skills training as primary prevention in kindergarten: teacher ratings of social functioning. *Ph. D. Thesis*. ABD: University of Missouri.
- Koçyiğit, S. (2009). *İlköğretim birinci sınıf öğretmenlerinin ve ebeveynlerin görüşleri ışığında okula hazırbulunuşluk olgusu ve okul öncesi eğitime ilişkin sonuçları*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Konya.
- Koçyiğit, S. (2009). *İlköğretim birinci sınıf öğretmenlerinin ve ebeveynlerinin görüşleri ışığında okula hazırbulunuşluk olgusu ve okul öncesi eğitime ilişkin sonuçları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Krantz M.; Webb D.S.; Andrews D. (1984). The relationship between child and parental social competence. *The Journal of Psychology*, 118, First Half 51-56.
- Kulaksızoğlu, A. (2001). *Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Remzi Yayınları.
- Kutlu, F. (2005). *The effect of bullying management training on bullying behaviors of elementary school students*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Lin, H-L., Lawrence, F., R. & Gorrell, J. (2003). Kindergarten teachers' views of children's readiness for school. *Early Childhood Research Quarterly*, 18, 225– 237.

- Loeber, R. (1985). Patterns of development of antisocial behavior. *Annals of Child Development, 2*, 77-116.
- Ma, H. K. (2005). The relation of gender-role classifications to the prosocial and antisocial behavior of Chinese adolescents. *The Journal of Genetic Psychology, 166*, 189- 201.
- Macintosh, K., Dissanayake, C. (2006). Social skills and problem behaviours in school aged children with high-functioning autism and asperger's disorder. *Journal Autism Development Disorder, 36*: 1065–1076.
- Magnuson, K., A., Ruhm, C., J. ve Waldfogel, J. (2004). Does Prekindergarten Improve School Preparation And Performance? National Bureau of Economic Research. Working Paper 10452. <http://www.nber.org/papers/w10452> adresinden 17.08.2010 tarihinde alınmıştır.
- Matson, J. L., Lott, J. D., Mayville, S. B., Swender, S. L., Moscow, S. (2006). Depression and social skills among individuals with severe and profound mental retardation. *Journal of Developmental and Physical Disabilities, 18* (4) 393-400.
- Mavi Dervişoğlu, C. (2007). *Okulöncesi eğitim kurumlarına giden ve gitmeyen ilkököl birinci sınıf öğrencilerinin alicı ve ifade edici dil düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- McDowell J. D., Kim M., O'Neil R., Parke R. D. (2002). Children's emotional regulation and social competence in middle childhood: the role of maternal and paternal interactive style. *Marriage & Family Review (The Haworth Press, Inc.) 34* (¾) 345-364.
- McFall, R. M. (1982). A review and reformulation of the concept of social skills. *Behavioral Assessment, 4*, 1-33.
- McFall, R. M. (1982). A review and reformulation of the concept of social skills. *Behavioral Assessment, 4*, 1-33.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü (2006). Okul Öncesi Eğitim Programı (36–72 Aylık Çocuklar için). <http://ooegm.meb.gov.tr/program/program%20kitabi.pdf> adresinden alınmıştır.
- Mehaffe, K. E. & McCall, R. B. (2002). Kindergarten Readiness: An Overview of Issues and Assessment. Development Special Report, <http://www.education.pitt.edu/ocd/publications/sr2002-06.pdf> adresinden 19.04.2018 tarihinde alınmıştır.
- Meisels, S.J. (1998). *Assesing Readiness*. CİERA Reports, Nowember1, university of Michigan school of education.

- Merrell, K. W. (1993). Using behavior rating scales to assess social skills and antisocial behavior in school settings: Development of the School Social Behavior Scales. *School Psychology Review*, 22(1),115-134.
- Merrell, K. W. (1993). Using behavior rating scales to assess social skills and antisocial behavior in school settings: Development of the School Social Behavior Scales. *School Psychology Review*, 22(1),115-134.
- Merrell, K. W. (1993). Using behavior rating scales to assess social skills and antisocial behavior in school settings: Development of the School Social Behavior Scales. *School Psychology Review*, 22(1),115-134.
- Metin, H. (2011). Empatik iletişim ve yönetim. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 29(32), 177-204.
- Morrison, G. S. (2003). *Fundamentals of early childhood education*. Third Edition. New Jersey: Merrill Prentice Hall.
- National Center for Education Statistics (NCES), National Household Education Survey (NHES). (1993-1999). School readiness parent interview, 1993, and parent interview, 1999. Retrived on 11 January 2007, from http://nces.ed.gov/programs/quarterly/vol_2/2_1/q3-1.asp.
- Oktay, A. (1983). *Okul Olgunluğu*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Oktay, A. (2007). *Yaşamın Sihirli Yılları*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Oktay, A. (2007). *Yaşamın Sihirli Yılları*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Oktay, A. (Ed.). (2010). *İlköğretime hazırlık ve ilköğretim programları*. Ankara: Pegem Akademi
- Oktay, A. (Ed.). (2010). *İlköğretime hazirlik ve ilköğretim programlari*. Ankara: Pegem Akademi
- Oktay, A. ve Polat-Unutkan, Ö. (2005). ilkokule Hazıroluş ve Okul Öncesi Eğitimle ilkokulin Karşılaştırılması. *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni 188 Yaklaşımlar 1 içinde*, Yay. Haz. Müzeyyen Sevinç, istanbul: Morpa Kültür Yayınları,145–155.
- Okumuş, M. (2011). *Öğretmenlerde meslek tatmini ve iş stresi*. İstanbul: Ark Kitap.
- Önalın Akfırat, F. (2016). Sosyal Yeterlilik, Sosyal Beceri ve Yaratıcı Drama. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1 (1), 39-58.
- Özabacı, N. (2004). Öğretmen adaylarının duygusal zeka ve sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *XIII. Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9 Temmuz, Malatya.

- Özbay, Y., Palancı, M., Kandemir, M., Çakır, O. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluşlarının Duygusal Düzenleme, Mizah, Sosyal Öz-Yeterlik ve Başaçıkma Davranışları İle Yordanması. *Journal of Turkish Educational Sciences*, Vol. 10 Issue 2, p325-345, 21p,
- Özbek, A. (2003). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden etmeyen çocukların ilkököl birinci sınıfta sosyal gelişim açısından öğretmen görüşüne dayalı olarak karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Özcan, M. (2011). *Bilgi çağında öğretmen eğitimi, nitelikleri ve gücü: bir reform önerisi*. Ankara: TED.
- Özgan, H. ve Tekin, A. (2011). Öğrencilerin Hazırbulunuşluk Düzeylerinin Sınıf Yönetimine Etkisine Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (15). 421-434.
- Özgönel, Semra Öztürk; Girli, A. (2016). Otizmlili kaynaştırma öğrencilerinin sınıflarında akran ilişkilerinin geliştirilmesine yönelik eğitim programının etkililiğinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, Vol. 15 Issue 1, p286-298, 13p.
- Özgüven, İ. E. (2000). *Psikolojik Testler*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Öztürk, H. (1995). *Okul öncesi eğitim kurumlarına giden ve gitmeyen ilkököl birinci sınıf öğrencilerinin alıcı ve ifade edici dil düzeyleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Parke, R. D., Harsman, K., & Robert, B. (1998). Social relationship and academic success. *Trust for Educational Leadership*, 28(1), 32-34.
- Pehlivan, D. (2006). *Okulöncesi eğitim alan ve almayan öğrencilerin ilkököl yazmaya geçiş sürecinin, öğretmen ve öğrenci görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. (nitel bir araştırma)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans 79 Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Adana.
- Polat- Unutkan, Ö. (2003). *Marmara ilköğretime hazırlık ölçeğinin geliştirilmesi ve standardizasyonu*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul.
- Polat -Unutkan, Ö. (2006a). *Okul öncesinde ilköğretime hazırlık*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Polat, P. (2014). *Yaz anaokulunda eğitim alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal becerilerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

- Rhule D. M., McMahon J. R., Spieker, J. S. (2004). Relation of adolescent mothers' history of antisocial behavior to child conduct problems and social competence. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 33 (3) 524-535.
- Rigby, K. (2002). *New Perspectives on Bullying*. London: Jessica Kingsley.
- Riggio, R. E. and Reichard, R. J. (2008). The emotional and social intelligences of effective leadership: An emotional and social skill approach. *Journal of Managerial Psychology*, 23(2), 169-185.
- Senemoğlu, N. (1994). Okul öncesi eğitim programı hangi yeterlikleri kazandırmalıdır? *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 21-30.
- Serin, G.E.Ç., GİRLİ, A. (2012). Zihinsel engelli ergenlerin sosyal beceri düzeyleri ve davranış problemleri ile ebeveynlerinin genel öz yeterlilik algı düzeylerinin karşılaştırılarak incelenmesi. *Buca Faculty of Education Journal* , Issue 34, p69-81, 13p.
- Seven, S. (2007). Ailesel faktörlerin altı yaş çocuklarının sosyal davranış problemlerine etkisi., *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, Sayı 51, ss: 477-499.
- Sevinç, M. (2003). *Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar*. Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.
- Song, S. Y. (2006). *The role of protective peers and positive peer relationships in scholl bullying: How can peers help?* Unpublished Doctoral Thesis. University of Nebraska, Nebraska.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2014). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sukerman, T. (2000). The problems of the socialization of the upper-grade students of special schools for children \with hearing disabilities. *Russian Education and Society*, 42(5), 56-66.
- Sullivan, P. & McDonough, A. (2006). *Helping techers to assess students' readiness to learn mathematics*.
- Şendil, G. ve Kızıldağ, Ö. (2005). *Evlilik çatışması ve çocuk*. İstanbul: Kültür Yayınları.
- Taylor, A. R. (1991). Social competence and early school transition. *Education & Urban Society*, 24(1), 15-27.
- Teke, H. (2010). *Ana sınıfı öğretim programının ilköğretim 1. Kademe 1. Sınıf öğrencilerinin hazirbulunuşluk düzeylerine etkisinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.

- Tevrüz, S., Artan, İ., ve Bozkurt, T. (1999). *Davranışlarımızdan Seçmeler*, Örgütsel Yaklaşım. Beta Yayın Dağıtım AŞ.
- Topçugil, N. (2002). *Ankara defterdarlığı gündüz bakımevine devam eden 3-6 yaş grubundaki çocukların aile işlevselliğinin değerlendirilmesi ve aile işlevlerinin çocukların psikolojik, sosyal ve fiziksel gelişimleri üzerindeki etkisinin araştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi.
- Tuğrul, B. (2005). Çocuğu tanıma ve değerlendirme. *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar 1*, Yay. Haz. Müzeyyen Sevinç, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Tuna, A. ve Kaçar, A. (2005). İlköğretim Matematik Öğretmenliği Programına Başlayan Öğrencilerin Lise 2 Matematik Konularındaki Hazırbulunuşluk Düzeyleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1): 117-128.
- Tüy, S. (1999). *3-6 yaş arasındaki işitme engelli ve işiten çocukların sosyal beceri ve problem davranışları yönünden karşılaştırılmaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi.
- Tüy, S.P. (1999). *İşitme engelli ve işiten çocukların sosyal beceriler ve problem davranışlar yönünden karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Unutkan, P. Ö. (2007). Okul öncesi dönem çocuklarının matematik becerileri açısından ilköğretime hazırbulunuşluğunun incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32: 243-254.
- Uyanık- Balat, G. (2010). *İlköğretime hazırbulunuşluğun değerlendirilmesi*. İlköğretime Hazırlık ve İlköğretim Programları içinde, Ed. Ayla Oktay. Ankara: PegemAkademi.
- Ünal, H. (2006). *Davranım bozukluğu tanısı alan ilkokul öğrencilerine okullarda sunulan danışmanlık hizmetlerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Ünal, M. (2005). *Eğitim fakültelerinde ortak ders olarak okutulan yabancı dil derslerinde öğrencilerin bilişsel hazırbulunuşluk düzeylerinin akademik başarıya etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Väyrynen, S., Kesälahti, E., Pynninen, T., Siivola, J., Flotskaya, N., Bulanova, S., et al. (2016). Finnish and Russian teachers supporting the development of social skills. *European Journal of Teacher Education*, 39(4), 437-451.
- Verduyn, C. M., & Forrest, G. C. (1990). Social training in school: An evaluation study. *Journal of Adolescence*, 13, 25-44.

- Walker, Hill M., McConnell, Scott R. (1995). Walker-McConnell Scale of Social Competence and School Adjustment: Elementary Version, London: Singular publishing Group.
- Webster-Stratton, C., Lindsay, W. D. (1999). Social competence and conduct problems in young children: issues in assessment. *Journal of Clinical Child Psychology*, 28 (1) 25-43.
- Wright, S. L., Wright, D. A. ve Jenkins-Guarnieri, M. A. (2013). Development of the Social Efficacy and Social Outcome Expectations Scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 46, 218-231.
- Yavuzer, H. (1999). *Ana-baba ve çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2001). *Eğitim ve gelişim özellikleriyle okul çağı çocuğu*. 7. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yenilmez, K. ve Kakmacı, Ö. (2008). İlköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin matematikteki hazirbulunuşluk düzeyi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(2) : 29-542.
- Yoleri, S., & Tanış, H. M. (2014). İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin okula uyum düzeylerini etkileyen değişkenlerin incelenmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 130-141.
- Yukay-Yüksel, M. (2009). Okul sosyal davranış ölçeklerinin (osdö) türkçeye uyarlanması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(3), 1605-1650.
- Yükselen, A. ve Yaban, E. (2014). Kaynaştırma programına devam eden hafif düzeyde zihin engelli çocukların sosyal yeterlilikleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28 (28-3), 454-468.
- Zaslow, M. Calkins, J., Halle, T., Zaff, J., Margie, N. G. (2000). Background for Community Level Work on School Readiness: A Review of Definitions, Assessments and Investment Strategies. *Final Report to the Kinght Foundation*. Washington D.C: Child Trends Inc.

EKLER

EK 1. OKUL SOSYAL DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ

EK 1: OKUL SOSYAL DAVRANIŞ ÖLÇEKLERİ		1	2	3	4	5
Sosyal Yeterlilik		☹		☺		☺
1.	Çeşitli durumlarda diğer öğrencilerle iş birliği yapar.	①	②	③	④	⑤
2.	Değişik sınıf etkinliklerine geçişte zorlanmaz.	①	②	③	④	⑤
3.	Masa başı etkinliklerini uyarılmaya gerek kalmaksızın tamamlar.	①	②	③	④	⑤
4.	İhtiyaçları olduğunda diğer öğrencilere yardım eder.	①	②	③	④	⑤
5.	Grup etkinliklerine ve tartışmalara aktif bir biçimde katılır.	①	②	③	④	⑤
6.	Diğer öğrencilerin problemlerini ve ihtiyaçlarını anlar.	①	②	③	④	⑤
7.	Herhangi bir sorun ortaya çıktığında sakin kalabilir.	①	②	③	④	⑤

EK 2. OLUMSUZ SOSYAL DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ

Olumsuz Sosyal Davranışlar	1	2	3	4	5
	☹		☺		☺
1. Yaşadığı sorunlar için diğer öğrencileri suçlar.	①	②	③	④	⑤
2. Başkalarının eşyalarını alır.	①	②	③	④	⑤
3. Öğretmenlere ya da diğer çalışanlara karşı koyar.	①	②	③	④	⑤
4. Okul ödevlerinde ya da oyunlarda hile yapar.	①	②	③	④	⑤
5. Kavgalara girer.	①	②	③	④	⑤
6. Öğretmenlere ya da diğer çalışanlara yalan söyler.	①	②	③	④	⑤
7. Diğer öğrencilere sataşır ve onlarla alay eder.	①	②	③	④	⑤

EK 3. KİŞİSEL BİLGİ FORMU**Kişisel Bilgi Formu**

Sevgili Öğretmenler

Bu çalışma öğrencilerin ilkokula hazırbulunuşluk düzeyleri ile sosyal yeterlik düzeyleri arasındaki bağı incelemek için hazırlanmıştır. Aşağıdaki kutucuklara cevaplamaları yapınız. Bütün soruları cevapladığınızdan emin olunuz. Çalışmaya sağladığınız katkıdan dolayı teşekkür ederim.

1) Cinsiyetiniz:

Erkek

Kız

2) Okulöncesi Eğitim Aldı mı:

Evet

Hayır

3) Anne Öğrenim Durumu

İlköğretim

Lise

Üniversite

4) Baba Öğrenim Durumu

İlköğretim

Lise

Üniversite

Muhammed İkbâl TÜRKYILMAZ

Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği

EK 4. HAZIRBULUNUŞLUK ÖLÇEĞİ

Hazırbulunuşluk Ölçeği

Sayın Hocam,

Aşağıdaki form, öğrencilerinizin okulun ilk günlerindeki (yaklaşık ilk bir ay) okula hazır bulunuşluklarıyla ilgili düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilmeye çalışılan bir ölçeğin maddeleridir. Lütfen, her bir öğrencinizin okulun ilk günlerinde geçerli olan durumunu bildiren düzeyi işaretleyiniz (Her bir öğrenci için ayrı ayrı doldurulması gerekmektedir). Katkılarınız için teşekkür ederiz.

	Bu öğrenci okulun ilk günlerinde;	Tam a- men yeter li	Yeter li	Orta Düze y de Yeterli	Yeter li Değil	Hiç Yeter li Değil
1	Küçük kaslarını kullanarak belirli bir güç gerektiren hareketleri yapardı (ör: Kalem tutma, makas kullanma, şekli taşımadan boyama).					
2	El ve göz koordinasyonu gerektiren belirli hareketleri yapardı (Kağıt katlama-kesme-yapıştırma, noktaları birleştirip yeni şekil oluşturma).					
3	Kalem tutmayı sorunsuz gerçekleştirirdi.					
4	Ritim ve müzik eşliğinde hareket ederdi.					
5	Öğrendiklerini sözel olarak ifade ederdi.					
6	Sözcük dağarcığı öğrenmesi için yeterliydi.					
7	Öğretmenin okuduğu bir metin ya da hikayenin anlamını kavradı.					

EK 5. ÖLÇEK KULLANIM İZİNİ

T.C.
AMASYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 47613789-44-E.3911963

23.03.2017

Konu: Muhammed İkbâl TÜRKYILMAZ'ın
Tez Çalışması İzin Talebi

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: Amasya Ü. Öğr. İşl. Daire Başk. nın 14.03.2017 tarih ve 302.08.01-E.1424 sayılı yazısı.

İlgi yazıda; Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Sınıf Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı 1580010005 nolu öğrencisi Muhammed İkbâl TÜRKYILMAZ'ın "İlköğretim Öğrencilerinin Hazırbulunuşluk Düzeyleri İle Sosyal Yeterlilikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında hazırlanmış olduğu ekteki anketi, Müdürlüğümüze bağlı İlkokullarında öğrenim gören 1. sınıf öğrencilerine ve öğretmenlerine uygulamak için izin talep edilmektedir.

Müdürlüğümüzce yapılan inceleme sonucunda; yukarıda bahsedilen anketin, Müdürlüğümüz Merkez İlçede bulunan **75. Yıl İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Bayezit İlkokulu, Bahçeleriçi İlkokulu ve Fatih İlkokulu** olmak üzere **toplam 3 (üç) ilkokulda** öğrenim gören 1. sınıf öğrencilerine ve öğretmenlerine; Okul Yönetiminin bilgisi ve planlamasında, sınıf/ders öğretmeninin gözetiminde, gönüllülük esasına dayalı ve eğitim - öğretimi aksatmadan uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü taktirde olurlarınızı arz ederim.

Hakkı DEĞERLİ
Müdür a.
İl Millî Eğitim Şube Müdürü

OLUR
23.03.2017
Dr. Hüseyin GÜNEŞ
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Eki:
Üniversite Yazısı ve ekleri (1 Ad. 8 Sayfa)

EK 6. ÖZGEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

Muhammed İKbal TÜRKYILMAZ, 1993 yılında Amasya’da doğmuştur. Lisans eğitimini Amasya Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü’nde yapmış ve 2015 yılında mezun olmuştur. 2015 yılında Lisansüstü eğitime başlamıştır. 2013 yılında Amasya Adliyesi Denetimli Serbestlik Müdürlüğünde İnfaz ve Koruma Memuru olarak göreve başlamış ve halen bu görevini sürdürmektedir. Medeni durumu evlidir.

İLETİŞİM BİLGİLERİ:

Adres: Hacılar Meydanı Mahallesi, Hoca Ahmet Yesevi Sokak, Elif Apartmanı, no: 5, Amasya, TÜRKİYE.

E – mail: turkyilmaz.114.yk@hotmail.com

